

Kárpátaljai Hírmondó

IX. évfolyam 1. szám, 2013. március

Reményik Sándor

Föld

Alkonybanyúló, fekete szántás,
Őstelevény Te, szomorú barázdás,
Ki rejtéd, őrzöd a jövő életet:
Szenteltessék meg Föld, a Te neved.

Szenteltessék meg a Te neved, Föld,
Akiben minden új alakot ölt.
Nyugalomba fordul a szív, az árva,
Kalászba a mag, a halott virágba.

Ki felszívod az esőt, harmatot,
S ajándokul a tengernek adod,
Ki kebled sziklabordái alatt
Fakasztasz zúgó, szent folyamokat.

Kinek szívébe vágyón ereget
Az óriásfa örök gyökeret,
Az emberfecskék fészket aki tartod,
S tőröd, hogy megtiporják tisztos arcod.

Mint anyához a tékozló fiút,
Hozzád hoz vissza minket minden út,
Szemünk, habár a fény tengerét issza,
Lecsukódni csak hozzád kerül vissza.

Ha Ikarosnak szárnya eltörött,
Te adsz neki még álmat, örömet,
Rögöt, munkálni arccal napkeletnek,
S göröngyöt, amit majd utána vetnek.

Técső főtere a római katolikus templommal

KÁRPÁTALJAI Hírmondó

IX. évfolyam, 1. szám
2013. március

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.
Tel./fax: 06-1-267-0198
E-mail: karpataljaiszovetseg@t-online.hu

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda
E-mail: magda.bereg@gmail.com

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla, Dupka György,
Szöllősy Tibor, Zubánics László,
Szemere Judit, Molnár Bertalan,
Schober Ottó.

Gazdasági felelős:
dr. Damjanovich Imre

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1–3.

Lapengedély száma: 2.9/1414-1/2006
HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
450 példányban.

E lapszám megjelenését
a Kárpátaljai Szövetség tagjai
finanszírozták.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenn tartjuk, azok recenzálását, visszaadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomból

<i>Vers mindenkinek.</i> Rónay György: A hajós hazatérése	3
<i>Szervezeti élet.</i> Köszöntjük a 90 éves Kázmér Sándort és Géczy Tihamért Egy talpalatnyi Kárpátalja Óbudán	4 5
Kárpátaljai szívvel. KIKMMAK-rendezvény Budapesten	6
<i>Közös dolgaink.</i> Értelmiségi fórum Beregszászban	7
<i>Határok nélkül.</i> Civil szervezetek találkozója. A kultúra jövőjéről tanácskoztak	8
<i>Lélektől lélekig.</i> A Kárpátaljai Református Egyházkerület Közgyűlése Pásztor Ferenc Alapítvány Beregszászban	9
<i>Hitélet.</i> Jézus gyötrelmes kínhalála és dicsőséges feltámadása. Hrabár Tamás prédikációja	10
<i>Emlékezet.</i> Szép szülőföldem: Nagybereg. Géczy Tihamér írása	12
<i>Gyökerek.</i> Otthon a hazában Honnan való vagy?	14 15
<i>Anno.</i> A könyvek sorsa. Debreceni Mihály jegyzete	16
<i>Műhely.</i> Állandó szerzőink könyveiről	17
<i>Örökségünk.</i> A Beregszászi Református Gyülekezet úrasztali edényei	18
<i>Fiatalokról fiataloknak.</i> Lőrincz P. Gabriella és Kurmai-Ráti Szilvia vallomá- sai a szülőföldről	21
<i>Emlékezzünk régiekről.</i> Petrőczy Kata Szidónia, az első magyar költőnő	23
<i>Olvasmány.</i> Weinrauch Katalin: Gyerekszaj	25
<i>Múltbanézó.</i> A történelem forgószínpadán	26
<i>Irodalom.</i> „Egyszerűen kötelességemnek tekintem...” Beszélgetés Nagy Zol- tán Mihály József Attila-díjas íróval Nagy Zoltán Mihály: Aprónovellák	29 30
<i>Lapozó.</i> Beregtől Máramarosig. Mizser Lajos írása	31
<i>Szomszédolás.</i> A kolozsvári Művelődés c. lap publikációja	32
<i>Korkép.</i> Schober Ottó, Debreceni Mihály, Orémus Kálmán, Szöllősy Tibor szomoreszkjei	34
<i>Szerkesztőségünk postájából</i>	36
<i>Szemelvények kárpátaljai eseményekből</i>	37
<i>Debüt.</i> Lizák Alex és Kárpáti P. Zoltán	39
<i>A Kárpátaljai Hírmondó galériája.</i> ArtTisza Művészeti Egyesület	40

Címlapfotók: Szemere Judit

*Azt mondom tehát nektek: Ne aggódjatok megélhetétek miatt...
Nézzétek az ég madarait! ... Nézzétek a mezei lilimokat!*

Máté 6,25kk

Mindenki megtapasztalta már a bizonytalanság érzését. Bizonytalanság fog el a bankban lévő pénz összege miatt, bizonytalan vagy a barátodtól kapott szeretetmennyiség miatt, vagy a szakmai képzettséged miatt. Bizonytalan vagy az egészséged, korod és külső megjelenésed miatt is. Ha megkérdeznék, hogy miért vagy bizonytalan, majdnem biztosan rosszul válaszolnál. Talán azt mondanád, hogy nem kapsz elég szeretetet a barátodtól, vagy hogy nincs meg a megfelelő akadémiai végzettséged, vagy valami hasonlót. Más szóval, valami külső feltételre hivatkozni, nem sejtven, hogy a bizonytalansági érzések nem kívül keletkeznek, hanem érzelmi programozottságod teremti őket. Ha megváltoztatnád a programot, még ha kívül minden más változatlan maradna is, bizonytalansági érzéseid eltűnnének. Van olyan ember, aki biztonságban érzi magát, holott gyakorlatilag semmi pénze sincs a bankban, egy másik pedig bizonytalan annak ellenére, hogy milliói vannak. Nem a pénz összege, hanem eltérő programozottságuk okozza a különbséget. Az egyik embernek nincsenek barátai, mégis biztos az emberek szeretete felől. A másik pedig a leggazdagabb és legelőkelőbb kapcsolatai ellenére is bizonytalan. A különbség itt is a programozottságban keresendő.

Ha ki akarsz gyógyulni bizonytalansági érzéseidből, négy tény kell alaposan tanulmányoznod és megértened. Először is azt, hogy teljesen fölösleges azzal csökkenteni bizonytalansági érzésedet, hogy külső körülményeiden próbálsz változtatni. Erőfeszítéseid esetleg eredménnyel járnak, de többnyire inkább nem. Hozhatnak némi enyhülést, de ez az enyhülés rövid életű lesz. Ezért tehát nem érdemes sem az energiát, sem az időt arra pocskolni, hogy alakodat tökéletesítsd, hogy több pénzed legyen, vagy hogy még inkább megbizonyosodj barátod szeretetéről.

Másodsor: ez a tény majd elvezet oda, ahol a problémával valójában foglalkozni kell – a saját bensődbe. Gondolj csak azokra az emberekre, akik ha pontosan ugyanabban a helyzetben lennének, amiben most te vagy, a legcsekélyebb bizonytalanságot sem éreznék. Vannak ilyen emberek. A probléma tehát nem a valóságban és rajtad kívül van, hanem benned, a programozottságodban.

Harmadsor, meg kell értened, hogy ezt a programozottságot bizonytalan emberektől szedted fel, amikor még nagyon fiatal és befolyásolható voltál. Arra tanítottak viselkedésükkel és pánikos reakcióikkal, hogy amikor a külvilág nem felelt meg bizonyos elvárásoknak, akkor önmagadban olyan érzelmi viharokat kell keltened, amit bizonytalanságnak nevezünk. És még azt is, hogy meg kell tenned minden tőled telhetőt, hogy átrendezd a külvilágot – több pénzt kell keresned, több támogatást kell kapnod, ki kell békítened és kedvébe kell járnod azoknak, akiket megharagítottál, stb., stb., ha azt akarod, hogy bizonytalanságod elmúljon. Már pusztán annak a megértése, hogy ezeket nem kell megtenned, hogy ezek semmit sem oldanak meg, hogy az érzelmi vihart egyedül te magad, illetve a kultúrád idézte elő, már ez is megfelelő távolságba helyezi a problémát, és komoly enyhülést ad.

Negyedsor, minden alkalommal, amikor a jövő miatt izgulsz, gondolj a következőkre. Az elmúlt hat hónapban vagy évben mennyire bizonytalan voltál bizonyos dolgok miatt, amelyeket aztán, amikor eljött az idejük, valahogy képes voltál megoldani annak az adott pillanatnak köszönhetően, amely megadta a hozzá szükséges energiát és leleményt, s nem pedig az előzetes izgulásoknak, amelyekről oly feleslegesen szenvedtél, s amelyek érzelmileg annyira legyengítettek. Mondd hát magadnak: „Ha van valami, amit itt és most megtehetek a jövőmért, megteszem. Aztán pedig nem törődöm vele, hanem élvezem a jelent, mert életem összes tapasztalata azt mutatja, hogy csak akkor tudok a problémákkal foglalkozni, amikor azok jelen vannak, korábban nem. És a jelen mindig megadja a szükséges forrásokat és energiát, hogy a problémákat megoldjam.”

A bizonytalansági érzések eltűnése azonban csak akkor fog bekövetkezni, ha megszerzed az ég madarainak és a mezők virágainak azt az áldott képességét, hogy hozzájuk hasonlóan pillanatról pillanatra, a jelenben tudj élni. Az adott pillanat, legyen az bármennyire is fájdalmas, sosem elviselhetetlen. Ami elviselhetetlen, az az a gondolat, hogy mi lesz öt óra múlva; és azok a szavak, amelyeket hajtogatsz, mint például: „Ez borzasztó, kibírhatalan, meddig tart ez meg így?“, és így tovább. A madarak és a virágok azért boldogabbak az embereknél, mert nincs fogalmuk a jövőről, nincsenek szavaik, és amiatt sem nyugtalankodnak, hogy mit gondolnak róluk társaik. Ezért tökéletes kepei Isten országának. Ne izgulj hát a holnap miatt, a holnap nap majd gondoskodik magáról. Minden napnak megvan a maga baja. Ti keressétek elsősorban az Isten országát, s minden más gondotok is megoldódik majd.

(Anthony de Mello: A szeretet útja. Korda Kiadó, Kecskemét, 2006)

Rónay György

A hajós hazatérése

Ez az a föld, ahová mégis,
mindenhonnan visszatérünk.

Ahol a vén hajós,
hullámlázással a fülében,
végül is partra lép.
Letérdel, megérinti kezével a homokot,
kortyol egyet a szélből,
s a tengerként hullámlázó réten át
elindul lassú léptekkel a Ház felé,
mely ott van valahol a dombokon túl,
és várja akkor is, ha nincs már.

Igen, ez az a föld,
szól magában a vén hajós.
Most már tudom,
mindig is ezen álltam,
egy hajó padlatán,
a recsegő deszkákon is.
Mindig is erre támaszkodtam,
lábhegyvel, térdrel és tenyérrel,
ezért nem birt a hullám elsodorni.
Soha, és semmiféle hullám.
Mindig volt egy titkos vitorlám,
s ha pozdorjává tört is minden árbóc,
egy titkos vitorlám minden hajótörésben
a Ház felé röpített.

Most már tudom,
szól magában a vén hajós.
Ott, túl a dombokon
van egy forrás és vár, ha rég bedőlt is.
A tenger sós sivatagában,
a meddőség rängögörcei közt,
most már tudom, hogy mindig abból,
abból a vízből ittam akkor is,
ha réges-rég kiszáradt.
Ezért nem veszttem szomjan.
S van ott egy fűgefá:
azért nem veszttem éhen.
Megyek és megkeresem azt a forrás.
Megyek és megkeresem azt a fűgefát,
gondolja magában a vén hajós,
és fülel, ugat-e már a kuttyája.

Később leül a puszta földre,
elszört téglák közé, amik még megmaradtak.
Törzsét ingatva dűdol,
forrást és fűgefát dűdol magának,
és házat is talán,
hol meghúzódhat éjszakára,
akkor is, ha nincs már.
Álmában néha fölriad, vaksi kézzel kinyúl,
keresi hű ebét, hogy csöndesítse.
Csontokra süt a hold.
A dombokon túl hullámok csaholnak.

Rónay György (1913. október 8. – 1978. április 8.) költő, író műfordító. Verseiben a világ szépségeire való rácsodálkozó, azokért felelősséget érző ember a főszereplő. Regényeiben az önvizsgálat az uralkodó elem. Elsősorban francia, német és olasz költők alkotásainak fordításával ajándékozta meg a magyar olvasókat. Írásait árnyalt lélekrajz, intellektuális igényesség, hangulatteremtő erő és kiművelt, hajlékony stílus jellemzi.

Kedves Tagtársak!

A Kárpátaljai Szövetség idei beszámoló-tisztújító közgyűlését 2013. április 6-ára, szombatra hívja össze. A fórum programjáról külön levélben értesítjük Önöket.

Köszönet az 1 százalékért!

A hatályos törvények lehetővé teszik, hogy az adózó magyar állampolgárok adójuk 1%-ával támogassák a civil közhasznú szervezetek munkáját.

A Kárpátaljai Szövetség jóleső érzéssel fogadta és fogadja a támogatók felajánlásait, hiszen ez azt bizonyítja, hogy az áttelepültek fontosnak tartják azt a tevékenységet, amelyet a szülőföldön maradt kárpátaljai magyarok kulturális, illetve oktatási életének kiteljesedéséért, gazdasági helyzetének javításáért folytatunk.

Programunk teljesítéséhez nagy segítséget nyújt a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlása. A 2013-as esztendőben is változatlanul számítunk arra, hogy minket tekintenek kedvezményezettnek. Akik már nem adóznak, azokat arra kérjük, hogy családtagjaik, barátai, ismerőseik figyelmét hívják fel tevékenységünkre annak érdekében, hogy az adójuk 1%-át a Kárpátaljai Szövetségnek ajánlhassák fel.

Adószámunk: 18046629-1-41, Kárpátaljai Szövetség.

Elérhetőségeink

Munkánkban – lehetőségeinkhez képest – igyekszünk felhasználni a híradástechnika korszerű eszközeit. Kérjük, észrevételeiket jelezzék az alábbi elérhetőségeinken:

Telefon- és faxszám: (36) 1 267-01-98

Kapcsolattartónk elérhetőségei: (36) 3 030 342; 06-70-317-35-38

E-mail: karpataljaiszovetsseg@t-online.hu

Honlap: www.ksz.egalnet.hu

Számlaszámunk: OTP 11711034-20834951-00000000

Nemzetközi számlaszám:

(IBAN) HU37117110342083495100000000

BIC(SWIFT)KÓD OTPVHUHB

Tisztelettel:

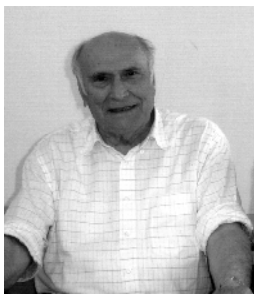
a Kárpátaljai Szövetség elnöksége

A nagy tölgyfa árnyékában

Kázmér Sándor 90 éves

Kázmér Sándort, a Kárpátaljai Szövetség egykori társelnökét sokan ismerik és szeretik. Megromlott egészségi állapota miatt a legutóbbi tisztújításkor már nem vállalta el a társelnöki posztot, de a mai napig figyelemmel kíséri közösségünk tevékenységét. Isten hosszú élettel ajándékozta meg őt: immár felváltotta a tizedik X-et.

Fiatalabb olvasóink kedvéért álljon itt néhány epizód az életrajzából. 1922-ben született Szolyván. Édesapja a Szolyvai Faipari és Vegyipari Vállalat gépésze volt. Sándor könnyen tanult, sokat olvasott. 1942-ben kitüntetéssel érettségizett a munkácsi magyar gimnáziumban. Ezután beiratkozott a budapesti József Nádor Műszaki Egyetemre. Bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba, csoportjuk Budapesten maradt 1944-ben, amikor a műegyetemi hallgatók felső évfolyamait kitelepítették Németországba. Az egyetem elvégzése után számos szép műszaki feladatot teljesített, többek között betöltötte a Fővárosi Útépitő Vállalat főmérnökének tisztségét. Az 1956-ban a Petőfi Körben folytatott tevékenysége miatt felmentették állásából. Egy ideig geodéta és úttervező volt. 1963 után, amikor megszűnt a mellőzése, szép karriert futott be. Mun-

Köszönjük a támogatást!

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége hálás köszönetét fejezi ki mindazon tagtársaknak, akik felajánlásaikkal támogatták a szövetség tevékenységét.

Hálásak vagyunk azon olvasóinknak is, akik pénzüsszegek átutalásával válaszoltak a múlt évi decemberi lapszámunkban írt azon levelünkre, amelyben a Kárpátaljai Hírmondó megmaradásához kértünk anyagi segítséget. Minden kedves olvasónk hozzájárult a Hírmondó megjelentetésének költségeihez, amit ezúton is megköszönünk.

Név szerint is megköszönjük azon olvasóink anyagi segítségét, akik az előfizetési és a tagsági díjon felül ötezer forintnál nagyobb összeggel támogatták tevékenységünket. Lapzártáig az alábbi tagtársainktól érkeztek kiemelt összegű befizetések:

Hudák Rudolf Napkor

Dr. Fábrián István Nyíregyháza

Szimjon Magdolna Nyíregyháza

Dr. Ortutay György Erd

Dr. Lódár György Mezőtúr

Dr. File Lajos és dr. File Mária Budapest

Kovács Katalin Budapest

Dr. Orosz László Kecskemét

Dr. Kristofóri György Sirok

Ujfalussy István Orosháza

Dr. Volocsuk Katalin Jászberény

Zsombori Ilona Pécel

Dr. Székely Károly és felesége Dunaharaszti

Dr. Zétény Dalma Budapest

Gálné dr. Szepesi Krisztina Pákozd

Dr. Szepesi Erzsébet Székesfehérvár

Szegedi Miklós Gézáné Budapest

Antonik Katalin Kisvárd

Dr. Husznai Katalin Budapest

Zimányi Alajosné Budapest

Wolf József Budapest

Kovács Sándor és Dombos Irén Budapest

Mosonyi Emilné Budapest

Bárány Elza Csömör

Dr. Bora Katalin Eger

Dr. Badik Adrienn Budapest

Molnár Béla Budapest

Borbély József Gödöllő

Skrabák István Márokpapi

kája mellett elvégezte a Közgazdasági Egyetemet, külkereskedelmi szakon diplomát szerzett és hamarosan megvédte doktori disszertációját. 1983-ban ment nyugdíjba.

Hatvanhét évvel ezelőtt kötött házasságot Ijjász Judittal, aki külügyi szolgálatban tevékenykedett. A házaspárt nagy család veszi körül: lányaik, fiaik és unokáik nagyrészt műszaki pályát választottak.

Kázmér Sándor számára a közéleti tevékenység mindig is természetes elfoglaltság volt. Tagja volt a munkácsi öregdiákok baráti körének, amely annak idején létrehozta a Latorca Alapítványt. Az alapítvány a tagok saját pénzeszközeiből támogatta a Munkács és környéke iskoláinak tanulóit és tanárait. A baráti kör 1995 körül beolvadt a Kárpátaljai Szövetségbe. Kázmér Sándor szívesen emlékszik vissza arra, hogy a szövetség kebelén belül az 1948-ban külföldre távozott djákkori barátja, Cholnoky Tamás anyagi támogatásával Kocsis Árpáddal együtt 2000-ben felvállalta a Cholnoky család nagypaládi kúriájának felújítását a Nagypaládi Művészeti Iskola számára. Az épület teljes felújítása és bővítése 2006-ban befejeződött és ünnepélyesen átadásra került.

A 2008. április 19-én lezajlott tisztújító közgyűlésén Katona Tamás elnök köszönte meg az elnökségből kivált Dr. Kázmér Sándor társelnöknek addigi munkáját, és kérte, hogy továbbra is segítse a közösséget értékes tapasztalataival.

A jubileum alkalmából tiszta szívből köszönjük neki a szövetség iránt tanúsított megkülönböztetett figyelmet, és kívánjuk, hogy még sokáig legyen szellemileg tevékeny tagja közösségünknek.

A Kárpátaljai Szövetség elnöksége

Köszöntjük az ünnepeltet! Géczy Tihamér 90 éves

A Kárpátaljai Szövetség lelkipásztora januárban ünnepelte 90. születésnapját. Közösségünk elnöksége és tagsága nevében egyik kedves versével köszöntjük őt tiszta szívből, jó egészséget, erőt, alkotó energiát kívánunk számára.

Óbecsey István

Szeressétek az öregeket

Nagyon szépen kérlek titeket,
Szeressétek az öregeket.
A reszkető kezű ősz apákat,
A hajlott hátú jó anyákat.

A ráncos és eres kezeket,
Az elszürkült, sápadt szemeket.
Én nagyon kérlek titeket,
Szeressétek az öregeket.

Simogassátok meg a deres fejeket,
Csókoljátok meg a ráncos kezeket.
Öleljétek meg az öregeket,
Adjátok nekik szeretetet.

...

Legyen hozzájuk szép szavatok,
Legyen számukra mosolyotok.
Én nagyon kérlek titeket,
Szeressétek az öregeket.

...

Ők is elfogadtak titeket,
Mikor Isten közékük ültetett.
Azért, én kérlek titeket,
Szeressétek az öregeket.

Ha majd az örök szeretet
Elhívja Őket közületek,
Ti foglaljátok el helyüket,
Mert ti lesztek majd az öregek.

S mindazt, mit nekik tettetek,
Azt adják nektek a gyerekek.
Azért előre intelek titeket,
Szeressétek az öregeket.

Irodalmi Teadélután

EGY TALPALATNYI KÁRPÁTALJA ÓBUDÁN

A Botz Domonkos költő vezette budapesti Napkelet Egyesület az óbudai Attila Hotel különtermében tartott Irodalmi Teadélutánjára február 27-én Füzesi Magda kárpátaljai költőt hívta meg. A családi hangulatú rendezvényt az est házigazdája nyitotta meg, majd egy meglepetésvendég állt a közönség elé: Dr Szabó Józsefné Jobák Márta (a képen), aki már a nyolcadik X-et is felváltotta. A szépkorú verskedvelő csupán néhány esztendeje hódol a költészetnépszerűsítés szenvedélyének. Egész életében számviteli téren tevékenykedett, nyugdíjba vonulása előtt a Magyar Tudományos Akadémia egyik kutatóintézetének volt a gazdasági igazgatója. Eddig tizennyolc szavalóversenyen vett részt, tizenötön különdíjat kapott. Füzesi Magda *Ima mindenkor* című verse a tavaly nyári balatonszemesi versenyen tetszett meg a zsűrinek, a szavaló ezt hozta el az Irodalmi Teadélutánra.

Az est szervezője ezután bemutatta a költőt, beszélt alkotói pályafutásáról, majd átadta a szót a vendégnek, aki felolvasta néhány versét a tavaly karácsony küszöbén a Kráter Kiadó gondozásában megjelent *Kagylóének* című verseskötetéből (a képen).

Nagy örömmel üdvözölték az egybegyűlteket Dinnyés József daltulajdonost, aki elénekelt néhányat arról

a CD-ről, amely a közelmúltban készült a Füzesi Magda verseire írt dalaiból (a képen).

A teadélután résztvevői sok kérdést tettek fel a vendégnek. Szó esett többek között arról is, hogy Kárpátalján nagy hagyománya van a magyar-ruszin együttgondolkodásnak. Füzesi Magda *Szóttas pirossal, feketével* című kétnyelvű verseskötete is ennek jegyében született meg. A Budapesten élő, ungvári születésű dr. Badik Adrienn, a Kárpátaljai Hírmondó olvasója, és Szabóné Badik Dolóresz, a Kárpátaljai Szövetség elnökségi tagja elolvasta magyarul, illetve ukránul a költő *Fohász a szülőföldre* című versét (a képen), így az egybegyűlteket a versfordítás műhelyi tkai ba is betekintést nyerhettek.

A műsorban a Kárpátaljai Hírmondó is vendégszerrepelt: Füzesi Magda főszerkesztőként népszerűsítette a Kárpátaljai Szövetség fórumát, ami iránt nagy érdeklődés mutatkozott. Többen jelezték, hogy szeretnének előfizetni a folyóiratra.

A teadélután nagyon jó hangulatban ért véget. Botz Domonkos jóvoltából kiszöndült az óbudai betonrengtetegben egy talpalatnyi Kárpátalja.

Tudósítónk

Elbe István és
Urbán Magdolna felvételei

KÁRPÁTALJAI SZÍVVEL

Dr. Báthory Katalin, a Kárpátaljai Szövetség egykori főtítkára a múlt esztendőben tartott közgyűlésen arra intette a Magyarországra áttelepült földijeinket, hogy kárpátaljai szívvel szójának az otthon maradtakhoz. Együttal azt is a lelkükre kötötte, hogy legjobb tudásuk szerint képviseljék szűkebb pátriájukat. Erre a feladatra vállalkozott annak idején a 2005 szeptemberében a Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján alapított KIKMMAK, a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyarországi Alkotó Közössége is. Tagjai között vegyesen található áttelepült és ma is otthon élő művészek: Nagy Zoltán Mihály, Dupka György, Bakos Kiss Károly, Füzesi Magda, Kudla György, Schober Ottó, hogy csak néhány nevet említsünk. A KIKMMAK elnöke Lator László költő, műfordító. A képzőművészeti szakosztály vezetője Kutlán András Szentendrén élő festőművész, az irodalmi pedig Kovács Sándor közíró, Kárpátalja-kutató, aki a felejtethetetlen S. Benedek András művelődéstörténész halála után lett az irodalmárok vezetője. A szervezet néhány éves tetszhalott állapot után tavaly ősszel indította el új programját.

A KIKMMAK idei első rendezvényét január 25-én tartotta a Józsefvárosban lévő Polgárok Házában. Az est moderátora, Lengyel János, a Magyar Írószövetség tagja bemutatta a közreműködőket. Elsőként Almási Zsuzsa előadóművészről szóljunk. Neve jól cseng a szülőföldön maradt színházbarátok körében, hiszen annak idején Nagy Zoltán Mihály *A sátán fattya* című könyvének Schober Ottó rendező által színpadra alkalmazott változatában Eszter szerepében nyújtott felejthet-

len alakítást. Zsuzsa elszavalta Kovács Vilmos *Verecke* című versét, később a közönség ugyancsak az ő előadásában hallhatta Czébely Gabriella *Othon* és Lengyel János *Sorompó* című költeményét. Gortvay Gábor, a Bercsényi Miklós Alapítvány titkára a magyar himnusszal kapcsolatos írását olvasta fel (*a képen*). Kovács Sándor a Tiszáról tartott élvezetes előadást. Mintegy húszperces részletet vetített le a legmagyarabb folyóról készülő dokumentumfilmjéből. Megtud-

hattuk, hogy sajnálatos módon munkájához a sok kilincselés ellenére sem kap semmilyen állami vagy alapítványi támogatást. Ezért is húzódik a film befejezése. Az est díszvendége Lőrincz P. Gabriella beregszászi költő volt, aki egy nappal korábban szülővárosában vehette át a kárpátaljai magyar irodalom legrangosabb elismerését, az Együtt Nívódíját. Mint a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet kulturális menedzsere és a Tehetség-gondozási Program vezetője, beszélt az *Együtt* című folyóiratról, és bemutatta a pályakezdő kárpátaljai fiatal irodalmárok és képzőművészek *Szárnypróba* című, az ungvári Intermix Kiadónál napvilágot látott antológiáját. A kötetet, amely tizenhárom irodalmár és kilenc képzőművész alkotását tartalmazza, Csordás László, az *Együtt* munkatársa szerkesztette. Lőrincz P. Gabriella ezt követően saját könyvéről és életéről beszélt, majd felolvastatott három versét.

Szemere Judit, a Beregi Hírlap magyar nyelvű kiadásának

szerkesztője a tavaly decemberben 100. születésnapját méltató beregvidéki hetilap múltjáról és jelenéről szólt. A patinás újság nehéz helyzetben van, egyre csökken a példányszám és az is előfordul, hogy a munkatársak fizetése hónapokat késik. Szemere Judit tevékenyen közreműködik a Kárpátaljai Szövetség céljainak megvalósításában is, hiszen amellett, hogyszámos publikációja jelenik meg a Kárpátaljai Hírmondóban, a lap külalakja is az ő hozzáértését dicséri.

Szénási Sándor István Vecsésen élő költő is elszavalta egyik költeményét. Utolsó fellépőként Lengyel János Kárpátaljaljal kapcsolatos humoros félperceseket olvasott fel. A hivatalos program zárásaként az egybegyűltek közösen elénekeltek Horváth Sándor klasszikus versének megzenésített változatát, mert a haza valóban nem eladó. Ezután kötetlen beszélgetés következett, miközben Lőrincz P. Gabriella és Kovács Sándor a könyveiket dedikálták.

A február 22-i találkozót is nagy izgalommal várták az érdeklődők. Ismét Lengyel János, a rendezvényország társszervezője volt az est moderátora. Első fellépőként Füzesi Magda olvasott fel néhány versét. A beregi poétának nemrég a Kráter Kiadónál jelent meg az új verseskötete, *Kagylóének* címmel. Mint a Kárpátaljai Hírmondó alapító-főszerkesztője, beszélt a folyóirat múltjáról és a jövője érdekében előfizetőket toborzott.

Rendhagyó előadást tartott Czébely Gabriella költő, aki a lélekgyógyászat és a költészet kapcsolatát elemezte. Az ezotériával foglalkozó poéta megpróbálta röviden feltárni az emberi lélek bonyolult kapcsolatrendszerét.

Kovács Sándor szakíró, a KIKMMAK irodalmi szakosztályának vezetője ezúttal a ve-

reckei honfoglalási emlékmű sorsáról tartott vetítéssel egybekötött előadást.

A továbbiakban Madár János költő, a Rim Kiadó tulajdonosa olvasta fel egyik versét. A Rim Kiadó évente megjelentet egy versválogatást. A 2012-es antológiában Kárpátalját Füzesi Magda, Finta Éva és Lengyel János képviseli. Szénási Sándor István költő két Volodárszkij-verseket olvasott fel, témájuk: Trianon és Budapest.

A zenei kísérletet ezúttal a Noszty-fiúk együttes (Varga Zoltán és Dobos Tibor) szolgáltatta. Magyar slágereket, operett-részleteket adtak elő. Meglepetésvendégként fellépett még Lakatos Dóra énekesnő. Dobos Tibor, színészi adottságait megcsillantva, felolvasta Lengyel János három humoros fiktív levelét (*a képen*). ▀

KÁRPÁTALJAI SZÍVVEL

■ Március 1-jén, a már megszokott helyen, a Polgárok Háza dísztermében került sor a KIKMMAK tavaszközöntő kulturális estjére. Az egybegyűltek sajnálattal fogadták a hírt, hogy dr. Szöllősy Tibor közíró betegsége miatt nem tudott eleget tenni a szervezők meghívásának. Kovács Sándor Kárpátalja-szakértő ezúttal a millenniumi emlékművekről tartott filmvetítéssel egybekötött élvezetes előadást. A téma több szempontból is érinti Kárpátalját, hiszen az USA-ban élő Pákh család jóvoltából a csehszlovák megszállás idején lerombolt munkácsi emlékmű helyén újra őrt áll a turul. Az elszakított részekben, ha nem is eredeti állapotában, egyedül a sokak által lesajnált Ukrajnában sikerült visszaállítani az egykori millenniumi emlékművet.

Dupka György író, lágerkutató, lapigazgató, könyvkiadó a kárpátaljai magyar könyvkiadásról beszélt. Bemutatta a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja *Együtt* című irodalmi és kulturális folyóiratának legújabb számát. Dupka Györgyről tudni kell, hogy komoly eredményeket ért el a szovjet lágerekben elhurcolt magyarok sorsát kutatva.

Nemrég jelent meg a legújabb kötete „Hova tűnt a sok virág...” címmel.

Dupka György tavaly részt vett egy szibériai körutazáson, amely során olyan egykori szovjet munkatáborok helyét keresték fel, ahol többek között magyar nemzetiségű foglyok is nyug-

szanak. Az útról a Magyar Televízió filmet is készített, amiből egy rövid részlet az est közönsége is láthatott. A szakember rámutatott arra, hogy a fasizmus bűneit már alaposan feltárták, de a legalább háromszor annyi áldozatot követelő kommunizmusát még részletekben sem. Mintha a bűnnek és a fájdalomnak is kettős mércéje lenne. Kutilán András, a KIKMMAK képzőművészeti szakosztályának vezetője megköszönte Dupka Györgynek és munkatársainak azt az önzetlen tevékenységet, amelyet a magyarság egyik legfájdóbb sorstragédiájának feltárása terén végeztek.

Kovács Eleonóra történész-író, akárpátaljai magyar irodalom fiatal nemzedékének képviselője a *Szárnypróba* című antológiát mutatta be, majd felolvasta egyik novelláját.

A zenei aláfestést a Zoltáni Zsolt vezette Osztovata együttes szolgáltatta, akik megenyésített verseket adtak elő (a képen).

Keresztesi Szilárd
Fotó: Szemere Judit,
Kovács Sándor

Értelmiségi fórum Beregszászban

Január 24-én Beregszászban, az Európa–Magyar Házban értelmiségi fórumot tartottak. A rendezvényt Zubánics László, a KMMI elnöke nyitotta meg és üdvözölte a vendégeket. Ünnepi köszöntőt mondott Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja. „*A kulturális nemzetegyesítés rögzös útján*” címmel Pomogáts Béla irodalomtörténész tartott vitaindító előadást (a képen).

Az ünnepségen oklevelekkel és más elismerésekkel tüntették ki az arra

érdemeseket. Gazdára talált az *Együtt* című folyóirat idei Nívódíja is. A rangos szakmai elismerést Lőrincz P. Gabriella költő vehette át (a képen). A kitüntetettet Zubánics László és Vári Fábian László József Attila-díjas költő, az *Együtt* szerkesztőbizottságának elnöke méltatta.

A magyar kultúra napjára látott napvilágot az Intermix Kiadó gondozásában a KMMI Tehetség-gondozási Program keretében 2007–2012 között meghirdetett alkotói pályázaton részt vett pályakezdők *Szárnypróba* című antológiája. A kötetről Dupka György kiadó és Csordás László szerkesztő szólt, majd a szerzők közül Hájas Csilla, Kovács Eleonóra és Marcás Gergely olvasták fel egy-egy írásukat.

Az értelmiségi fórum keretében az érdeklődők megtekinthették Kocsis Csaba fotóművész *Szabad-e sírni?* című kiállítását. Az alkotó a Kárpátalja településein (Munkács, Tiszapéterfalva, Makkosjánosi, Bene)

készült fotóit és fotógrafikáit mutatta be az érdeklődőknek. A kiállítást dr. Hajdú Lajos, Bereksfürdő polgármestere nyitotta meg. Anívós rendezvényen műsort adott a Kovács Sándor által vezetett Borzsavári zenekar. Végezetül a fotóművész saját megenyésített versekből adott elő egycsokorraalót (a képen).

Bernár

Hírek, események dióhéjban

* Az Ungvári Művészeti Iskolát Ukrajna tíz legjobb művészeti intézménye közé sorolták – jelentette be Hromova Natalija, az iskola igazgatója. A tanintézet oktatóinak mintegy fele magyar, az ifjú tehetségek között is sok a magyar nemzetiségű.

* Lev Mirimskij független parlamenti képviselő Az állampolgárságról szóló törvényben eszközözlendő változásokról címmel 2308. iktatószám alatt tervezetet nyújtott be, amelynek lényege a kettős állampolgárság legalizálása Ukrajnában – adta hírül a Gazeta.ua.

* Február 16-án „*A kárpátaljai magyar oktatás helyzete és lehetőségei a nyelvtörvény tükrében*” címmel szervezett konferenciát a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ).

* Február 20-án hetedik alkalommal rendezték meg Gáton a Kovács Vilmos szavalóversenyt a költőről elnevezett középiskolában.

Civil szervezetek találkozója

Február 1-jén Beregszászban fórumot tartottak a kárpátaljai és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei civil szervezetek, egyesületek, szövetségek vezetőinek részvételével. A találkozót a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Civil Információs Centrum és a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet rendezte. Célja a már meglévő kárpátaljai és beregi civil együttműködések erősítése, új kapcsolatok létesítése és a kölcsönös tapasztalatcsere volt. A résztvevő több mint 30 civil szervezet képviselői részletes tájékoztatást kaptak a határon átnyúló civil együttműködésről, a közös pályázati lehetőségekről. Elhangzott többek között, hogy a 2011-ben létrejött Nemzeti Együttműködési Alap (NEA) öt kollégiumot hozott létre a sikeres pályázat reményében, és ezek lefedik az együttműködés valamennyi területét.

Az egybegyűlteket köszöntötte Kudlolyák Krisztina, a Pro Cultura Subcarpathica igazgatója, Orosz Ildikó, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola és a KMPSZ elnöke, Tóth István beregszászi magyar főkonzul, Brenzovics László, a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Alapítvány elnöke, Tilki Attila országgyűlési képviselő, Fehérgyarmat polgármestere. A szónokok hangsúlyozták, mennyire fontos a magyarországi és a kárpátaljai civil szervezetek találkozója, hiszen ez a két régió összetartozik. Az elmúlt két évtized során az élet számos területén sikerült gyümölcsöző együttműködést kialakítani a határ két oldalán működő civil szervezetek, szakmai egyesületek között, ám a több évtizedes elzártságot lehetetlen ilyen, viszonylag rövid idő alatt felszámolni. Van tehát teendő bőven.

A konferencia megnyitóját Kiss András, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Civil Információs Centrum operatív igazgatója tartott előadást *Határon átívelő civil együttműködési lehetőségek* címmel, valamint felolvasta a betegség miatt távol maradt dr. Kondra Laura, a NEA Nemzeti Összetartozás Kollégium elnökének *A Nemzeti Összetartozás Kollégium szerepe a civil támogatáspolitikában* című előadását. Ezt követően Ory László, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő területi koordinátora *Tájékoztató a NEA szakmai pályázati kiírásról* című előadása által a résztvevők betekintést kaptak a pályázatírás lehetőségeibe, szabályaiba, folyamatába.

Tudósítónk

Dióhéjban

Megtartotta soron következő plenáris munkaiülését a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma (KMKF). A képviselői fórumon szűkebb pátriánkat az Ukrán Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) képviselte.

Gajdos István honatya a kárpátaljai Nagypalád és a magyarországi Kispalád közötti határátkelő megnyitását szorgalmazta Míkola Azarovhoz, Ukrajna kormányfőjéhez írott levelében, tájékoztatta lapunkat a parlamenti képviselő sajtószolgálatára.

A kultúra jövőjéről tanácskoztak

Január 18–19-én Zentán megtartották a magyar kultúra napja délvidéki központi ünnepségét, amelyen átadták a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség Magyar Életfa díjait, aranyplakettjét és plakettjeit, valamint a Vajdasági Szép Magyar Könyv 2012 pályázat díjait. A rendezvényt Dudás Károly, a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség elnöke nyitotta meg, aki köszöntötte az anyaországi, vajdasági, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai, muravidéki művelődési központok küldöttségét. Ünnepi beszédet mondott Répás Zsuzsanna nemzetpolitikaért felelős helyettes államtitkár és Lovas Ildikó, a Magyar Nemzeti Tanács kulturális ügyekkel megbízott tanácsosa. A rendezvény keretében a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet könyvtártermében került sor a kárpát-medencei magyar közművelődési ernyőszervezetek és művelődési intézetek képviselőinek hagyományos fórumára, amely során megvitatták azokat az aktuális kérdéseket, amelyek 2013-ban a magyar kultúra előtt állnak. Beke Márton, az Emberi Erőforrások Minisztériuma közművelődési főosztályának vezetője a kulturális tárca idei terveiről, elképzeléseiről számolt be. A tanácskozás munkájában részt vett Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke is.

A Kolompos együttes Beregszászban

Január 8-án a Kárpátaljai Nagycsaládos Nap keretében Beregszászban vendégszerepelt a magyarországi Kolompos együttes. Felépésüket megelőzően Nagy Zoltán, az együttes vezetője elmondta, hogy a főként autentikus magyar népzenet játszó budapesti zenekar 1988-ban alakult. Tagjai Barna György (hegedű), Timár Sándor (brácsa), Végh Gábor (nagybőgő), Nagy Zoltán (tambura), Szántai Levente (harmonika). A zenekar műsorát gyermekprogramokhoz igazították. Az előadások során az említettek kivül számos, a Kárpát-medencében használatos hangszer is megszólal, köztük az ütőgardon (húros ritmushangszer) és többféle furulya. A beregszászi előadás keretében többek között kalotaszegi dallamokat hallhattak a jelenlévők, továbbá bemutatásra került a Varázslás játék, valamint a Csodaszarvas trilógia is.

M. B.

Tájházat avattak Nagyberegen

Február 15-én Nagyberegen felavatták a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolához tartozó tájházat. Az épületet 1898-ban emelték. Az átadási ünnepséget megtisztelte jelenlétével Németh Zsolt, Magyarország külügyi államtitkára, Misovicz Tibor, a Külügyminisztérium gazdálkodási és igazgatási ügyekért felelős helyettes államtitkára, Naszvadi György, a Nemzetgazdasági Minisztérium államtitkára, Répás Zsuzsanna, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium (KIM) nemzetpolitikaért felelős helyettes államtitkára, Ljubka Katalin, a KIM kárpátaljai kapcsolattartási főosztályának vezetője, valamint Baeska József ungvári és Tóth István beregszászi magyar főkonzul. A főiskola néprajz szakos tanárai különböző érdekes programok szervezését tűzték ki célul, hogy étellel töltsék meg ezt a muzeális intézményt.

Tudósítónk

SZERETET, HŰSÉG, ÁLLHATATOSSÁG

„Hű az Isten, aki elhívott titeket” – helyezte a Pál korinthusbeliekhez írott első levelében olvasható ígét a Kárpátaljai Református Egyházkerület (KRE) február 23-án megtartott közgyűlése résztvevőinek, illetve a felszentelésre váró két lelkésznek – Iván Gusztávnak és Sági Zsoltnak – a szívére Zán Fábián Sándor püspök. Az ünnepi istentiszteletnek a beregszászi református templom adott otthont.

Az ígehirdetés után Héder János főjegyző megnyitotta a közgyűlést, amelynek keretében a lelkésszentelésre is sor került (*a képen*). Iván Gusztáv (Búcsú) és Sági Zsolt (Badaló) esküjét követően Zán Fábián Sándor és Zsukovszky Miklós, a Beregi egyházmegye esperese áldotta meg a fiatal lelkészeket.

A közgyűlés ünnepi részének keretében vehették át bizonyítványukat a hitoktatóképzést sikeresen elvégző katekéták is. Tóth László, a tanügyi bizottság elnöke az elhivatottság fontosságára hívta fel a figyelmüket.

A közgyűlés a főiskola Esztergom termében folytatódott. Püspöki beszámolójában Zán Fábián Sándor a 2012-es év – a Közösség évének – eredményeit ismertette, hangsúlyozva, hogy Isten ez időben is tenyeren hordott bennünket, előttünk járt és oltalmazott, ezért tudtak a lelkészek, gondnokok, presbiterek, hitoktatók, diakónusok, gyülekezeti tagok hűséggel helytállni. Az elmúlt év eseményei közül a püspök kiemelte a Péterfalván megrendezett csendesnapot, a KRISZ ifjúsági találkozóját, a hetenyi rehabilitációs központ átadását, a Harmati Ösztöndíj létrehozását, az énekkarok ungvári találkozóját, az evangelizációs sorozatokat, a Generális Konvent kárpátaljai találkozóját... Örömei konstátálta, hogy Isten világi hatalmaságokat is rendel

del az egyház által meghirdetett akciók mellé, gyülekezeteket szólít meg. Így kaphatott a KRE négy mentőautót, részesülhettek gyermekeink a Nyilas Misi Ösztöndíjban, működhetnek liceumaink, intézményeink. Április elsején pedig Beregszászban és környékén megszólal az igaz értékeket közvetítő PulzusRádió is.

A továbbiakban Tóth László a liceumok, id. Pocsai Sándor a Csongoron működő Bethesda Szenvedélybetegeket Mentő Misszió, Katkó László a Nagydobronyi Irgalmas Samaritanus Református Gyermekotthon, Kész Géza a KRE Múzeuma és Levéltára helyzetéről szól. Héder János főjegyző beszámolt az egyházi törvények Ukrajnában zajló módosításáról, felhívta a figyelmet az egyházi ingatlanok, földek tulajdonjogának, a gyülekezetek jogviszonya tisztázásának fontosságára.

A közgyűlés keretében adták át a Komjáthy Benedek Sajtódíjat is, amelyet idén Fischer Zsoltnak (*a képen*), a Kárpátaljai hetilap munkatársának ítélte a kuratórium. Munkája elismeréseként oklevelet vehetett át Lajos Mihály (Kárpátalja) és Hegedűs Csilla (Kárpáti Igaz Szó).

(A KárpátInfo hetilap nyomán)

Pásztor Ferenc Alapítvány Beregszászban

Március 2-án a Beregszászi Római Katolikus Egyházközség kezdeményezésére megtartották a Pásztor Ferenc Alapítvány alakuló közgyűlését, amelynek a Szentkereszt plébánia adott otthont.

Az alapítvány legfőbb célja jótékonyági tevékenység végzése a beregszászi római katolikus egyházközség javára, a közösség szentmiséinek és imaalkalmainak otthont adó templom és környezete védelme, a katolikus hitélet, a szociális szféra, az oktatás fejlesztésének támogatása, a közösségi teret biztosító intézmények fejlesztése.

A jelenlévőket Michels Antal plébános köszöntötte, majd Majnek Antal kárpátaljai megyéspüspök mondott beszédet, amelyben örömet fejezte ki, hogy egy olyan egyházi személy nevével fémjelzett a beregszászi hívek kezdeményezése, aki hitéért, magyarságáért a lágert és a halált is vállalta.

A rendezvényen felszólalt Marinka Viktor, a Beregszászi Magyar Konzulátus konzulja. Hangsúlyozta, hogy az ilyen és hasonló kezdeményezések fontosak Magyarország Külügyminisztériuma számára, hiszen szerepet játszanak a hit és a magyar nyelv ápolásában, lehetőséget adnak a pályázatokra, amelyek hozzájárulnak a közösség megtartásához.

Ezt követően Szendrei Anita, a plébániaprogramfelelőse ismertette Pásztor Ferenc életútját. Pásztor Ferenc 1880. január

14-én született Ungváron, 1890–1898. között ott is tanult. A teológiát Szatmáron végezte, 1902. június 27-én szentelték pappá. Szakaszon, Dobóruszkan, Beregszászban volt plébános. 1923-ban szentszéki tanácsos lett. 1941-től pápai prelátus, 1946. április 15-én az ukrán fennhatóság alatt álló rész egyházi kormányzására nevezték ki. 1949 márciusában elhurcolták, és munkatáborba vitték. 1951. október 15-én Szibériában, Tajsetben halt meg. Az ukrán állami hatóság 1989-ben rehabilitálta.

Tarpai József, az egyházközség kurátora az alapítvány tevékenységéről beszélt. Egy tervrajzon illusztrálta azokat az elképzeléseket, amelyek alapján, például, az egykori iskolaépületet hasznosítva közösségi házat

hoznának létre, rendeznék a templomkertet, kialakítanának egy parkot, ahol akár egy játszótér is helyet kaphatna, remélve, hogy a gyermekek és szüleik kedvet kapnak a templomi alkalmak látogatására. Elhangzott, hogy a tervezett közösségi ház épületének állagmegőrzése céljából még az idén építenek egy tetőszerkezetet.

Michels Antal plébános hangsúlyozta: örömteli, hogy az alapítvány polgári kezdeményezés, így nem közvetlenül a plébánostól való, hanem a hívek közössége szervezi. Mint mondta, nagyon fontos a hitoktatás, az oktatás, a készségfejlesztés. Ahogy az a családközösségekben is megfogalmazódott, az ifjúsággal úgy kellene foglalkozni, hogy erősödjön a nemzeti öntudat és az egymás közötti barátság. Ezért felmerült egy, a plébánián tartandó délutáni napközi program elindítása is, ahol a hittan mellett matematika, magyar nyelv és más foglalkozások is lesznek. Például az egyik gyülekezeti tag szívesen tartana sakkfoglalkozásokat a gyermekek számára. Fontos része a hitéletnek, hogy a magyarságot erősítő kulturális értékeket felkarolja. A közgyűlésen felvetődött a Pásztor Ferenc-díj megalapítása is, amelyet első alkalommal októberben adnak majd át.

Az összefoglaló közös ímával zárult.

MOLNÁR BERTALAN

Locker László

A szeretet és jellemvonásai

Csend, nyugalom, béke, türelem, kitartás, rugalmasság, elnéző, megértő, megbocsátó lelkület, alázat, jóindulat, szolgálatkész segítség, mások irányába nyitott, alkalmazkodni képes viselkedés. Ilyen tulajdonságokkal, környezetünk életfelfogását az elviselhetőség határára belül toleráló, társaikhoz jó szándékkal közeledő és őket szolgáló köztünk élő emberek – akik Jézus küldetésének, a szeretetnek hírvivői: a szeretet-hordozók, a jelenkor tanúságtevői.

Jézus gyötrelmes kínhalála és dicsőséges feltámadása

„Ettől az időtől kezdte Jézus jelezni a tanítványainak, hogy Jeruzsálemben kell mennie, sokat kell szenvednie a vénektől, főpapoktól, és írástudóktól, meg kell hogy öljék, és harmadnapra föl kell támadnia.” (Mt 16,21.)

A kegyetlen ostromozás, a tövissel való megkoronázás és a szörnyű kereszthordozás után Jézust a Golgotán keresztre feszítették. A keresztre feszítés izonyos. Gyötrelme egyenlő az ostromozás kínjával, de kegyetlenebb a látványa: látni, hogyan tűnik el a szeg az eleven húsban!

Amikor aztán a kereszt végre a helyére kerül, azaz a gödörbe, és mielőtt még kövekkel és földdel rögzítenék, minden irányba kileng, állandó ide-oda mozgásra kényszerítve szegény, három szegre felfüggesztett Jézus testét. A nép, kezdve a papokon, írástudókon, farizeusokon és a hozzájuk hasonlókon, azzal szórakozik, hogy – eleven körhintaként – elhaladnak a Megfeszítettet előtt, és nem mulasztják el, hogy oda ne kínálják istengyalázó szavaikat, „hódolatként” a Haldoklónak. A legacsarkodóbbak a Templomhoz tartozók, segítve a farizeusoktól.

Egy tömeg kórusban: „Szállj le a keresztről, és hiszünk neked! Te, aki lerombolod a Templomot...”

Más papok: „Istengyalázó! Te, Isten Fia?... Akkor hát szállj le onnan! Sújts le ránk villámaiddal, ha Isten vagy! Nem félünk téled, és köpünk rád!”

Mások fejüket csóválják, amikor elhaladnak előtte: „Szabadíts meg hát magadat, ha igaz, hogy a Kiválasztott vagy!”

Mások köveket hajítanak feléje: „Változtasd át ezeket kenyérré, te, kenyerek szaporítója!”

Ismét mások meg a virágvasárnapi hozsannákat majmolva faágakat hajítanak feléje, és ezt kiáltják: „Átkozott, aki az ördög nevében jön! Átkozott az ő országa! Dicsőség Sionnak, amely eltávolítja őt az élők közül!”

A baloldali lator folytatja a sértegetéseket keresztfőjéről. Ugy látszik, mintha a többiek összes gyalázkodása felduzzadna benne, és most kiokádja magából. És így fejezi be: „Szabadíts meg magad, és minket is szabadíts meg, ha azt akarod, hogy higgyenek neked! Te a Krisztus?! Egy bolond vagy!”

A másik lator, Dizmász, aki jobb felől van, most így szól:

„Hallgass! Még most sem féled Istent, amikor ezt a kint szenveded?! Miért sértegeted azt, aki jó? Nagyobb a kinszenvedése, mint a miénk... Pedig semmi rosszat nem tett!”

A zsidók nem hagynak fel a sértegetésekkel, a megátalkodott lator pedig elismétli azokat. Jézus első ízben szólal meg: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!”

Ez akönyörgés minden félelmet legyőző Dizmásban. Most már nézni Krisztusra, és így mer megszólalni: „Uram, emlékezz meg rólam, mikor Országodban leszel! Igazságos, hogy én itt szenvedjek. De adj nekem irgalmat és békét az életen túl. Hallottalak egyszer beszélni, és én örült, elutasítottam a szavadat. Most már bánom! És bánom bűneimet előtted, te, a Magaságbelinek fia! És hiszem, hogy Te az Istentől jössz! Hiszek hatalmadban! Hiszek irgalmadban! Krisztus, bocsáss meg nekem Anyád és végtelenül Szent Atyád nevében!”

Jézus odafordul, és mélységes könnyűrel néz rá, és még most is gyönyörű mosoly jelenik meg szegény, elkínzott száján. Így szól: „En mondok neked: még ma velem leszel a mennyi Paradicsomban!”

Jézus vésszen elkékülni lát-

szik, mintegy a felbomlás kezdeteként, mintha már halott volna. A feje kezd a mellére hanyatlani. Ereje gyorsan elhagyja. Reszket az őt égető tűz ellenére. És gyengeségében azt a nevet mormolja, amelyet előbb még csak a szíve mélyén mondott: „Anyám! Anyám!” Halkan, szinte sóhajtás gúny, mintha már enyhe kábulatban lenne, ami megakadályozza, hogy magában tartsa azt, amit az akarat szeretne visszafojtani. És Mária mindannyiszor ösztönös mozdulatot tesz, önkéntelenül feléje tárja karját, mintha segíteni akarná.

A kegyetlen tömeg csak nevet annak a kínján, aki haldoklik, és azén, aki gyötörődik...

És ebben az alkonyi és félelmetes fényben adja Máriát Jézus Jánosnak, és Jánost Máriának. Lehajtja fejét, mert az Anya közelebb ment a kereszthez, hogy jobban lássa a Fiát és így szól: „Asszony, íme a te fiad! Fiú, íme a te Anyád!”

Mária arca még feldúltabb e szavak után, amely Jézusának a végrendelete, aki semmit sem tud adni Anyjának, csak egy embert; az emberek iránti szeretetéből megfosztja Édesanyját attól az Istenembertől, aki tőle született. De a szegény Anya igyekszik némán sírni. A könnycseppek kicsordulnak, hiába is erőlködik, hogy visszatartsa. Akkor is, ha száján ott van az elkínzott mosoly, amit azért erőltet ajkaira, hogy erősítse Őt...

A szenvedések egyre fokozódnak. A világosság pedig egyre csökken. Jézus teste egy bizonyos pillanatban elernyed, egészen előre és lefelé dől, mint aki már halott. Tovább nem zihál, feje erőteljesen lóg előre, teste csipőjétől fölfelé teljesen elszakadt a fától, és karjai szöveget alkotnak a kereszttel.

Mária fölkiált: „Meghalt!” Ez a tragikus kiáltás tovahangzik a fekete levegőben. És Jézus valóban halottnak látszik.

De még nem halott. Kévesel később ugyanis nagy hangon felkiált, az akaraterejével, lelke szükségletével legyőzve a megmerevedett állkapocs, a

megduzzadt nyelv, az ödémás torok akadályát: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?” /Zsolt 22,2/.

És ez a végső gyötrelme. Az, ami sietteti halálát, mert kipréseli pórusaiból az utolsó vércseppeket, mert összezúzza szíve még ép rostjait, mert azt fejezi be, amit elkezdett ennek a magára-hagyásnak első felismerése: a halált.

A sötétség még sűrűbbé válik. Jeruzsálem teljesen eltűnik. És ebben a félhomályban hallatszik Jézus panaszos hangja: „Szomjúhozom!” Egy katona fogja a folyadékba mártott szivacsot, rátűzi egy vékony, de merev nádszálra, amely már előre oda van készítve, és felnyújtja a Haldoklónak. Jézus sóváran hajol a szivacs felé. Olyan, mint egy éhező csecsemő, aki anyja mellbimbóját keresi.

Jézus, aki mohón szívta a fanyar és keserű italt, undorodva elfordítja szent fejét. Az ital olyan lehetett sebes és berepedt ajkain, mint valami maró folyadék. Visszahúzódik, összeroskad, elhagyja ereje. Egész súlya a lábfejeire nehezedik, teste előre dől. Már egyetlen mozdulat sincs, ami enyhítené a fájdalmát. Csipőjétől fölfelé teljesen elszakadt a fától, és így is marad.

És a kilégzések közti időszak egyre hosszabbá válik. A hasa már mozdulatlan. Már csak mellkasa emelkedik meg, de nehezen, kinnal... Egyre jobban mutatkoznak a tüdőbénulás jelei.

És egyre gyengébb, újra a kisedre hasonlító szólitás: „Mama!” És a szerencsétlen Anya ezt suttogja: „Igen, kincsem, itt vagyok!” És amikor elhomályosuló látása ezt kérdezteti vele: „Mama, hol vagy? Már nem látalak!” – ez már nem is szó, hanem halk mormolás, amit csak az hall, aki inkább a szívével, mint a hallásával fogja fel a Haldoklót minden sóhaját. Mária így válaszol: „Nem, nem, fiam! Én nem hagylak el! Hallj engem, drágám... Édesanyád itt van... és csak az gyötör, hogy nem mehetek föl oda, ahol te vagy!...”

Jézus gyötrelmes kínhalála és dicsőséges feltámadása

■ Csend. Majd a teljes sötétségben tisztán kivehető szavai: „Minden elvégzett” és utána egyre hörgőbb zihálás, a hörgések között egyre hosszabb néma szünetekkel.

A kereszt alatt álló asszonyok mindnyájan sírnak, fejüket a földes sziklafalnak támasztva. És sírásuk jól hallható, mert most újra csendes a tömeg, hogy hallhassa a Haldokló hörgését. Újra csend. Majd végtelen szelidséggel ejti ki a könyörgést: „Atyám, kezeidbe ajánlom a lelkemet!”

Ismét csend. Hörgése is gyengül. Alig egy sóhaj, ami az ajkaira és torkára korlátozódik. Majd elérkezik Jézus utolsó kínja. Egy kegyetlen görcs, amely mintha ki akarná szakítani földszegezett testét a három szeggel együtt a fából. Háromszor is fölhat a lábfejtől a fejéig, végigfut az összes megkínzott idegszálon. A görcs abnormális módon háromszor emeli meg a hasát, majd miután kitágította belső részeinek felfújásával, abahagyja, és hasa visszahúzódik, és behorpad, mintha kiürült volna. Most megemeli és összerántja amellkasát, olyan erővel, hogy bőre bemélyed megfeszült bordái közé, megjelenve bőrnek felhámrétege alatt, és újra megnyitva az ostorozás okozta sebeit. Az összerándulás hevesen hátracsapja a fejt egyszer, kétszer, háromszor, s feje keményen nekiütődik a fának. Most egy görcs összerántja arcának minden izmát, kiemelve szájának elferdülését jobbra, felnyitja és kitágítja szemhéjait, amelyek alatt látható szemgolyóinak forgása, és előtűnik szaruhártyája. Teste teljesen kinyúlik. A három összerándulás közül a legutolsóban teste olyan, mint egy kifeszített, vibráló ív. Látni is szörnyű! Majd egy hatalmas kiáltás – ami fel sem tételezhető ettől az erőtlen testtől – tör elő ajkai közül, belehasít a levegőbe, az a „nagy kiáltás”, amit az Evangéliumok is említenek, és ami a „mama” szó első része... Édesanyját akarja hívni, de csak annyit tud kiáltani: „Ma...” és tovább semmi.

Feje mellére hanyatlik, teste előre dől, reszketése megszűnik, s megszűnik lélegzése. Meghalt!

A Föld félelmetes bömbölés-

sel – földrengéssel válaszol a Megölt kiáltására. A Nap első-tétül, orkánszerű forgószél söpör végig felhőszakadás és villám-özön kíséretében. Longinus, a római százados, János, a katonák megkapaszkodnak, ahol tudnak, ahogyan tudnak, hogy el ne essenek. De János, miközben fél kézzel a keresztet ragadja meg, a másikkal Máriát tartja, aki mind a fájdalomtól, mind pedig az ide-oda rengéstől szívére hanyatlott. A többi katonának, főleg azoknak, akik a meredek oldalon vannak, közelepre kell menekülniük, nehogy lesodródjanak a hegyoldalról. A latrok üvöltene a rémüllettől, a tömeg még erősebben ordít, és menekülni szeretne. De nem tud. Az emberek egymásra esnek, egymást tapossák, belezuhanak a talajban képződött repedésekbe, megsebesülnek, gurulnak lefelé a hegyoldalra, félőrülten a félelemtől.

Jeruzsálemben a Templom kifordul sarkából! A bíborfüggöny kettéhasad! A Szentek Szentje nincs elfedve! Bekövetkezett a jel, amit Jézus előre megígért: „Ezek a kövek remegni fognak utolsó szavaimnál!”

A városban az emberek kiáltoznak, sírnak, jajgatnak... Van, aki ezt mondja: „Vére tüzet hullatott!” Ki ezt: „Jahvé megjelent a villámok között, hogy megátkozozza a Templomot!” Ki ezt nyögi: „A sírboltok! Az összes halott! Mind előjött és átkoznak minket!”

Háromszor ismétlődik meg a földrengés és a heves légmozgás, és utána csend következik: egy halott világ tökéletes mozdulatlansága.

Mária fölemeli a fejét János melléről, és Jézusra néz. Szólitja, mert rosszul lát könnyes szemével a gyér világosságban. Háromszor szólítja: „Jézus! Jézus! Jézus!” Első ízben szólítja nevén, mióta a Kálvárián van. Végre egy villámlátnál, amely mintegy koszorút képez a Golgota orma fölött, meglátja Őt, ahogyan mozdulatlanul, előreesve függ, annyira előre és jobbra hajtott fővel, hogy orcájával a vállát, állával pedig a bordáit éri. És megérti. Remegő karjait kitarja a sötétségben és felkiált: „Fiam! Fiam! Fiam!” Majd hallgatózik... A szája nyitva van,

mintha azzal is hallgatózni akarna, szemét is tágra nyitja, hogy lásson... Nem tudja elhinni, hogy Jézusa nincs többé...

János, aki szintén figyel Jézust, és megérti, hogy minden véget ért, átöleli Máriát, és megpróbálja távolabb vezetni e szavakkal: „Nem szenved többé!”

De mielőtt az apostol befejezhetné a mondatot, Mária, aki félfogta, maga körül megfordulva kibontakozik öleléséből, kezével elfedi szemét, ívben a föld felé hajlik, és így kiált: „Nincs többé fiam!” És megtanorodik, és elesne, ha János nem vonná egészen a szívére. Odajönnek az asszonyok is, és vigasztalják Máriát szavaikkal és jelenlétükkel.

Longinus tanácsára Arimateai József és Nikodémus besiet a városba, hogy Pilátustól elkérjék a holttestet. Nem akarják, hogy megtörjék Jézus csontjait. Longinus sem akarja ezt, azért fog egy lándzsát és átszúrja Jézus szívére. János elborzadva nézi. „Megtörtént, barátom” – mondja Longinus, és ezzel fejezi be: „Így jobb, mint egy lovagnak. És a csontok összetörése nélkül... Ő valóban Isten Fia volt!” A seb nyílásából sok vér és víz folyik ki.

József és Nikodémus elnyerik Pilátus engedélyét, és sietnek vissza a Kálváriára. A katonák megtörik a latrok lábait. A jobb lator Jézus nevével ajkán hal meg, a másik káromkodások közepette.

József és Nikodémus János segítségével leveszik a keresztről Jézus testét és Mária ölébe helyezik. Jézus feje Mária vállán nyugszik. Mária simogatja, szólongatja, miközben könnyei sebeire hullanak. Csókolgatja fején a töviskorona okozta sebeket. Rendbe hozza Jézus haját, és csendesen beszél hozzá.

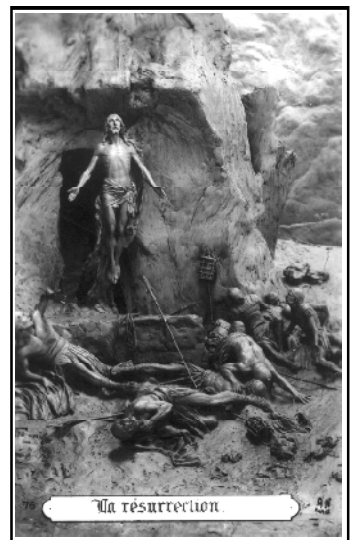
József felajánlja sírját a temetésre. Beburkolják Jézust egy lepelle. Nikodémus és János a vállánál, József lábánál fogva viszi a Holttestet. Az asszonyok követik őket.

A sírban Mária hosszasan búcsúzik Fiától, végül megengedi, hogy Jézus testét szivaccsal lemosassák, majd bebalzsamozzák olajjal és fűszerekkel, végezetül betakarják a halotti lepellel, amelyen fekszik. A sír

bejáratához egy nagy követ hengerítenek, és mindnyájan eltávoznak.

* * *

Húsvétvasárnap a hajnali szürkületben négy komolyarcú nő siet a város szűk utcáin át a Kálvária felé. Hallgatagon mennek, szívüket teljesen lefoglalták az előző napok borzalmas emlékei, céljuk honi szokás szerint bebalzsamozni Uruk és Mesterük holttestét és bepótolni, amit nagypénteken a sietség miatt csak tökéletlenül végezhetek el. A sírkert közelében egyikük fölteszi a kérdést: „Hogyan mozdítjuk majd el a nehéz követ a sír bejáratától?” Amire a barlang elé érnek, az isteni Gondviselés az akadályt elhárította. A sírűreg bejárata nyitva van, a nehéz kőszikla ledöntve a földön hever. Krisztus sírja üres! Mi történt? Az asszonyok tanácstalanul révedeznek, míg a sötét sírűreg szemük előtt megtelik szelíd fényvel. Angyal áll előttük hófehér ruhában, ragyogó tekintettel. A nők megrettennek. De az így szól hozzájuk: „A megfeszített Názáreti Jézust kerestek? Feltámadt, nincs itt.” /Mk 16,6/

Az asszonyokon félelem lesz úrrá, elszaladnak. Az üres sír, az angyali jelenés sem volt elegendő ahhoz, hogy higgyenek a feltámadásban. Elfutnak, félnek, hallgatnak. Útközben aztán csordultig telik szívük örömmel: maga Jézus áll előttük szelíd fenéségében, s köszönti őket: „Ne féljétek! Menjétek, vigyétek hírül a testvéreimnek, hogy menjenek Galileába. Ott

Jézus gyötrelmes kínhalála és dicsőséges feltámadása

◀ majd meglátnak engem.”/Mt 28,10/.

Jézus első és legfontosabb figyelmeztetése: Ne féljete! Az tagadhatatlan, hogy Jézus elfogatása, megkínzása, keresztre feszítése hívei szívét is félelemmel töltötte el. Vajon Jézus mivel osztotta el az asszonyok félelmét? Az üres sír nem jelentett döntő bizonyítékot Jézus feltámadása mellett. Az igazi bizonyítékot, a félelmet elsöprő hatást a feltámadt Krisztus jelentette számukra. Amikor leborultak előtte és valami gyönyörű asszonyi mozdulattal átkarolták lábát, a félelem elillant szívükből és boldog bizonyosság költözött a helyébe. Megértették, hogy Jézus istenfiúságát nem a betlehemi születés, nem a tanítás, nem a csodatettek bizonyítják, hanem a halálból történt feltámadása.

Igazi hatalma most mutatkozott meg a maga teljességében. Sejtteni kezdték, hogy az üres sír olyan kapuhoz hasonlít, amelyen keresztül az egész világ, az egész emberiség Istenhez érkezett.

Ha Krisztus nem támadt fel, akkor a kereszténység nem különbözik a többi vallástól, akkor az Egyház kizárólag emberi intézmény, erkölcsjobbító egyesület, keresztelő, eskető és temetkezési vállalat. Ha Krisztus nem támadt fel, akkor valamennyien a bűnrabságban sínylődnünk a szabadság reménye nélkül.

Ezért fontos nyomatékosan hírrül vinni az egész emberiségnek, hogy Krisztus valóban feltámadt. Ezzel bizonyította, hogy Ő a természet törvényei fölött áll, és Isten ereje működik benne. Ha ez nem így lenne, akkor úgy zárandokolnának a sírjához, mint Buddha, Konfúce, Lao-ce vagy Mohamed sírjához. Mi, keresztények azonban Húsvétkor egy üres sír előtt ünnepelelünk, ahol megdicsőült az Istenember.

HRABÁR TAMÁS
benei gör. kat. áldozópap,
protopresbíter

P. S. A cikk szerzője Jézus kínhalálát Maria Valtorta olasz látóknő „A megváltás művének 20 tíka” c. könyve alapján írta (Zarándok Kiadó, 2007.)

H. T.

SZÉP SZÜLŐFÖLDEM: NAGYBEREG

Úgy vagyok drága szülőfalummal, ahogy a költő Kisfaludy írja: „Ahol állok, ahol megyek, mindenütt csak feléd nézek.” Sok már az évtized és szinte számokban ki sem fejezhető azok a kilométerek, amelyeknek utána vagyok attól a naptól, amikor utolsó otthonlétem után a Tisza befagyott jegén – Vásárosnaménynál –, az akkor ott kijelölt határon titokban átjutva elindultam Debrecen felé. Nemcsak a szülőfalum látása, hanem azzal együtt drága édesanyám gyászoló szívének a vigasztalása is lehetetlenné vált számomra nagyon hosszú ideig! Pedig erre a vigasztalásra kétszeresen is szüksége lett volna szegénynek, hiszen másik gyermekének a hősi halála is megsebezte őt – szinte soha be nem gyógyuló sebbel!

Igy próbálom meg most visszanezni: nem „félutamból” – ahogy a népdal mondja, hanem az Isten kegyelmes akaratából hosszúra nyúlt életutam utolsó, nemsokára végleg hazavezető szakaszáról!

Valahányszor lelki szemeimmel látom szülőföldemet, amelynek – az én szívem számára – a legszebb gyöngyszeme Nagyberég, mindig úgy jelenik meg, mint egy csodálatos ragyogású mozaikalkotás. Sok apró mozaikdarabból rakta össze az élet Ura! Mindégik darabja önmagában is értékes mű, de együtt utánozhatatlan. Nézzünk meg a sok közül egynehányat úgy, ahogy egyenként felvillannak előttem.

Elsőként most azelemi iskolai múltamból jön elő néhány olyan drága emlék, amelyek soha nem estek ki a szívemből! Gyermekelőadásra készült az iskola. Ez rendszeres – évenként többször is megismétlődő – alkalom volt, ami mindig a „városháza” nagytermében, az ott állandóan felállított, szabályos színpadon ment végbe. Ilyenkor nemcsak az érintettek családtagjai, hanem az érdeklődők sokasága is megtöltötte a nézőteret!

Az én „fellépésem” úgy kezdődött, hogy a kiválasztott szereplők közül a fiú főszereplő nem sokkal az előadás előtt megbetegedett. Huszti néni Illyés Margit néni (aki ezeket az előadásokat rendszeresen betanította) szólt nekem – bár én egy osztállyal feljebb jártam –, hogy próbáljam meg elvállalni.

Megkaptam az egész darab szövegét, hogy a következő napi próbáig olvassam el a rám eső szerepet. Én másnapra megtanultam a darab teljes szövegét, és ettől kezdve, amíg gimnáziumba nem mentem, én lettem a fiú főszereplő minden alkalommal. Margit néni – aki a saját fia mellett szinte fiaként szeretett később is – csodálatos odaadással végezte ezeket a munkákat!

A „főszereplő” partnernőm rendszeresen a tószegi Kovács Lujza volt. Gyermekműsor lévén a jó és a rossz harcának a bemutatása volt a cél, természetesen mindig azzal a szándékkal, hogy a jó győzedelmeskedik. Rendszerint testvérpárt alakítottunk. Kedves emlékem, amikor édesanyja és fia szerepében Kapor Klára – aki később Füzesi Elemér felesége lett – volt az édesanyám. A fiúk közül legelőkeltebben Derczeni Tihamérra és Kaszonyi Béla unokatestvéremre tudok visszaemlékezni!

De van egy különösen élénken bennem maradt emlék, amikor már gimnazista koromban néző voltam az egyik előadáson. Egy leánycsoport sze-

repelt a színpadon: egy hétköznapi életképet jelenítettek meg. És olyan természetességgel, ahogy otthon egymás közt beszél a magyar ember: Bálint Ida unokahúgom odafordult „játárszótársához” és ezt mondta: „Sötér Ilonka, énekelj már el nekünk azt a szép dalt!” A dal szövegére már nem emlékszem, csak arra, hogy Ilonka a szép, csengő hangján – minden kíséret nélkül – lelket gyönyörködtetően énekel ott, akkor!

Ha már az éneklésről emlékeztem meg: marandó élmény a szívemben az iskolai énekkarban való részvételem! Huszti Jóska bácsi – aki fiaként szeretett engem, mint osztálytanítóm – volt az énekkarunk vezetője! Asok szereplés közül most kiemelkedik az emlékeimből egy – az egész Kárpátalját érintő valamennyi magyar iskolának az énekari találkozója Tiszaujlakon, a Tisza partján levő csodaszép Diós parkban! Lovas szekereken mentünk nagy lelkesedéssel – akkor ez volt a legelőkelőbb közlekedési lehetőség! Egész nap tartott a bemutató, mert nagyon sok iskolai énekkar gyűlt össze. Az énekari számokra már nem emlékszem, de egyet – amelyet ott énekelünk – ma is szó szerint fel tudok idézni! Ezért hát most ide írom a szövegét:

„Beperelt a rózsám, amért elhagytam!
Azt irta a fiskális, hogy tagadjam!
Hajja maga fiskális; Akármit is firkál is.
Én bizony csak becsülettel bevallom:
Szabályosan szerettem a galambom!
Azért ügyvéd, hogy írjon;
Fiskális – hát hazudjon!
Mifelénk a példabeszéd azt vallja:
Ki-ki maga mesteriségét folytassa!”

Egy másik énekkarhoz kapcsolódó történet is élénken megmaradt az emlékezetemben. Ennek a munkájában ugyan én magam nem vettem részt; mert én csak addig élveztem az ő tevékenységének az örömét, amíg el nem kerültem szülőfalumból – és az meglehetősen fiatal éveimben történt. Ez az énekkar pedig felnőtt férfiakból állt: Egyházi Dalárda néven volt jelentős része a község és az egyház életében végezhető lelki-szellemi munkában (az énekkar 1941-ben készült tablóját Horváth Zoltán nagyberegi olvasónk jóvoltából közöltük a Kárpátaljai Hírmondó előző lapszámában – a szerk.)

Főry József az iskola igazgatója volt az egyik és a már említett Huszti József tanító volt a gyülekezet másik kántora. Felváltva végezték a gyülekezeti istentiszteleteken az orgonista szolgálatot.

A dalárda első karvezetője Főry Jóska bácsi volt, ő a basszus szólámat erősítette. A dalárda nemcsak a templomi szolgálatokban jelentett komoly segítséget a gyülekezet életében, hanem a legfontosabb művelődési és társadalmi szolgálatokat is ellátták a faluközösség számára. Természetesen elsősorban az énekari munka volt a domináns. Egyházi ünnepeken és társadalmi rendezvényeken működtek közre; sőt legtöbbször ők voltak azoknak a szervezői és rendezői is. Voltak kimondottan olyan alkalmak, amikor egész estét betöltő műsort adtak elő úgy, hogy énekari számok, szavaltatok, esetleg vidám párbeszédetek adták az est műsorát. De rendszeresek voltak a népszínművek előadásai is, például „A piros bugyelláris”, a

SZÉP SZÜLŐFÖLDEM: NAGYBEREG

„Sári bíró”, „A falu rossza”, amelyek nemcsak szórakozást biztosítottak abban az időben falunk lakosainak, megvolt a nevelő szándék is. A két karnagy volt a főrendező – de a dalárda egyes tagjai is komoly részt vállaltak ebben a munkában. Néhányuk nevére ma is jól emlékszem: Fancsik Elemér bátyám (aki később bírója volt a községnek) öccsével Tihamérral, Mester József, akinek kivételesen szép basszus hangja volt, a két Cselle testvér: Géza és Lajos, unokabátyáim, a Kovács testvérek: János, Bálint és Bertalan! Élénken él az emlékezetemben Csüri Kálmán szereplése A bíró fiában és Simon Sándoré A falu rosszában. Említhetnék még sokakat, akik már nagyon régen „hazamentek”, de az emléküket megmaradt!

A dalárda életében szinte minden esztendőben megismétlődött egy kárpátaljai közös dalárda-verseny, amelynek a szervezője a már említett iskolai énekkarok találkozáját is irányító Huszt város híres karnagya: Takács kántor volt. (A keresztnévét már nem tudom biztosan.) Ezekre az alkalmakra komolyan felkészült az énekkar. Nyáron – különösen vasárnap délután – gyakorolták a műsorszámukat. Ilyenkor kinyitották az ablakokat, és a Fő utcán sétálók megálltak, és élvezettel hallgatták a szép éneklést!

És ha már az iskolai énekkar műsorából leírtam egy azóta is bennem maradt éneket, hadd tegyem meg ezt a Dalárdára való emlékezésemkor is. Így hangzik ez a kissé viccesnek tűnő, de a családok életében sokszor előforduló helyzetkép:

„A minap hogy hazamentem,
Feleségem sirva letem!
Mert, hát a nagy falióra
Ráesett az anyósomra!
Megtörtént a szörnyű eset,
Az anyósom kiszenvedett!
Elszakadt az élet húrja!
Ki is vittük keresztútra,
Keresztútra.
Feleségem vigasztaltam!
Látod, lelkem, sokat mondtam:
igazítottassuk meg jóra!
Sokat késett az az óra – falióra!”

De az éneklésből még egy nagyon lényeges emléklémem van. Abban az időben Nagyberegen a templomi istentiszteletekkor az volt a rend, hogy a harangozás alatt – ami egy félóráig tartott – a gyülekezet diktálás után, orgonaszó nélkül énekel! Az énekeket Mester András bácsi kezdte és vezette. A diktálást pedig szép tagolt szövegmondással Mester Elemér végezte. Két Mester család volt a faluban, akik nem voltak rokonok. A „nagy Mester” és a „kis Mester”! András bácsi – akinek hatalmas, erős hangja volt – a kis Mester család feje volt. Elemér pedig – aki anyai ágon unokatestvérem volt – a nagy Mester család fejének, András bátyámnak a nagyobbik fia volt. Azóta már nem csak Elemér, de a fia Ele-

mér is „hazaköltöztek” az örök hazába! Velük együtt kihalt a nagy Mester család férfi ága. Ugyanis az Elemér öccse, Lajos unokatestvérem – aki jegyző volt – a testvérbátyámmal együtt hősi halált halt a világháborúban. Mindketten nőtlenek voltak még – huszonnégy évesek!

Gyermek és ifjúkorom máig maradandó emléke – örök élményként – a húsvéti ünnepi alkalom! Húsvét második napja volt a locsolkodás napja, aminek a lényege egyrészt a lányok meglocsolása volt – ez a rész a fiúk dolga volt –, amire válaszul a lányok részéről a hímestojás átadása, valamint – a nagyobb legények esetében – a rokonsági kapcsolat és esetleg az udvarlás, vagy más baráti érzés címén – borral és kaláccsal való kínálkodás! A legények húsvéti rigmust nem mondtak, ők csak boldog húsvétot kívántak, és a szíves invitálás után helyet foglaltak a kaláccsal és borral tele asztal mellett. A versmondás a fiatalabb locsolók tiszte és kötelessége volt. Sok kedves és ügyes húsvéti vers forgott közsájon: előfordult, hogy ha többen ugyanazt tudták – sorban mindegyik elmondta. Én is többet tudtam, így most közülük egyet – a szívemhez legközelebb állót – leírom:

„Mikor a kikelet a tavasztáncát lejti,
Húsvét napján a szív bánatát felejt!
Mert a fájó kék a legjobb orvossága
Mindig a Jézusnak a feltámadása.
Ezért van ma is, mint régóta, szokásban:
Hímestik a tojást a leányos házban!
Török és fogyasztják – Jézus is megtörte,
A halál hatalmát érettségünk legyőzte.
Örülnek az ifjak a hímestre nézve,
Készítik, hímestik e nap öröme.
Én is tisztelettel jöttem im hozzátok,
E húsvét ünnepén sok jókat kívánok.
Úgy hiszem, nekem is jut egy szép pár hímest,
Adjon az ég rátok sok áldást, örömet!”

Nekem azért is nagyon kedves ez a kis vers, mert nemcsak néprajzi értéke van, hanem a Bibliái világosság szerint is megállja a helyét!

Mi a bátyámmal együtt jártunk locsolkodni. Ez pedig azt jelentette, hogy ketten sok hímest összegyűjtöttünk. A verset csak én mondtam,

de hímest mind a ketten kaptunk. Ezzel kapcsolatban hadd mondjam el, hogy a Kisközön, ahol laktunk, velünk szemben laktak Kovácsék. Volt két velünk egykorú leányuk, Rózsika és Ida. Igynékük sok hímest kellett kiosztaniuk, mert sokan meglocsolták őket! Rendszeresen előfordult, hogy a vége felé elfogyott a sok hímest is. Ilyenkor az édesanyjuk átjött a mi édesanyánkhoz – tudta, hogy közben mi hazahoztuk a sok hímest, mert nem bírtuk magunkkal cipelni – és Juliska néném adott édesanyámnak nyers tojást, édesanyánk pedig adott helyette hímest tojást. Így biztosítva volt a hímest Kovácséknál az utánunk jövő locsolók számára is!

Sok mozaikdarab él még a lelkemben drága szülőfalum életéből. Most ennyit mutatok fel – a többi továbbra is a lelkemben őrzöm!

Arany János azt írja a Toldi előszavában: „Toldi Miklós képe úgy ragyog fel nekem. Majd kilenc-tíz emberöltő messzeségben.” Nem végzek vele kegyeletsértést, ha én most ezt a szép megfogalmazást a magam lelki érzése szerint így írom le: „Szülőfalum képe úgy ragyog fel nekem! Öt-hat emberöltő régiségben”. Ő úgy írta: „rémlik, mintha látnám”. Én úgy írom: „szüntelenül látom”.

Egy verstöredék jut még az eszembe – nem tudom a címét, sem az íróját. Arról szól, hogy népünk történelmében kik voltak a nagyok, akiknek a szolgálatára rábizta az Uristen drága nemzetünk sorsát. Így hangzik a töredék:

„Nem tudom én, hogy ki volt szebb
– Ki volt dicsőbb; ki volt nagyobb. Csak áldom az Istenemet, amiért én is magyar vagyok!”

Nos ez most bennem így asszociálódik szülőfalumra gondolva: „Nem tudom én van-e szebb, és van-e nagyobb! Csak áldom az Istenemet, amiért nagyberegi vagyok!”

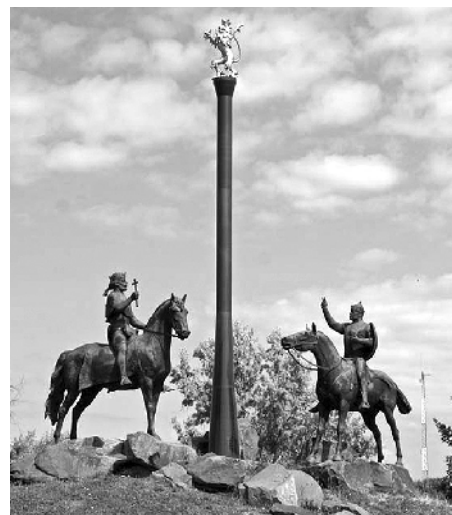
GÉCZY TIHAMÉR

keny emberben is felmerül a kérdés: hogyan tovább? És ott, ahol a „tovább” van, vajon jólfogja magát érezni? Az alábbi írás arról is szól, bárhová visz is a sorsunk, megtartanak bennünket a gyökerek.

Tuba Magdolna bátyúi pedagógus neve aktív tanár korában fogalom volt Kárpátalján. A 90-es évektől matematikus létére honismereti, hagyományörző köröket vezetett, tanítványaival több magyarországi vetélkedőre is beneveztek, ahol rendre dobogós helyezéseket értek el. Szorgalmasan gyűjtötte az ismereteket, hogy megossza tudását mindazokkal, akiket érdekelt szűkebb pátriánk múltja. Egyszer aztán eljött az idő, amikor sorozatos változások mentek végbe a magánéletében: megövegyült, nyugdíjba ment, unokái felnőttek, egyetemre kerültek. Ilyenkor még egy tevé-

Otthon a hazában

2003-ban 41 évi munka után mentem nyugdíjba, de elfoglaltságom ezután sem lett kevesebb. Az anyukámtól eltanult iparművészeti munkát végeztem: kézimunka-előnyomatást, hímzést, tojásfestést. Több magántanítványom volt, így az iskolától sem szakadtam el teljesen.

Amikor az unokám leérettségizett, és felvették az Ungvári Nemzeti Egyetemre, meg kellett gondolnom, hogy egyedül maradjak-e, vagy mozduljak valamerre? Úgy döntöttem, hogy odaköltözöm, ahol a fiam lakik és dolgozik. Így kerültem Karcagra 2007 késő őszen. Barátaim, ismerőseim, akik már áttelepültek, mesélték, milyen nehéz volt a beilleszkedés az új környezetbe. Igaz, hogy nem könnyű elszakadni a szülőföldtől és a baráti körtől, de én nem ijedtem meg a nehézségektől.

2008 elején lakást vettünk a város központjában. Új otthonom rendbe hozása, berendezése lekötötte az időmet. Ezután nekiláttam, hogy megismerjem a várost, ahová költöztem. Először a Györffy István Nagykun Múzeumba látogattam el. Sokat megtudtam a kunokról. Itt láttam először az igazi kun hímzést. Ezután a Nagykunsági Tájházat, majd a Kántor Sándor Fizekasházat néztem meg. Nagy sétákat tettem a városban, megcsodáltam a sok szobrot, megnéztem a szelmalmost. Könyveket szereztem, és sokat olvastam a város történetéről és a kunokról. Megtudtam, mik azok a kunhalmok. Elgyalogoltam a város szélén lévő Kun Emlékparkba, ahol a halom tetején, arccal a hét nagykun település irányába, egy-egy kőszobor áll. Ezek Györffy Sándor szobrászművész alkotásai. Ugyancsak Györffy Sándor alkotása a Nagykun Millenniumi Emlékmű, IV. Béla király és Kötöny vezér szobra.

A Déryné Művelődési Központban, a Csokonai Könyvtárban és a múzeumban sok érdekes rendezvényt tartanak: konferenciákat, előadásokat, kiállításokat, hangversenyeket, amelyekre érdemes elmenni.

... Így telt el két esztendő. Attelepülés után azonnal benyújtottam a visszahonosítási kérelmemet (amikor megszülettem,

Beregszász Magyarországhoz tartozott). Érdekes évfordulón (a sors iróniája!), 2008. november 7-én volt az állampolgársági eskütételem: újra magyar állampolgár lettem.

2009 októberében a református nagytemplomban orgonahangversenyre került sor a Nyugdíjas Pedagógus Klub szervezésében, Koppány Mária zeneművész és a Karcagon született Vadász István operaénekes közreműködésével. Itt ismerkedtem meg Mátyus Sándomé Kiss-Pál Rózával, a klub elnökével. Elmondtam neki, hogy Kárpátaljáról kerültem Karcagra. Új ismerősöm beszélt arról, hogy a városban nagyon keveset tudnak a kárpátaljai magyarságról és általában Kárpátaljáról. Ezen nem is csodálkoztam, mert a II. világháború után az elszakított területek közül az én szülőföldem lett a legelzártabb. Négy évtizeden át még beszélni sem lehetett róla. A nyugdíjasklub elnöke elmondta, hogy szívesen vennék, ha tartanék előadást Kárpátaljáról.

Természetesen vállaltam a felkérést. Először a verecke emlékműről beszéltem a hallgatóságnak, hiszen sok huzavona után 2008-ban végre sikerült azt felavatni. Az előadásban felhasználtam Kovács Sándor Kárpátaljaszakértő, helytörténész munkáit és filmjét. A Credo verséneklő együttes megzenésítésében elhangzott Kovács Vilmos Verecke című verse. Beszéltem az egybegyűlteknél az Ivaskovics József vezette zenekarról, az együttes előadásában több kárpátaljai szerzőtől hallottunk költeményeket. A dalok mindenkinek nagyon tetszettek.

A Verecke című film megtekintése után beszéltem a kárpátaljai emlékhelyekről, Matl Péter szobrászművészről, aki a honfoglalási emlékmű mellett számos alkotásával tette gazdagabbá a kárpátaljai magyarságot.

(Egy kis intermezzo. Zrínyi Ilona és a kis Rákóczi szobráról is szó esett, amútként a munkácsi várban tekinthető meg. Az egyik

jelenlévő, Körmeny Lajosné Júlia, megkérdezte, tudom-e, hol öntötték a szobrot, mert neki olyan ismerős. Nem tudtam, de utána néztem. Kiderült, hogy Karcagon öntötte Varga Imre bronzöntő mester. Amikor legközelebb találkoztam a kérdezővel, elmondtam neki az értesülésemet. Megtudtam, hogy a mester az öccse... Lám, milyen kicsi a világ!)

A Vereckéről szóló előadás megtartására a Kunhalom Polgári Kör is felkért.

Ez időtől fogva veszek részt a Nyugdíjas Pedagógus Klub rendezvényein. Mátyusné Rózsi a minden hónap utolsó hétfőjén tartott összejevetelekre nagyon jó témákat választ. Időközben ellátogattunk több szakközépiskolába, elmentünk múzeumokba, kirándultunk Egerbe, Szarvasra, jártunk a Hortobágyi Nemzeti Parkban.

Szűkebb pátriámmal kapcsolatban még egy előadást tartottam „Kárpátalja – a kezdet és a vég” címmel, ugyanis 2011-ben volt 300 éve annak, hogy befejeződött a Rákóczi-szabadságharc. Beszéltem a tiszaháti felkelés szervezéséről, a vári és a beregszászi zászlóbontásról, a dolhai vesztés csatáról, a tiszajáklai első győzelemről. Bemutattam képeket és festményeket a szabadságharc emlékjeleit, beszéltem a csatákhoz fűződő mondákról, versekről, nótákról. Előadásomhoz felhasználtam Csátary György és Zubánics László történészek tanulmányait, könyveit. Arról is beszéltem, hogyan búcsúztak Rákócziától a Kárpátok falvaiban élő ruszinok – akik még ma is őrzik emlékét –, amikor a fejedelem elhagyta az országot. ➤

Otthon a hazában

■ A jelenlevők elmondták, hogy nagyon sok olyan dolgot hallottak, amiről eddig nem volt tudomásuk.

Mivel többen is jelezték, hogy szeretnék még előadást hallani Kárpátaljáról, 2012 tavaszán a kárpátaljai várakról és kastélyokról tartottam ismertetőt. Elmondtam, hogy Magyarország északkeleti határvidékét 1920-ban Trianonban szakították el, amikor az országot darabokra szabdalják. Ekkor került ez a rész Csehszlovákiához és nevezték el Kárpátaljának. Ez a határvidék egy évezredig védte az országot a keletről betörő ellenséggel szemben. Az ország határainak védelmére építették a földvárak, majd a kővárak láncolatát a Kárpátok lábánál. Bemutattam a ma is épségben álló munkácsi és ungvári várakat, a beregszentmiklósi várkastélyt, a romok közül pedig a nevek és a huszti várromokról beszéltem. Felhasználtam Kovács Sándor „Bús düledékeiden...” című filmjét. Szóltam váraink szerepéről a magyar történelemben, a hozzájuk fűződő legendákról, a várakban található emlékművek hányatott sorsáról. A kárpátaljai festőművészek alkotásaival illusztráltam az előadást, de családi albumunkból is sok fotót mutattam: régi kirándulások emlékeit. A nyugdíjasklub tagjai is segítettek: Petőfi Sándor, Kölcsey Ferenc, S. Benedek András, Dupka György témához illő verseiből olvastak fel.

A karácsony előtti összefüggésű népszokásokról, gyermekkori élményekről beszélgettünk. Ezen a találkozón én is visszaemlékeztem azokra az időkre, amikor Kárpátalján a karácsonyt nem volt szabad megünnepelni. Ezután kárpátaljai költők írásából olvastam fel.

Az a fogalom, hogy unalom, továbbra sem ismert előttem. Karcagon kialakult egy baráti köröm, akikkel jól érzem magam. Ha van szabad időm, olvasok, rejtvényt fejtek, és sokat kézimunkázom. Mostanában a Déryné Művelődési Központ táncsoportjának segíték a kalocsai mellények és kötények himzésében.

Tuba Magdolna, Karcag

Honnan való vagy?

(János 19,9)

Milyen jólesik a szülőföldtől távolra került embernek, ha a szülőfalujából vagy ahhoz közeli településről érkezett „földivel” találkozik! Nagy kegyelmi ajándék a történelem kiismerhetetlen és furcsa szétszóró ereje által a szülőföldről messzire került embernek, ha az új lakóhelyén is talál olyan keresztyéneket, akik azonos faluból vagy tájegységről valók, és ha nem is azonos a felekezetük, válhatnak néhány szót a gyermekkorukról, a történelem kényszere miatt odahagyott közös szülőföldjükéről.

Nekem nincs tudomásom arról, hogy Vecsésen élneek dombrádiak (ettől természetesen még lehetnek, csak éppen nem tudunk egymásról). Vannak viszont Kárpátaljáról többen is, akikkel a közös szülőföld közelsége okán – hiszen a Rétköz és Kárpátalja szinte csaknem összeér a valóságban – ha találkozunk az utcán, vonaton, üzletben, szót válthatunk, ki mikor volt odahaza, kinek volt jubileumi osztálytalálkozója, hogy alakul a gyerekeink, az unokák, az egyedül élő szülők élete...

A Biblia szerint Jézus korában és az Ószövetség időszakában is nagy jelentőséget tulajdonítottak az emberek a származásnak. A Mózes könyvében nemzetség-táblázatokat olvashatunk. A Szentírást ritkán olvasónak úgy tűnik olykor, hogy a sok név csak unalmas felsorolás, különösebb üzenet nélkül. Pedig van üzenetük, amely abban áll, hogy megmutatja azokat a kapcsolatokat és kötődéseket, amelyek a leszármazottak között vannak. Ilyen például Áron papi családja, vagy a lévita papság leszármazottai. Fontos kapcsolatok voltak ezek, hiszen utaltak a közös, évszázados szolgálatra. De ilyen Jézus nemzetség-táblázata is, amelyből láthatjuk, hogy emberi oldalról nézve a Dávid házából való a mi Megváltónk. Mások viszont, mikor meghallották, hogy Jézus Názáretből való, feltették a kérdést: *Származhat-e valami jó Názáretből?* (Ján 1,46) Így mérték meg a „kösziklának” tartott Pétert is Jézus keresztre feszítése előtt a főpap udvarában: *Te is közülük való vagy.* (Lk 22,58) Ő feltette bűnös életét és tagadta Jézushoz tartozását. Így azonban megtagadta lelki és hitbeli származását, a Jézussal való kapcsolatát is. Tehát nemcsak születési helyünkre nézve lehet származni valahonnan, hanem lelkiileg is. Lelkiségünknek, az élethez való hozzáállásunknak is fontos támpontja, hogy honnan valók vagyunk, milyen a hitünk és az értékrendünk. Pál apostolról tudjuk, hogy *Gamáliel rabbi lábainál* Jeruzsálemben nevelkedett. Tudjuk azonban azt is, hogy a származására, végzettségére büszke Pál mindent odaadott Jézusért. A damaszkuszi úti megtérésétől kezdve nem a tarzuszi Saul, hanem az újjászületett Pál a *pogányok apostola lett* (Róm 11,13). Új nevet kapott az Úrtól, ami új életét, új hitét, jézusi származását jelezte. Ez a lelki módon való származtatás.

Tanulságos, hogy mit válaszolt Jézus Pilátus kérdésére: *„Te vagy a zsidók királya? És Jézus ezt válaszolta: Te mondad.”* (Máté 27,11) Márk és Lukács evangélisták is így idézték ezt a jelenetet. Mint látjuk, Jézus nem tartozott számadással az ember Pilátusnak, ezért mondta röviden a választ: *Te mondad.* János evangélista azonban mást is idéz Jézus válaszából: *„Az én országom nem e világból való”* (Ján 18,36). Más helyen is mondta: *„Ti lennétek származtok, én pedig fentről származom, ti e világból származtok, én nem e világból származom”* (Ján 8,23). Akik a Megváltójuk mellett döntöttek, azóta is megvallják dicső származását, hatalmas voltát, aki az Isten szeretetével jött közénk, hogy megossza velünk szabadító, bűnbocsájto lényét. Feltehető a kérdés: Jézus nélkül honnan való is az ember? A bűnből, a hiábavalóságból, a földből, a porból, a mulandóságból. Jézus nélkül a származásunk Istentől elidegenedett lelkiség, az önmegvalósítás sokféle útja, amelynek során hol lelkesedünk, hol aláhanyatlunk. Aki mennyből valónak ismerte meg Jézust (annak, akinek Ő maga is vallotta magát, vagyis tökéletes Istennek), az miért is keresne más bizonyítékot? Egyetlen próféta, vagy nagy tanító sem mondott magáról ilyet a történelemben, hogy ő Isten, még a manapság divatos keleti vallások tanítói sem. Jézus alázattal mondta magáról: *Isten vagyok! Egyenesen a mennyből jöttem.* Ez volt az Ő megdöbbenő üzenete. Jézussal bizonyosság költözhet a szívünkbe és Vele nem kell elveszítettnek és reménytelennek érezni az életünket, hiszen általa az élő Fiú Isten van velünk. *Honnan való vagy? Honnan való vagy lelkiileg?* Ezt mindig a Jézusról megvallott hitünk dönti el.

Az ember évezredek óta nem sokat változott. Ma is gyakran elhangzik a kérdés: *Honnan való vagy, testvér?* Mint legutóbb a Délpesti Egyházmegye presbitereinek továbbképzésén, ahol azt kérdezte tőlem egy Kárpátaljáról, Husztról származó asszony-testvérem: *Melyik gyülekezetből jöttél?* Milyen nagy volt az öröme, hogy mindketten az ország keleti fertályáról valók vagyunk és a szókincsünk is szinte azonos. Mi, Vecsésre került rétköziek, szatmáriak, szabolcsiak és a Kárpátaljáról ide sodródott testvéreink is örvendhetünk, hogy a kegyelem által összetalálkozhatunk egy-egy gyülekezeti evangelizáción, csendes napokon, énekkari és lelki alkalmakon. Ezek az emberek a *honnan való vagy?* kérdéseikkel a lelki gyökeret, a közös lelki származásra utaló választ: *a Krisztushoz tartozást* keresték mibennünk. Adjunk hálát mindnyájan, ha Krisztushoz tartozónak mondhatjuk magunkat! Legyen a gyülekezetünk erről a Krisztusról ismert Kárpátalján és az anyaországban, s adja Isten, hogy soha ne adjuk semmiért azt a csodálatos származásunkat, hogy Jézus tanítványai lehetünk!

(Berenesi Balázs egykori szabolcsveresmarti lelkipásztor internetes igemagyarázata alapján közreadta Orosz Károly pópresbíter)

A könyvek sorsa

Bár Kárpátalja lakosságának mintegy 12 százaléka magyar nemzetiségű, a szovjet korszakban, a lenini internacionalizmus „virágzó” időszakában nem volt divat magyarul tanulni azoknak, akik a Kárpátokon túlról érkeztek a vidékre. A múlt század hatvanas-hetvenes éveiben még a különböző hivatalokban dolgozó magyarok is nehezen szó-lal-tak meg magyarul, hát még azok, akiket Oroszországból vagy Ukrajna más régióiból szalajtottak hozzánk nacsalníyníknak, magyarul: főnököknek. Így volt ez szinte a nyolcvanas évek végéig, amikor egyszerre nyíltak meg a határok és szláv testvéreink már utazhattak Jugoszláviába, Romániába, Csehszlovákiába, Magyarországra. Akkor döbrentek rá először arra, hogy a Kárpát-medencében a magyar nyelv olyan, mint szerte a nagyvilágban az angol. A nagyváradi és a szabadkai piacon jól el lehetett boldogulni a nyelvünkkel, Nagykaposról és Nyiregyházáról nem is beszélve. Ekkor következett el az az időszak, amikor sok ukrán és orosz szülő írat-ta be csemetéjét magyar iskolába. Rájöttek, hogy milyen fontos a nyelvtudás, mennyire segíti ez egymás megismerését. Jómagam, mint az ungvári tankönyvkiadó munkatársa szintén használt vettem orosz és ukrán nyelv-ismeretemet addig is és a későbbiek folyamán is, amikor már könyvet fordítottam, illetve kontrollszerkesztettem. Ez utóbbi azt jelentette, hogy a magyar nyelvre lefordított könyveket kellett összevetnem az orosz vagy ukrán eredetivel.

Ebben az időszakban, 1980 őszén történt, hogy a Kárpátaljai Megyei Könyvtár idegen nyelvű részlegének irányítója, Ivánné Matlach Jolán felkért egy magyar nyelv-tanfolyam vezetésére. Abban az évben végeztem az egyetemet, sok tapasztalatom nem volt, sőt mondhatnám azt is, hogy semmilyen, pláne, hogy oroszokat és ukránokat tanítsak magyarra, de belevágtam. Remek csapat gyűlt össze, főleg kíváncsi értelmiségiekből, akik nyitottak voltak és tényleg szerettek volna megtanulni magyarul. Igaz, heti két órában nem volt könnyű dolgom, de érdekelt a feladat. Rögtön hozzáteszem, hogy Jolika néni megmondta: nem tud fizetni. Tanév végén viszont választhatok magamnak könyveket az alagsorban levő raktárból. Így is történt. Jól megvoltam a tanítványaimmal, bár látványos sikereket nem értem el. Miközben próbáltam felnőtt növendékeimmel megismertetni a magyar nyelv szépségeit, történelmünk számukra ismeretlen eseményeit is módomban állt vázolni nekik. Összességében elmondhatom, hogy – bár ingyen és bérmentve dolgoztam –, sok örömet okozott nekem ez a kihívás. Év végén aztán Jolika néni lekísért a pincébe, ahol hatalmas kupacban álltak a még használható, de leselejtezett magyar könyvek. Ezeket a kiadványokat a técsői és a munkácsi járási könyvtárból szállították ide. Sikeresen kiválogatnom mintegy háromszáz darabot. Már nem emlékszem pontosan, de talán akkori főnököm, Ivaskovics Mihály kocsjával vittük el a kiadóba.

A kiadó az egykori vármegyeháza udvarának végében állt, valamikor istállóknak használták. Balla D. Károllyal dolgoztunk egy olyan szobában, amelynek plafonja erősen meg volt rongálódva: olyan lyuk tátongott rajta, amin keresztül tavasztól ősziig állandóan berepültek a lódarazsak. Ebben a helyiségben alakítottuk ki a mini könyvtárat. Aki betért hozzánk, kölcsönözhetett innen. Vetünk saját zsebből könyvespolcokat, szóval kistafróztuk a külső szemlélő számára szárnalmas hangulatot árasztó szobát. Az igazsághoz tartozik, hogy nemcsak a világirodalom klasszikusainak remekműveit gyűjtöttem össze, hanem azokat a kiadványokat is, amelyek még a Rákosi korszakból származtak. Igazi kincseshánya volt ez, hiszen a sematizmus korszakának minden „jelentősebb”, eget rengetően bárgyú verseskötetét tartalmazta. Ami korosztályunknak a Rákosit és Sztálint éltető írások valóságos nívumának számítottak, ekkor olvastuk először a „láncos kutya” kifejezést Boldizsár Iván 1950-es kiadású Magyarországi napló című könyvében. A hozzánk betérő barátoknak, ismerősöknek szívesen olvastattuk, jókat röhögve, fennhangon a szocreál irodúra borzalmasabbnál borzalmasabb irományait. Annak ellenére, hogy még Brezsnyev elvtárs volt hatalmon – tehát fel voltunk vértézve sok mindennel –, megdöbrentett bennünket az ötvenes évek elejének iszonyata. Egy szó, mint száz, híre ment a könyvtárnak, főleg az egyetemisták körében, akik közül sokan bebetértek hozzánk egy kis „továbbképzésre”. Es nemcsak ok.

Volt Ungváron egyismert figura. Kárpáti Lászlónak hívták. Látásból már korábban ismertem, mivel naphosszat a Színház téren ült, és etette a galambokat. Laci bátyánk jó módú családból származott, édesapja gimnáziumi tanár volt egykoron, ő pedig legalább hat-hét nyelven beszélt, de ebbéli tudományát sohasem kamatoztatta, mert nem fűlött a foga a munkához. Ifjúkorában világszerte utazást tett úgy, hogy fellógott egy hajóra – hogy hol, arról nem szólt a fáma –, s amikor észrevették, már valamelyik óceánon szeltek a habokat. A második világháború után egy időre a Kárpáti Kiadóba került korrektornak. Képzelnék el ezt a szabadságszerető, meglehetősen szuverén embert, amint Sztálin elvtárs könyveit korrigálja! Hát igen, ez a számára munkát és megélhetést jelentő korszak igencsak kérészetlenségét bizonyult. Becsülettel elolvasta a nyomdából megkapott kefelevonatot, de munkájának eredményétől égnék állt a szerkesztők haja. Ahelyett ugyanis, hogy a sajtóhibák kijavításával piszmogott volna, megjegyzéseket fűzött a „gondolkodó” vezér dolgozataihoz. Körülbelül így: Marhaság. A korrektor megjegyzése. Szemenszedett hazugság. A korrektor megjegyzése. És így tovább. Senki nem jelentette fel, mert ismerték, viszont a szerencsétlen azonmód páros lábbal rúgták ki. Ha lett volna rosszakarója, biztosan a gulagon köt ki. Hál’ istennek, nem így történt. Ezután sorkosztos lett különböző ungvári családoknál, ahol legalább jóllakhatott néhanapján. Sokszor megtörtént azonban,

hogy elégedetlenségének adott hangot, amennyiben nem izlett neki a háziasszony főzje. Ettől függetlenül nem dobták ki sehonnan, elfogadták különbségét.

Egy januári napon Kárpáti úr bekopogtatót hozzánk a kiadóba. A szerkesztőségi titkár előtt megemelte a téli sapkáját, majd így szólt: „Látja, Bözsike, húsz éve nem mostam haját!” Amegszólított kissé meghökkent, majd megkínálta egy csésze forró teával. Egy biztos: sem tetves, sem büdös nem volt a vén hobó. Rögtön arról kezdett beszélni, hogy mit olvasott legutóbb. Elete értelme az olvasás volt. Mivel nem dolgozott sehol, nem volt családja, ez lett a legnagyobb szenvedé-lye. Hihetetlenül nagy műveltségű embert ismerhettem meg benne, akit nem érdekelt az anyagi javak, nem érdekelte az őt körülvevő világ nyüzsgése, a fejlett szocializmus meg végképp nem. Önmagát rekesztette ki a világból, úgy élt, ahogy jónak látta.

Kárpáti úr benézett a mi korrektori szobánkba is és rögtön lecsapott a könyvekre. Naná, hogy ő is a szocialista irodalom „remekeit” kezdte lapozgatni. Sőt: idézett is belőlük, hiszen ezeket a rémségeket ő már akkor olvasta, amikor mi még a világon sem voltunk. El is kért néhányat belőlük. Mi meg Károllyal oda is adtuk neki. Könyvművek voltunk. Soha többet nem láttuk viszont egyiket sem. Laci bátyánk Ungvár Margitszigetnek nevezett részén lakott egykor szebb napokat látott házában, ahová csak úgy lehetett behatolni, ha az ember átverekedte magát a könyv- és újsághegyeken. Mindenféle kiadványt, újságot, folyóiratot összegyűjtött és mindet otthon tárolta. Szerkesztő kollegánk, az áldott emlékü Roskovics László mesélt nekünk erről, aki gyakran vitt ruhát, ételmet, takarót, gyógyszert, mindent, amire éppen szüksége volt. Történt aztán, hogy rossz hírt kaptunk. Valamitől meggulladt a házban felhalmozódott papírtömeg és minden a tűz martalékává vált. A ház szerencsére nem égett le, de a könyvek és az újságok elégték. Kárpáti úrnak nem esett baja, mert nem tartózkodott odahaza – talán akkor is a galambokat etette a Színház téren? –, a szomszédok oltották el a tüzet. Elete végéig sajnálta, hogy megsemmisült a „gyűjteménye”.

A következő esztendőben nem indult magyar nyelv-tanfolyam a megyei könyvtárban. Talán kevés volt az érdeklődő? Ma már nem tudom megítélni. Károlyis, én is elkerültünk a kiadóból. Kárpáti úr még legalább egy évtizedig etette a galambokat, olvasta a kölcsönkapott könyveket, sorkosztosra igyekezett az ismerős családokhoz, járta az önmaga választotta utat. És közben még megérhette a Szovjetunió széthullását. Talán arra is gondolt néhanapján, hogy neki, az egykori korrektornak volt igaza, amikor minősíteni mer-te a világ egyhatodát elfoglaló hajdan volt birodalom vezérének dolgozatát. Kárpáti úr azzal istisztában volt, hogy galambokat kenyérmorzssával etetni sokkal humánusabb és nemesebb feladat, mint egy világbirodalmat szuronyokkal és hazugságokkal egybetar-tani. Kárpáti úr bölcs volt. Már én sem sajnálom, hogy azok a könyvek elégték. Valószínűleg ez volt a sorsuk.

DEBRECENI MIHÁLY

A Kárpátaljai Hírmondó állandó szerzői az utóbbi hónapokban sem tétlenkedtek. Weinrauch Katalin, akit íróként ismertek meg az irodalombarátok, ezúttal versekkel örvendeztette meg a szerkesztőséget. Hudák Rudolf és Orémus Kálmán új könyvvel jelentkezett. Kedves olvasóink, tekintsenek be az alkotók műhelyébe!

Egy önéletírás margójára

Hudák Rudolf nevét jól ismerik a Kárpátaljai Hírmondó olvasói, hiszen az évek során számos írását publikáltuk lapunk hasábjain. A „Tök jó”, az „Ukrán Feri”, legutóbb pedig „Az igazgató meg a szeretője” című prózái mosolyt, de olykor könnyeket is csaltak az arcokra, a szemekbe.

A Beregszászból elszármazott, jelenleg a Nyíregyháza melletti Napkörtelepülésen élő 82 éves földink karácsony küszöbén a kezébe vehette saját könyvét, amelyet a Tóth Ede művészeti díjas Kulimár János költő rendezett sajtó alá. A könyv címe megelőlegezi a 200 oldalas kötet tartalmát. Megjelenése a Kárpátaljai Hírmondó számára is sikertörténet, hiszen azok a pozitív visszajelzések ösztönözték Hudák Rudolfot írásra, amelyeket a folyóiratban közreadott történetei után neki címeztek olvasóink.

Idézzünk az összeállításból néhány kiragadott momentumot. „Első és a harmadik elemiben egy cseh és egy szlovák tanító tanított – szlovákul és csehül –, negyedik-ötödik osztályban ruszin iskolába jártam, a hatodik elemet és két évet a magyar királyi állami polgári iskolában, a munkácsi mezőgazdasági technikumot és az

odesszai egyetemet ukránul és oroszul végeztem el”.

„Négy idősebb bátyám már gimnazista volt, mindegyiknek lakást kellett fizetni Munkácson, ruháztatni, etetni, ellátni könyvekkel, erre én jelentkeztem ötödiknek tanulni!” A szülők nagy nehezen beleegyeztek, hogy Rudolf is gimnáziumba járjon, de voltak feltételek:

„A pénzünkben nem telik, hogy neked, az ötödik gyereknek is lakást béreljünk, vagy biciklit vegyünk, tehát gyalog fogsz iskolába járni. Valamilyen bátyád használt cipőjét fogod megkapni, egyet nyárra, egyet télre (a legidősebbnek vettek újat, a többi gyermeknek egymás között kellett cserélni a ruhát és a cipőt). Iskola után hazajössz, kiengeded a teheneket és legelletni fogod őket (ez 4-5 tehenet jelentett, de néha még további 2-3 üszőt is jól kellett lakatni). Ha intőt kapsz, vagy szekundát (kettest), akkor abba hagyod a tanulást és megy a gyárba dolgozni.” Vajona kis Rudolf megbirkózott a feladatokkal?

„A szabályokat elfogadtam – olvassuk tovább –, egyedül mentem el beiratkozni a Munkácsi Magyar Királyi Állami Polgári Iskolába. Nagyon össze

Hudák Rudolf

Az élet boldog és rögs útjain...

kellett szedni magamat! Annál is inkább, hogy alig tudtam – sőt, mondhatom, hogy nem tudtam – (de most sem tudok, csak „konyhanyelven”) beszélni magyarul. Nem volt mit tenni: télen-nyáron naponta megtettem Frigyesfalváról Munkácsra egy irányba, kétórás gyaloglással 13 kilométert (vagyis oda-vissza 26 kilométert), két éven keresztül, amíg be nem jöttek az oroszok”.

Olvasóink többsége bizonyára elmondhatja: innen már tudjuk, mi történt...

Öszintén gratulálunk Hudák Rudolfnak szép könyve megjelenéséhez. S bár a szerző első sorban családi annalest alkotott, hiszen így: „Gyermekeimnek, unokáimnak és az utódoknak ajánlom, hogy olvassák el ezt az írást, és ha lesz kedvük, folytassák saját életrajzukkal, saját történetükkel”, a Kárpátaljai Hírmondó olvasói is érdeklődéssel várják jegyzeteit.

FÜZESI MAGDA

Weinrauch Katalin

A csend fala

Néma sikolyomnak csendfal állja útját, magánybörtönéből nem hallani jajt, sűrűdő alkony vajt arcomra barázdát, könnypatak mélyíti, parttalan a part.

Hangulat az őszben

Gyászukhoz láncolva kopár ég alatt zörgő csontú fákon gunnyasztó varjak rekedt károga térdigásba hull. November terít rá éjt, hangtalanul.

Ajándéknap

Minden megélt holnap egy ajándék napja a hátralévő rövid földi életnek. Erőnknek teljében évek során, egykor, gondok, örömek közt tudtat, érezted?

Mámorító tavaszt forró nyár követte fellegekben jártunk, s azt hittük: örök! Ám az ősz méhében ott a tél, elmúlás, bár, a tavasz hozhat holnapot... Jövőt?

Árpád Vezér Európában

Ezzel a címmel jelent meg Orémus Kálmán kötete. Alcíme: Novellák, szatírák, szösszenetek. A könyvet az United P.C. Kiadó jelentette meg.

Egy eltűnt világot idéz ez a könyv. Pontosabban, egy, csak bennünk élő világot, amely a térképen már nem található. Ám a kortársak meg fogják érteni. Mert valamilyen nyelven élünk fel, az úgynevezett emberarcú szocializmusban, amely min-

den volt, csak emberarcú nem.

Talán másként nem is lehetett elviselni, csak nevetve. Vagy inkább kinevetve. Meg néha sírva, amikor a nevetésre már nem futotta.

Úgy érzi, ismerősek ezek a történetek? Hogy valahol már megélte őket? Ön szerint ez véletlen? Hiszen valamilyen nyelven élünk, sőt élünk. Együtt sírunk, együtt nevetünk. Olykor mindkettőt

egyszerre. Bohócvilág ez, amelynek egyik szeme kacag, a másiktól meg könnyek csorognak.

Lehet, hogy Ön ezt a világot, illetve, ami velünk történt és történik, kicsit mégis másként látja? Vagy nagyon? Talán máshonnan nézi? Másik nézőpontból, távolságból, vagy más szemüvegen át? Egy enné is fontosabb kérdés: talán önmagát is máshonnan nézi? Vajon honnan?

Hiszen, mindannyian bele-születtünk.

A kötet megrendelhető a kiadó honlapján:

<http://hu.united-pc.eu/konyvek/szepirodalom/egyeb-vegyes/arpad-vezer-europaban.html>

A Beregszászi Református Gyülekezet úrasztali edényei

Rövid történelmi áttekintés

Beregszászról először 1063-ban tesznek említést Villa Lamperti néven, ugyanis Lampert herceg alapította valószínűleg 1061–1063 között. Lampert herceg halála után, II. Géza uralkodása idején a városba németek telepedtek le, s ettől fogva említik a várost Lampertszásza néven. 1499-ben olvasunk a településről a mai nevéen.¹

A város összlakossága a 2001-es népszámlálás szerint 26 600 fő.² A mai Beregszászra a nyelvi és vallási sokszínűség jellemző: magyarok, ukránok, oroszok, ruszinok és általában magyarul beszélő cigányok lakják. Nyolc temploma van (egy római katolikus, két görög katolikus, egy református, két ortodox, a református cigánygyülekezet temploma, valamint a zsidó felekezet „kis” zsinagógája). Van a városban baptista és presbiteriánus gyülekezet, valamint jelen vannak a Jehova Tanúi is.

A XVI. sz. 30–40-es éveiben Beregszász környékén is elterjed a reformáció. A háborúk által megviselt vidéken könnyen követőkre találtak a protestáns prédikátorok. 1565-ben el is foglalták a reformáció hívei a beregszászi katolikus templomot, s azt ezután sajátjukként használták.³ Sárospatakhoz hasonlóan Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony Beregszászban is segítette az oktatás fejlődését, valamint „1649-ben megnövelte a beregszászi prédikátorok, tanítók és deákok jövedelmét, s ezzel is hozzájárult az itteni iskola felvirágzásához és a reformáció megerősödéséhez.”⁴ Lorántffy Zsuzsanna halála után a katolizáló Báthori Zsófia fejedelemasszony visszavette a reformátusoktól a templomot és felújíttatta az épületet.⁵ Az elvesztett templom helyett 1715-ben építették az első fátemplom-imaházat, amelyet 1775-ben kibővítettek, később tornyot is építhetett a gyülekezet.⁶ Az osztrák-magyar hadvezetőség elrendelte a beregszászi gyülekezet két harangjának, valamint a torony rézlemezese tetőzetének elvételét. A katonaság hanyagsága miatt 1918. május 2-án a templom leégett „maga alá temetve az 1904-ben épült 24 változatú orgonát és a templom belső berendezését. Egyedül az Úrasztalát sikerült kimenteni.”⁷

Az új templom építését 1922-ben kezdték el, az orgonát a jägerdorfi Rieger cég

pótolta. Az összetört harang helyett Egy Ferenc új harangokat öntött. A templomot 1929-ben szentelték fel. A templom a karzatokkal együtt 1100 férőhelyes.⁸ Legutóbb 2000-ben került sor külső felújításra. Kisebbségi javítások persze azóta is történtek. A több mint 80 éves használat során megkopott harangot a repedés veszélye fenyegette, ezért a gyülekezet ebben az évben 45°-ban elfordította azt.

Az egyház anyakönyveinek vezetését Bagaméri Sámuel lelképásztor kezdte el 1732-ben.⁹

2012-es adatok szerint a Beregszászi Református Gyülekezet teljes létszáma kb. 2500, ebből 18 éven felüli kb. 1500. Egy átlagos vasárnapi istentiszteleten a gyülekezet adatai szerint kb. 450-en vesznek részt, hétköznap kb. 70–80 fő hallgatja a prédikációt. Felnőtt bibliaórán 60 fő vesz részt, ifjúságin több mint félszáz. 2012-ben 41 gyermeket kereszteltek meg, 17-en konfirmáltak, 63 gyülekezeti tag hunyt el. Az elmúlt évben 2332 fő vett úrvacsorát, többségük nő. Hitoktatásban mintegy 700 hat és tizenöt év közötti gyermek vesz részt.

A beregszászi református templom vaskerítéssel körbefogott, előkerttel rendelkező épület. Háromszintes tornyát félköríves ablakok és egy toronyóra díszíti. „Fedele törtvonalú, gúla alakú bádogsisakkal, tetején toronygomb és kakas.”¹⁰ Bejárata oszlopokkal és timpanonnal díszített. Az épület két oldalán 4–4 félköríves ablak, hátul két félköríves, egy kerek ablak engedi a fényt a templom belsejébe. A templom mennyezete dongaboltozatú, két végén oszlopokra támaszkodó karzatok találhatók. A főbejárat feletti karzaton kapott helyet a jelenleg is használt 24 változatú orgona. „A szószelek barna csúcsívekkel díszített, hátul keskenytámlával. A szószelek koronája fűrészelt párkánnyal ellátott, félgömb alakú, tetején kettős gombdíszsel.”¹¹ A templom falán emléktábla örökíti meg Radán Balázs református esperes és Geleji Katona István erdélyi püspök emlékét, aki hosszú ideig lelkészként szolgált Beregszászban. A templom bejáratánál jobbról emléktáblát avattak Szutor Jenő lelkésznek, Kovács Sándor gondnoknak és Várad Barna református kántornak, akik a sztálini terror áldozatai lettek. Ezek mellett 2004-ben kapott helyet a Forgon Pál püspök emlékét őrző tábla. „Balra fehér márvány emléktáblán örökítették meg a sztálini munkatáborokban elpusztult beregszászi református hívek neveit.”¹² A tábla előtt egy pompakút található. Emléktáblát állítottak a honfoglalás 1100. évfordulójára (ezen a beregszászi süvegsücsöt láthatjuk), legutóbb pedig 2009. október 31-én avattak márványtáblát Kálvin János emlékére.

Templombelső

Múltunk ereklyéi

A gyülekezet úrasztali edényeinek és terítőinek nagy része a Kárpátaljai Református Egyházkerület Múzeumában található. A Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltára 2004-ben kezdte meg működését. Célja a kárpátaljai református gyülekezetek iratanyagának összegyűjtése, megőrzése, kutathatóvá tétele. 2007 őszétől az intézmény munkatársai felkeresték a református gyülekezeteket, s arra kérték azokat, hogy a nem használt úrasztali edényeiket helyezték letétebe náluk, hogy azokat kiállíthassák, mindenki számára láthatóvá tegyék. 2008-tól már a múzeum is megnyithatta kapuit. Azóta a levéltárral együtt egy intézményként működik Beregszászban, a Bohdan Hmelnickij út 120. szám alatt. A levéltárnak és múzeumnak otthon adó épület egykor gróf Schönborn, később

1 Zubánics László: Beregszászi kalauz, Beregszászi Járási Nyomda, Beregszász, 2000 (5–23. old.)

2 <http://www.beregszasz.bereg.net.ua>, 2012-11-01

3 Zubánics László: Beregszászi kalauz, Beregszászi Járási Nyomda, Beregszász, 2000 (5–23. old.)

4 Zubánics László: Tájba írt történelem, Intermix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2011 (22–24. old.)

5 Zubánics László: Beregszászi kalauz, Beregszászi Járási Nyomda, Beregszász, 2000 (5–23. old.)

6 Ivaskovics József – Palkó István – Kohán László: Kárpátaljai református templomok, Tárogató Kiadó, Ungvár – Beregszász, 2000 (28. old.)

7 <http://reformatus.com.ua/lap/beregszasz> | 2012-10-31

8 Ivaskovics József – Palkó István – Kohán László: Kárpátaljai református templomok, Tárogató Kiadó, Ungvár – Beregszász, 2000 (28. old.)

9 Molnár Ambrus: Beregszász 1., A gyülekezet története IN: Magyar Református Egyházak javainak tára, Kárpátaljai Református Egyház I–IV., II. Beregi Egyházmege 1. Kiadja az Országos Református Gyűjtőtanács, Ráday Nyomda, Budapest, 2000 (105. old.)

10 P. Szalay Emőke: Beregszász 2., Templom IN: Magyar Református Egyházak javainak tára, Kárpátaljai Református Egyház I–IV., II. Beregi Egyházmege 1. Kiadja az Országos Református Gyűjtőtanács, Ráday Nyomda, Budapest, 2000 (116. old.)

11 P. Szalay Emőke: Beregszász 1., Templom IN: Magyar Református Egyházak javainak tára, Kárpátaljai Református Egyház I–IV., II. Beregi Egyházmege 1. Kiadja az Országos Református Gyűjtőtanács, Ráday Nyomda, Budapest, 2000 (106. old.)

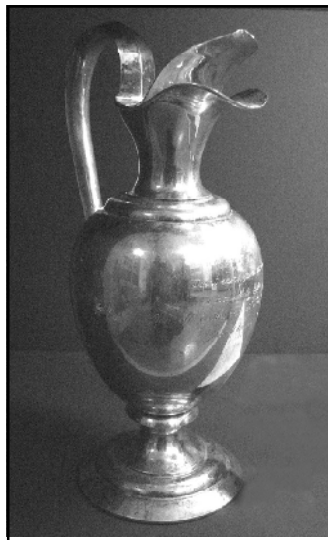
12 <http://www.beregszasz.net> – 2012-11-01

A Beregszászi Református Gyülekezet úrasztali edényei

■ a Hunyadi család kastélya volt. Azonban a valaha fényes kastély az idők során csaknem elpusztult, s a 90-es évek végén az egyházkerület egy majdnem tönkrement épületet vett át, amit felújítottak, s bár kastélyjellegét szinte teljesen elvesztette, méltó otthont ad a benne elhelyezett tárgyaknak és írásos anyagoknak.

A reformációt követően az egyház által használt és a világi használatban levő tárgyak közötti szakadék csökkent. Az egyházi használatba is bevonultak a hétköznapi életben kedvelt formák, minták, motívumok, anyagok. Sok templomi edény nem megrendelésre készült, így díszítése sem egyházi motívumokból áll. Az ilyen edényekre általában később kerültek rá a feliratok. A reformáció gyülekezeteiben a két szín alatti úrvacsorázás miatt a használatban levő kelyhek kupa része megnőtt. A beregszászi gyülekezet egyik legrégebbi úrasztali edénye is ebből az időből, a XVII. sz. elejéről származik: egy kókuszdióserleg, amelyet Hősek Gáspár készített Debrecenben. A kehely fedelében egy vésett feliratot is találhatunk: „Ilosvay Ábrahám Várady Maria Komlosy Anna 1711”. A serleg anyaga a kókuszdió mellett – amely magát a kupa részt alkotja – ezüst. Öntött díszítéssel ellátott, a fedelén növényi motívumok láthatók. A kupa alján és tetején vésett díszítőgyűrűt találunk. Az alsó díszítőgyűrű kapcsolja a kuppához a vázára hasonlító nóduszt. A talpon domború mintát láthatunk, előbb maszkos, majd a fedélhez hasonlóan növényi mintát. A kókuszdióserleg magassága 27,5 cm.

A múzeum polcán a kókuszdióserleg mellett egy szintén a beregszászi gyülekezetéhez tartozó ezüst talpas poharat találunk, amely ugyancsak a XVII. század elejéről, Debrecenből származik. Készítője Szegedi Ötvös Márton. A pohár hengeres testén vésett feliratot is találunk: „ISTEN DICSSÉGÉRE KEPES ISTVAN KEPES ANDRAS FIAVAL EGÜT ADTAK BEREKSZASZI SZENT EKLESIAHOZ ANNO DOMINI 1711”. AXVI. század legkedveltebb ivóeszköze a talpas pohár volt. Apohár teste a szájrész felé

Keresztelési kancsó

kiszélesedik, talpa alul kihajló. Felső és legalsó részén növényi mintára emlékeztető, illetve gyümölcsös domború minta látható. Alján ZM mesterjegye. A pohár magassága 22,6 cm.

A harmadik szintén XVII. század elejéről származó úrasztali edény a múzeumban – amely a beregszászi gyülekezetéhez tartozik – egy cápás pohár, amelyet Kassán készítettek. Cápás pohárnak nevezték régebben a szemölcsös, pöttyös, varacsos, barkás poharat, mert mintázata a cápa bőréhez hasonlított. A pohár anyaga ezüst, felső és alsó részén sima, aranyozott sáv található, a többi része cápázott. A felső aranyozott sáv alatt babérkoszorúban vésett felirat: „NADANI SIGMOND 1638.” E babérkoszorú közepén egy halat tartó kéz ábrázolását találjuk. Apohár aljára a Kölseai Magdolna nevet gravírozták. A pohár magassága 15 cm.

A kiállítóteremben továbbhaladva egy nagyon különleges ön kenyérszító tányért találunk, az ún. nürnbergi tányért a XVII. századból. Domborműves díszítésű, szélén körben a tizenkét apostol, közepén Krisztus második eljövételének képe, az apostolok képei között növényi ornamentika található. Az öntányért falapba ágyazták. Kárpátalján a szőlősgyulai gyülekezet rendelkezik ugyanilyen öntányérral, valamint a Debreceni Református Kollégium Múzeumában is fellelhető.

A múzeum legelső polcán találunk egy beteg-úrvacsorai

készletet, amelyet egy holland gyülekezet ajándékozott a beregszászi reformátusoknak. Anyaga fém, a XX. század végén készült. A kanna fedelén pajzs formában a „LIBERTE ET PATRIE” felirat található. A kancsóhoz tartozó négy pohár alján egy-egy domborművet fedezhetünk fel, amely egy harcost ábrázol pajzsral és szablyával, körülötte a „FOB” felirattal. Ugyanez található a kanna fülére akasztott pecséten is. A poharak talpuktól a szájukig enyhén szélesednek; közepen domború pánt, alul és felül 2–2 vízszintes vésett vonal díszíti azokat. A négy pohár egyike megsérült.

A múzeum emeleti kiállítóterében még egy Beregszászhoz tartozó úrvacsorai edény van, amely egy kisméretű beteg-úrvacsorai pohár. Peremére és aljára koszorút, közepére négyzetet gravíroztak. A négyzetet növényi minták veszik körül. A poháron feliratot nem fedezhetünk fel.

A polcokon már csak egy beregszászi edényt találhatunk, egy nagyméretű – 35 cm magas – keresztelési kancsót. Anyaga ezüstözött fém. Talpa többszörösen tagolt; öblös teste karcsú nyakba torkollik, amely újra kiszélesedő kiöntőnyílással zárul, széles billentővel ellátott. Testén vésett felirat olvasható: „Szent, szent, szent az Úr, a mindenható Isten, Aki volt és Aki van és Aki eljövendő! Jelenések könyve 4:8/b” A XX. század végén készült.

A lelkési hivatalban találhat-

Talpas pohár

Ezüst kehely

juk meg a többi edényt, amely a gyülekezet állandó használatában áll. Az egyházi élet egyik legfontosabb alkalma az úrvacsora. Aberegszászi gyülekezetben az úrasztala két oldalán osztják a kenyeret 1–1 tányérról, a bort 2–2 kehelyből. Így egy úrvacsora alatt két kenyérszító tányért, négy kelyhet, valamint egy úrasztali kannát használnak, betegnek kiszolgált házi úrvacsora, illetve a kórházi úrvacsora alkalmával pedig két kisebb méretű poharat.

A kenyér osztásánál használt két tányér közül az egyik ezüsből készült a XX. század elején. Kerek, pereme áttört és domború növényi mintával díszített. A peremétől beljebb, körben vésett felirat található: „A beregszászi ev. Ref. egyháznak Nagy Béla és neje Bakó Piroska 1904.” Amásik egy XX. század végéről származó ön tányér. Pereme hullámos, más díszítés nincs rajta. Vésett felirata: „Testvéri szeretettel” „Ján 6. 35. HEKS Április 1989.”

Egy önkannából öntik a bort a kelyhekbe, s ebből is pótolják azokat az úrvacsoraszószó idején. A kanna a XVIII. században készült, 22,8 cm magas. Talpa tagolt, hengeres teste szintén tagolt fedővel zárul. Törtvonalú fülét alul pajzs díszíti, billentője hármastagolású. Az egész kannán pontokból összeállított vésett mintázatot találunk. A talpán vésett betűkkel ez olvasható: „G. V. NIKÁ Sara DK. Andras Keskeny”. Formai és díszítésbeli elemzés alapján valószínűleg segesvári kanna.

A Beregszászi Református Gyülekezet úrasztali edényei

■ A bort négy ezüstkehelyben kapják a gyülekezeti tagok. Ezek közül az első a XIX. század végéről való. A gyülekezeti köznyelv sokszor csak „nagy kehely”-nek említi, hiszen ez a legnagyobb úrvacsorai kehelyünk, 33 cm magas. 1896-ban készült, ahogy az a feliratból kiderül, amely azt is elárulja, hogyan került a gyülekezet tulajdonába: „Csebi Pogány Ferencz és nagyidai Berzsényi Zsuzsanna Csebi Pogány János Pál és Béla kedves szüleinek emlékére a beregszászi ev.ref. egyháznak Beregszász 1896. év. Aug. 1.” A kehely szára és nádusza nem válik el, kuppája tulipánforma. Az egész kehely virágmintákkal gazdagon díszített. A kuppán gótikus ívek találhatóak, amelyben címer is látható.

A következő kehely, amellyel megismerkedünk, szintén ezüsből készült a XX. század elején. Az előzőnél sokkal kecsesebb tárggyal van dolgunk. Talpa többszörösen tagolt, nádusza szépen elváltak a szárától, kuppája alul kiszélesedik, majd megtörik, a felső rész a száj felé ívesen kiszélesedik. Magassága 29 cm. Kevés vésett mintát találhatunk rajta, a kupa részen azonban ovális medalionban vésett felirat: „Özv. Teisz Mátyásné született Kovács Borbála 1908”. Diana-fejes jeggely ellátott. „A Diana-fejes fémjeleket 1867-től 1966-ig, 100 éven keresztül használták a belföldi gyártású, nagyobb ezüstdarabok finomságának a hitelesítésére. Tehát, amelyen Diana-fej van, az a tárgy valamelyik engedélyezett ezüstötvözetből készült. Persze maga a jobbra néző fej a holdsarlóval még nem mutatja az

ötvözet finomságát. A finomság jelzésére a beütés finomságonként, fémjelzési korszakként változó külalakja és a finomsági fokot jelző szám szolgált.”¹³

Figyelmünket fordítsuk most az úrvacsoránál használt legkisebb kehelyre. Anyaga szintén ezüst, a XX. század elején készült, 18,3 cm magas. Feliratot nem találunk rajta, csak egy Diana-fejes AP jelzést. Díszítése teljesen visszafogott, mindössze a talpon lévő gyöngysorból áll. Szárán alul és felül domború gyűrű található, kuppája teljesen sima.

Utolsó úrvacsoránál használatos kehelyünk nagyon hasonlít az előbbihez. Mérete nagyobb, 24 cm magas, és arányosan öblösebb a kuppája. Formája és díszítése teljesen azonos, itt azonban a kupa felső részén egy nevet és egy évszámot látunk bevésve: „Bakk Ilona 1945.”

Beteg-úrvacsorai készlet

Ön kenyérosztó tányér

asztali terítő, a legtöbb azonban a XX. században készült. A beregszászi gyülekezet tehát gazdag örökséggel bír, amelyért hálásak vagyunk elődeinknek, adakozó hívő testvéreinknek, de mindezek felül a gondviselő Istennek.

SZEMERE JUDIT,
a Sárospataki Református Teológiai Akadémia harmadéves hallgatója

Felhasznált irodalom:

Felhősné Csiszár Sarolta – Küllös Imre – Molnár Ambrus – P. Szalay Emőke: Magyar Református Egyházak javainak tára, Kárpátaljai Református Egyház I-IV., II. Beregi Református Egyházmegye 1. Kiadja az Országos Református Gyűjteményi Tanács, Ráday Nyomda, Budapest, 2000

Ivaskovics József – Palkó István – Kohán László: Kárpátaljai református templomok, Tárogató Kiadó, Ungvár – Beregszász, 2000

Zubánics László: Beregszászi kalauz, Beregszászi Járási Nyomda, Beregszász, 2000

Zubánics László: Tájba írt történelem, Internix Kiadó, Ungvár – Budapest, 2011

Internetes források:

<http://reformatus.com.ua/lap/beregszasz> – a Beregszászi Református Gyülekezet honlapja

<http://www.beregszasz.bereg.net.ua> – Beregszász megyei jogú város hivatalos honlapja

<http://www.beregszasz.net>

<http://www.v-pearl.hu>

Egyéb források:

A Kárpátaljai Református Egyházkerület Levéltárának és Múzeumának és a Beregszászi Református Egyházközség adatai

Kókuszdióserleg

Betegek úrvacsorájánál két kisebb pohárból osztják a bort. Ezek anyaga ön. Díszítésük egyszerű: közepen domború pánt, alul-felül 2–2 vízszintes vésett csík. Formájuk nagyon hasonlít a múzeumban található – már bemutatott – betegek úrvacsorai készletéhez, ezek azonban kicsit magasabbak.

Az egyházi élet fontos pontja a keresztelés, a másik sákramentum kiszolgálása. A beregszászi gyülekezet egy igen egyszerű keresztelőkészletet használ. Anyaga fém, felirat és díszítés nélküli mind a kancsó, mind a tál. A tál kúpos talpú, ugyanúgy, mint a kancsó. A kancsó egyenes szárú, a nyakrészénél tört ívű. Kiöntő része hosszan és szélesen előre nyúlik. Kettős, íves füllel rendelkezik.

A gyülekezetnek mindezek mellett még vannak edényei, köztük két egyforma, kecses, csupán egy gyöngysorral díszített, felirat nélküli újkori kehely. Ezek azonban nincsenek kiállítva a múzeumban, és a gyülekezet sem használja állandó egyházi gyakorlatában.

Számos terítővel rendelkeznek a beregszászi reformátusok. Ezek közül a legrégebbi egy 1747-ből származó úri himzéses ür-

¹³ <http://www.v-pearl.hu> – 2012-11-01

Menni vagy maradni?

A Kárpátaljai Hírmondó két utóbbi számában már közreadtunk egy-egy véleményt arról, hogy miként gondolkodnak kárpátaljai fiatalok a gyökerekről, illetve arról, milyen jövő várja őket, vagy milyen lehetőségeket találtak a szülőföld határain túl. A két „menni” után egy költő szól arról, milyen a „maradni”.

„Édesebb itt talán a könny is”

Lőrincz P. Gabriella beregszászi költő, anya, feleség, kultúraszervező, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet munkatársa. Első verseskötete 2009-ben jelent meg. Három évet kellett várni, hogy az olvasók asztalára kerüljön a második, amely *Fény-hiány* címmel az ungvári *Intermix Kiadó* gondozásában jelent meg 2012 októberének végén.

– *Fény-hiány, beszédes cím, a Karcok című köteted első ciklusának címe pedig Nyugalomhiány. Ez azt jelenti, hogy hiányérzeted van, úgy gondold, hogy az életed nem teljes?*

– Nem, a saját életem igazán teljesnek mondható, hiszen rengeteg dologgal foglalkozom, s csak olyasmivel, amivel mindig is szerettem volna. Gyermekeket nevelek, verset írok, igazán a tenyerén hord a Teremtő. A hiányt inkább az engem körülvevő világban érzem mintegy külső szemlélőként, az emberek egymással, a világgal, az étellel való viszonyaiban.

– *Az új kötetben erősen jelen van az Isten, a vallás, a hit, a másik meghatározó és ugyanakkor visszatérő téma az anya, az anyai szeretet, de megjelenik a gyermek is, az anya szemzőgéből nézve. A versek valóban azokat a dolgokat tükrözik, amik a legfontosabbak a számodra?*

– Természetesen minden versben megélés és tapasztalat van. Valójában a vallás maga soha nem szerepel a verseimben. Nem hiszek benne. Istenben hiszek. Jelen van, mert jelen kell lennie. Azt gondolom, minden vers az Istenről szól. Alkotás. Tőle kapott ajándék minden, akár elhiszi az ember, akár nem.

Két fiúgyermek édesanyja vagyok, a legjobb dolog az életben az, hogy anya lehetek,

minden gond és nehézség ellenére. Úgy hiszem, egy nő attól és akkor válik igazán nővé, amikor anyává válik.

– *Az új kötet verseit három ciklusra osztottad, a harmadik ciklus címe már a Karcokban is szerepelt. Mi több a Mama sorozat első négy darabját át is emelted, ugyanakkor egységessé tetted további hat hasonló témájú verssel.*

– A harmadik ciklus a nagyanyám emlékére született mindkét kötetben, aki sajnos tíz éve már, hogy jobblétre szenderült. Ő volt az, aki mindenben támogatt, tanított. Sokáig ő volt az egyetlen, aki a versírásra biztított; hitt abban, hogy a vágyaim teljesülnek, ezért állítottam neki emléket a kötetekben. Bölcsessége, egyenes jelleme, kitartása példa volt előttem, s mindig is az marad. Átemeltem a négy verset, mert fontosnak tartottam, hogy így, egészben, együtt a tíz vers egész képet mutasson. Nélkülük csak töredék lett volna a ciklus.

– *A már említett témák mellett néhány versedben jelen van a szülőföld szeretete. „Édesebb itt talán / a könny is, / ide visszavágnak / az itthoniak” írod a Lampert háza című versedben. Mit jelent számodra Beregszász, Kárpátalja? A szülőföld olykor bezár és korlátoz is?*

– *A Lampert háza* otthonomként mutatja be ezt a kisvárost, amely bár látott már szebb napo-

kat, nekem mégis a világ legdrágább helye. Sokan, akik nem időztek még itt, nem érthetik azt, hogy mennyire ölelő és otthonos ez a város. Sok ismerősöm már évek óta külföldön él, de mindig azt hallom tőlük, hogy visszavágnak. Ha ezt nem is harsogják a mindennapjaikban, a szívük mélyén szép emlékként él a szülőföld. Ami abezárást illeti, nem tapasztaltam még ilyet. Itt minden utcát, házat, tócsát jól ismerek. Nincs olyan, hogy ne találkoznék ismerőssel, ha segítséget kérek, kapok is. Barátságos, mosolygós emberek vesznek körül, igazi szabadságot a lelkemnek az ad, hogy itt vagyok itthon. Máshol csak idegen lennék.

– *Ha már itt tartunk, milyen érvényesülési lehetősége van egy Beregszászban élő költőnek? Mennyire érzed magad megbecsülve?*

– Azt hiszem, az internet világában a lehetőségek már nincsenek korlátozva. A világ bármely pontjára elküldhetem az írásaimat, ha van rá igény. Ami a megbecsülést illeti, azt gondolom, nem én számítok, hanem az, amit írok. Persze, sokan gratulálnak egy megjelent vers vagy rendezvény után. Sok biztatást kapok ismerősektől, barátoktól, ami mindig jóleső érzés.

– *„Se rím, se szimbólum, se metafora... második köteted továbblépés az egyszerűsödés felé” írja a hátsó borítón Zselicki Zoltán. Te, hogyan határoznád meg a stílusodat, és hogyan határozza meg a szakma?*

– En nem foglalkozom azzal, hogy behatároljam magam. A szakma, ha megteszi, akkor így kell legyen. Nem törekszem arra, hogy valamilyen legyen a vers. Az írásaim egyszerű írások. Igyekszem anyanyelvem bőségét, csodáját úgy kiaknázni, hogy az ne csak nekem, hanem az olvasónak is örömet szerezzen.

– *Néhány versedet lefordították ukránra. Ki volt a fordító és hol jelentek meg ezek?*

– Valóban, húsz versemet ukránra fordították, amelyekből tizenöt vers egy ukrán nyelvű antológia részeit képezi. A válogatás Kárpátalja fiatal kortárs szerzőit mutatja be. Magyar szerzők közül engem ért a megtiszteltetés, hogy szerepeljek a kötetben. A verseimet Huszti Vaszil fordította ukránra. Az antológia megjelenés előtt áll.

– *Tavasszal bekerültél Az év versei 2012 című válogatásba. Mit tapasztaltál, azóta több*

publikációs felkérést kapsz Magyarországról?

– Nagy megtiszteltetés volt a verseimet *Az év versei* között tudni. Nem mondhatnám, hogy azóta több felkérést kapok, de kevesebbet sem.

– *Szoros munkakapcsolatban állsz Bakos Kiss Károllyal, te lektoráltad a közelmúltban megjelent új könyvét. Szerinted mi lehet az oka annak, hogy a kárpátaljai magyar irodalom negyedik, vagy ötödik nemzedéke nem tudott stúdiót alapítani, tevékeny munkaközösséget létrehozni? A következő generációval végleg elvesz a Forrás Stúdió öröksége?*

– Bakos Kiss Károllyal öt éve dolgozom együtt. Bár több próbálkozásunk volt stúdió létrehozására, sajnos, igazán sikeressé egyik sem mondható. Hogy mi az oka? Nagyon egyszerű: elmennek a fiatalok. Bár néhány új szerző jelentkezett a közelmúltban, akiket az *Együtt* folyóirat be is mutatott, nem beszélhetünk egységes generációról a jelen helyzetben.

Sajnos a tehetséges fiatalok elvagyódnak. Persze „odakinn” rájönnek, hogy máshol sem jobb, aztán vagy visszatérnek, vagy nyögik az idegen föld terheit, sokan az írással is felhagynak.

A másik dolog, ami miatt nem épült fel egy fiatal szerzőkből álló csapat, az a nevelő, tanító szándékú kritika elleni lázadás. A fiatalok azt szeretik, ha senki nem világít rá hibájukra, tisztelet a ritka kivételnek, tanulni egyáltalán nem hajlandók. A legtöbben nem vágnak közösségre, vagy nem annyira, hogy írásaikat fejlessék. Könnyebb utat választanak: műveiket felteszik az internet közösségi oldalaira, blogot készítenek, ahol egymást dicséretlik, s ezzel elégedettek. Szakmai véleményt, kiigazítást nem fogadnak el, néha egyenesen sértésnek veszik. A család és a baráti társaság bólogatásán kívül nincs szükségük másra. Ez azért elszomorító, mert tollukból így nem születnek minőségi írások, vagy csak nagyon kevés. Így sok tehetség elvész.

– *A verseiden túl mit üzensz az olvasóidnak?*

– Minden olvasómnak köszönöm a rengeteg pozitív energiát, visszajelzést, biztatást. És üzenem még, hogy olvassanak és neveljenek olvasókat!

– *Köszönöm a beszélgetést, további sikereket kívánok!*

l-j

– Az első publikációd az *Irka* című gyereklapban jelent meg 2005-ben, majd a Kárpáti Igaz Szóban publikáltál. Mikor kezdted el írni, és milyen indítatásból, ki volt a mentorod?

– Már az általános iskolában felfigyeltem arra a tanáraim, hogy érdeklődően fogalmaznak. Gyerekként rendkívül élénk fantáziával rendelkeztem: gyakran avval szórakoztattam magamat, hogy elképzelttem csodálatos történeteket, vagy éppen elmeséltem egy-egy általam kitalált történetet édesanyámnak, hogy felvidítsam, ha éppen szomorú volt valami miatt. Tiniként is könnyebb volt rendezni a gondolataimat, ha papírra vettem azokat, főleg az első szerelmek, az ábrándozás időszakában. Emlékszem, volt egy maroknyi papírlap, amiből füzetkét varrtam, és beleírtam az első verseimet. Ezt kincsként rejtettem a szekrény mögött. Sajnos mára nem tudom, hová lett. Az első irodalmi pályázaton főiskolai tanulmányaim során, az intézmény keretein belül mérettem meg magamat, ahol meglepő, általam nem várt dicséretet és első helyezést kaptam a *Felhő és a lány* című mesémért. Mindig jó humorú embernek tartottak, de ez a mese mások szerint inkább drámai és könnyeket fakasztó volt. Sokat köszönhetek Beregszászi Anikónak, aki arra biztított, hogy írjak. Rajta kívül több hozzáértőtől kaptam még írással kapcsolatos tanácsokat.

– *Írói repertoárod a mesétől a versen át a novelláig terjed, de írsz publicisztikát is. Te melyiket tartod a fő műfajodnak?*

– Mindenképpen a prózát. Mégis, valamiért előbukkannak versek is. Meglehet, léteznek érzések, amelyeket csak lírai eszközökkel tudok közölni. Nem egyszer forognak a fejemben a különböző társadalmi feszültségek miatt észlelt sérelmek, de nem mindent viszek papírra (avagy képernyőre). Remélem, később, a legmegfelelőbb eszközökkel és „szóhadrenddel”, a legélvezhetőbb módon meg tudom majd írni őket.

– *2009-ben mutatkoztál be az Együtt című folyóiratban, majd két év múlva már meg is jelent az első köteted Törékeny szentek címmel. Beszélne a könyv megszületéséről?*

– Hiszek Istenben. Biztos va-

Az Intermix Kiadó gondozásában, Csordás László szerkesztésében januárban Szárnypróba címmel napvilágot látott a kárpátaljai magyar pályakezdő fiatalok antológiája.

Az antológia szerzői: Amorth Angelika, Gazdag Vilmos, Hájas Csilla, Héder Ingrid, Horváth (Bojesuk) Zsanett, Kovács Eleonóra, Kurmai-Ráti Szilvia, Lengyel Wanda, Marcsák Gergely, Nagy Emese, Németi Anett, Pák Diána, Pusztai-Tárczy Beatrix. Borítógrafika: Fuchs Andrea. A belső illusztrációk szerzői: Barató Ágnes, Imre Ádám, Juhász László, Kalitics Erika, Kárpáti P. Zoltán, Kulin Ágnes, Kutasi Xénia, Lizák Alex, Lőrincz Katalin.

Alább Lengyel János vállalkozott az antológia egyik szerzőjének bemutatására.

Törékeny szentek egy töredezett világban

Kurmai-Ráti Szilvia író, novellista 1984-ben született Nagydobronyban. 2007-ben szerzett diplomát a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola angol-történelem szakán. A Beregszászi 8. Számú Középiskolában kezdett el dolgozni angoltanárként. Jelenleg főállású édesanyaként áll helyt, arra törekedve, hogy az írás se maradjon ki az életéből.

gyok abban, hogy Ő minden embernek valamilyen talen-tumot rejtett el a személyiségében, amelyet az életútja során kamatoztatnia kell. Remélem, én jól „sáfarkodom” a tehetséggel és ennek a dolognak fontos állomása volt a *Törékeny szentek* megjelenése is. Az *Együtt*ben első ízben leközlött két novellámat Dupka György úgy nyugtázta, hogy hozzák össze egy egész kötetre valót, és akkor megkapom a lehetőséget arra, hogy írásaimat könyv alakban is kiadják. Írtam is, több munkámat publikálta a *Kárpáti Igaz Szó*, az *Élet-Jel*, a *Kárpáti Magyar Krónika*, a *Kárpátalja*, az *Irka*, a *Vitamin plussz* ifjúsági magazin és a *Küldetés*. 2009-ben a magyarországi Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium által meghirdetett *Nátatok nőnek-e még égis érvé paszulyok?* című országos meseíró pályázatra beküldött írá-som megjelent az azonos című meséskönyvben. 2010-ben nagy megtiszteltetés ért: a frissen induló *Vitamin plussz* ifjú-

sági magazin alapítói felkértek arra, hogy szerkesszem én a *Cool-túra* rovatot, amely abból áll, hogy egy friss írásomat és egy könyvajánlót (kárpátaljai magyar író munkájának rövid bemutatását) küldök el nekik. Nagy szabadságot biztosítanak számomra a témaválasztás és a stílus kapcsán, így különösen élvezem a velük való munkát. Visszatérve a *Törékenyszentek*-re: szépen gyűltek-gyülekeztek az írások, amelyeket egy csokorba szedve elküldtem az Intermix Kiadónak. 2011 májusában nagy meglepetésemre Dupka György a kezembe adta a frissen kinyomtatott könyvemet. Pár héttel később a guti iskolában megtörtént a *Törékeny szentek* könyvbemutatója is. Tehát nyár elején megszületett az első kötetem, nyár végén pedig a második gyermekem, Kincső. A két dolog között elkerülhetetlen az, hogy párhuzamot vonjak, hiszen Kornél, a nagyobbik gyermekem és Kincső különösen nagy szerepet játszanak az ihletadásban (a *Test-*

vériség szentsége című írásomnak is ők a főszereplői). Ugyanakkor ők azok, akik tudtukon és akaraton kívül is beosztják szinte minden időmet, így az írás-ötleteimnek csupán igen kis hányadát sikerül papírra vetnem. Ami pedig Istvánt, a férjemet illeti, ő a legnagyobb támogatóm és lelki támaszom. Az első, aki elolvashatja és véleményezheti a legújabb írásaimat.

– *Még ugyanabban az évben, a „málenkij robot” a túlélők visszaemlékezéseinek tükrében címmel látott napvilágot egy füzet, ahol két, a lágereket megjárt férfival készítettél interjút. A műfaj és maga a téma igencsak messze esik a mesék világától, ez csak egyszeri eset volt, vagy komolyabban szeretnél foglalkozni a lágerkutatással?*

– Ha kapok egy izgalmasnak ígérkező feladatot, általában lelkes vagyok. Felkérésre kerestem meg a két idős férfit, akik az említett interjúkötet főszereplőivé váltak. Előtte még nem készítettem életút interjút, csupán néhány rövidebb riportot egészen más témákban. Nem tudtam, mi várrám, de amit elvállalok, azt lehetőségeimhez mérten igyekszem teljesíteni. Őszintén: rendkívül megrázó és megható élmény volt végighallgatni id. Pocsai Vincét és Nagy Andrást, a Gulag túlélőit. Úgy érzem, ez a „hallgatás” jellemesizoló hatást is gyakorolt rám. András bácsi, aki kedves és figyelmes volt velem, és nagyon örült, hogy két ízben is felkerestem az interjú miatt, sajnos tavaly nyáron eltávozott közülünk. Ha újra lehetőségem nyílik mélyinterjú készítésére, természetesen nem fogok nemet mondani.

– *Egyre több kárpátaljai irodalmár van jelen a világhálón, nekem is van saját blogod. Milyen rendszerességgel írsz ide, és milyen az olvasottsága?*

– Ez esetben nem blogról van szó, hanem az írásaimat tartalmazó honlapról. Ugyanis nem különböző témájú bejegyzéseket teszek közzé magamról, például hol jártam aznap, vagy mit reggeliztem, hanem rendszeresen, különböző menüpontok alatt a novelláimmal, a verseimmel és a meséimmel találkozhat a kedves olvasó. Továbbá riportok, könyvajánlók és műfordítások is színesítik a kínálatot. Igyekszem rendszeresen

Törékeny szentek egy töredezett világban

frissíteni a választékot. A honlap olvasottsága változó. Ha felkerül egy új írás, arról általában egy adott közösségi portálon keresztül értesítem az ismerőseim egy részét. Ilyenkor a honlap vendégeinek száma ugrásszerűen megnő.

– Említetted a műfordításokat, kiknek a műveivel foglalkoztál eddig?

– Előrebocsátom, és sokan meg is lepődhetnek rajta, de sajnos nem használom folyékonyan az ukrán „konyhanyelvet”. Ezzel szemben az ukrán irodalmi nyelvvel szívesen eljátszottam, amikor egy-egy pályázati kategória megkívánta. Kérésre a férjem elvégezte a nyersfordítást ukránról magyarra. Utána én következtem: megkíséréltem a ritmika és az irodalmi igény visszaadását úgy, hogy közben megmaradjon a pontos jelentés. Ez élvezetes kihívást jelentett számomra, ugyanakkor kemény munkát is. Néhány kortárs ukrán szerző versét és novelláját fordítottuk le, köztük Mikóla Vingranovszkij *A kozák Petro Mamariga* című izgalmas novelláját és Vaszil Szymonenko *Opanasz Krokva esküvője* című megható írását, illetve Nina Szuprunenko, Natália Gorisna és Irina Lupinisz versét.

– Mi a véleményed a kárpátaljai magyar irodalomról?

– Örülök annak, hogy létezik, és folyamatosan gazdagodik.

– Talán már közhelyszámba megy, de a beszélgetőtársaimtól sokszor megkérdem, hogy mit jelent számukra Kárpátalja? Most megkérdem tőled is.

– Egyre többet. Kisgyerekként fel nem foghattam, miért nem Magyarországhoz tartozunk, és amikor megértettem, dühös voltam a nemzetiségi határookra fittyet hányó, bántó késvágások, a trianoni döntés miatt. Mára megbékéltem a helyzettel, és sok mindent megértettem. Kárpátalja a szülőföldet jelenti nekem.

– Köszönöm a beszélgetést!

– Énköszönöm a lehetőséget.

LENGYEL JÁNOS

PETRÓCZY KATA SZIDÓNIA, AZ ELSŐ MAGYAR KÖLTŐNŐ

Pekry Lőrincné Petróczy Kata Szidónia: a mai ember fülének kicsit furcsán hangzanak a korabeli erdélyi, felső-magyarországi nemesi famíliák gyakran használt keresztnevei: Bora, Szidónia, Polixénia. Az első magyar költőnő életrajzi adataival egyetemi hallgató koromban „futottam össze”, s már akkor feltűnt nekem, hogy elhalálozásának helyéül a lexikonok Beregszentmiklóst (amai kárpátaljai Csinyajevót) tüntetik fel. Amikor az első képi ábrázolás is a kezembe került, kicsit össze is rezenttem, mert a színes másolatról egy férfias kinézetű asszony tekintett vissza rám. Az ismeretlen festő olajképén egy rangbéli hölgy ábrázolása látható (felirata szerint: „Comitissa Catharina Sidonia Pekry nata Baronessa Petroczy consor Comitiss Laurentis Pekry”¹). A képiró valószínűleg a Rákóczi-szabadságharc első, nyugalmasabb esztendeiben vitte vászonra a költőnő portréját. Ebben az időszakban a képzőművészet még nem teljes mértékben törekedett a modell élethű ábrázolására, többnyire a külsőségek (ruházat, ékszerek) aprólékos kidolgozásával próbálták a megrendelő társadalmi állapotát bemutatni. Később kicsit megnyugodtam, amikor a főnemesi családok ösgalériáiban viszontláttam Széchy Mária, a nevezetes „murányi Vénusz” portréját: hozzá képest a vizsgált személyiség még csinosnak is mondható.

Ez a gondolatvilág visszaköszön Petróczy Kata Szidónia portréján is, amelyen a korabeli magyarországi divatnak megfelelően a fehér patyolat ingváll, illetve az igazgyöngyökkel, aranyhímzéssel díszített köntös engedi látni a vállakat, illetve a keblek felső hajlatát is. A kicsit „bécsiésre” hajló divatirányzatot báró Apor Péter: *Metamorphosis Transylvaniae* (1736) című munkájában nemhiába kárhoztatja: „...az asszonyoknak és leányoknak a könyökökig feljebb ugyan bővebb ingek volt, az könyököktől fogva az keziig sípos-ráncos, szoros ujjá volt, inneplő pedig olyan táblaforma volt, ki arannyal varrott, ki jóféle gyönggyel rakott ruha volt, amelyet azon ráncos sípforma ingujjára tettek. Nem volt akkor ráncban szedett, egész mellyü ingek az asszonyoknak, hanem az ingek elől meg volt hasítva, annak kötője volt, s úgy kötötték meg az nyakoknál, mert akkor éppen az nyakokig volt fel az ingek, nem bocsátották úgy zsbívásárra az csecseket szemtelenül, mint az mostani asszonyok és leányok...”²

A kora újkor embere is többféle ruhadarabbal rendelkezett a különféle eseményeknek megfelelően. Ezáltal a ruházat a reprezentáció egyik legfontosabb eszköze, hiszen a rangnak, vagy egy másik társadalmi, politikai csoporthoz való tartozásnak kifejezőeszköze lehet. Az ideológiai háttér mellett azzal is számolnunk kell, hogy a ruha értéke mást jelentett a kora újkorban, mint ma (a korabeli leírások szerint Zrínyi Ilona királypiros diszruhájáért akkoriban 2-3 falut lehetett venni; amikor 2009-ben rekonstruálták Esterházy Pálné Thököly Éva /Petróczy Kata Szidónia unokatestvére/ diszruháját, csak az anyagköltségek /s nem számítjuk ide az eredetileg használt korallgyöngyöket/ a mai árakon is 450 000 forint-ra rúgtak³.)

Petróczy Kata Szidónia drága ruházatát a festményen pazar ékszerek egészítik ki: egy nagyobb méretű ékköves násfa a köntös elülső részén, egy igazgyöngyös nyakék, illetve fülbevaló, valamint egy ékköves hajháló. A festmény elkészülésekor valószínűleg a negyvenes éveiben járó nagyasszony a kor divatjának megfelelően magasra borotváltatta a homlokát, illetve élt a korabeli sminkelési technikákkal is. A magas ívű szemöldökök alól egy szomorú barna szempár tekint ránk, azonban a szomorúságot némiképpen elensúlyozzák a makacsul összehúzott dacos ajkak.

Milyen volt a sorsuk a korabeli magyar főúri asszonyoknak? Takáts Sándor Régi magyar nagyasszonyok⁴ című munkájában ezzel kapcsolatban így fogalmaz: „az asszony, feleség, leány és nő szavaink eredeti jelentése arra utal, hogy a nő igen becsült tagja volt a honfoglalás előtti társadalmunknak is. S maradt az századok hosszú során, tárgyalt korszakunkban is. Bizonyítja jogalkotásunk, amely Európaszerte egyedülállóan igyekezett a nő egyenjogúságát érvényesíteni. Az Árpád-korban a nőnek saját vagyona, birtoka lehetett, s az ősiség bevezetése után a fiúsítás, de főleg a leányneved intézménye adott jogi-gazdasági függetlenséget neki. Az özvegyet pedig a hitbér támogatta, sőt gyermekeinek felneveléséig kezén maradt a férj birtoka, s örökölte politikai jogait is. S hogy az asszony a házasságban is megtartotta önálló személyiségét, szépen bizonyítja az a tény, hogy nem vette fel a férje nevét, leánynevével használta. A férfi persze rangosabb volt. Már csak azért is, mert a nemek különbségét majd mindig megtépte a korkülönbség. A nő ugyanis általában tizenkét-tizenhat éves korában ment férjhez, a férfi viszont tizen-nyolc biztosan elmúlt, ▶

1 <http://mek.oszk.hu/>

2 Apot Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*, avagy az erdélyi régi szokások és rendtartások, az kik voltak s múltanak, s újak származtanak. <http://magyar-irodalom.elte.hu/gepesk/corpus/xviii/appe1001.htm>.

3 Zay Orsolya. Régi magyarok köntöséről – Magyar női viselet a 16-17. században. // <http://sirasok.blog.hu/2011/05/14/>. Lásd még: Tompos Lilla: „Nagy embereknek emlékeztetire” – Főúri öltözetek az Esterházy-kincstárból. http://artportal.hu/forrasok/cikkek/szalon_magazin.

4 Takáts Sándor: Régi magyar nagyasszonyok. Bp. 1914. Élet. 341 p.

PETRŐCZY KATA SZIDÓNIA, AZ ELSŐ MAGYAR KÖLTŐNŐ

hogy házasodott, de gyakorta sokkal idősebb volt. Nádasy Tamás például, a későbbi nádor; harmincnégy éves, amikor feleségül veszi a tizenkét éves Kanizsai Orsolyát. A házastársi kapcsolatot tehát már induláskor befolyásolta a gyermek-felnőtt viszony. A nő rendjén valónak találta, sőt el is várta, hogy az ura parancsoljon neki, megmondja, mit tegyen. Annál is inkább, mert a férj gyakorta hónapokon át távol élt otthonától. Közéleti tisztiségében az ország sorsán munkálkodott, akár a politika, akár a had mezején. Távollétében feleségének kellett mindent elintéznie. Megegyt még az is, hogy a feleség fegyverrel védte meg férje és gyermekei vagyonát, birtokait.

Ki is volt gróf Pekry Lőrincné született báró Petrőczy Kata Szidónia? A felső-magyarországi nemesi család⁵ tagjai közül elsőként az édesapa, id. Petrőczy István emelkedik ki, aki 1647-ben bárói rangra⁶ emelkedett. Birtokainak központja a Trencsén megyei Kaszavár volt. Sógorával, gróf Thököly István árvai főispánnal együtt részese volt a Wesselényi-féle összeesküvésnek, majd annak leleplezése után kénytelen volt Erdélybe menekülni, ahol a bujdosók egyik vezére lett.

Ha az apai ág „előkelőséggel” nem büszkélkedhetett, annál fényesebb volt a családfá anyai ága. Az édesanya, Thököly Erzsébet egy gyorsan meggazdagodó (a „dinasztiáalapító” Thököly Sebestyén nagyszombati marhatőzserként kezdte pályafutását⁷), s ezáltal szédületes társadalmi karriert befutó családból származott. A Thököly familia a Habsburgokhoz hasonlóan kiválóan tudott házasodni, így a felmenő családfán nem kisebb személyiségeket találunk, mint gróf Thurzó György nádort (Thököly Erzsé-

bet nagyapja), a magyarországi evangélikusok nagy patrónusát, Báthori Erzsébetet, a „sejtei boszorkány” elítélőjét, illetve Zrínyi Miklóst, a szigetvári hőst (Thököly Erzsébet ükapja).

Petrőczy Kata Szidónia nagybátyja, Thököly István Gyulaffy Máriával kötött házassága révén olyan erdélyi családokkal került rokonságba, mint az iktári Bethlenek (Bethlen Gábor erdélyi fejedelem, választott magyar király, Bethlen István kormányzó), a Rhédeiek (Rhédei Ferenc máramarosi főispán, erdélyi fejedelem). Amagyarországi rokonok az Esterházyak (Esterházy Pál nádor Thököly Évát vette feleségül), illetve a Rákócziak (Thököly Imre és Zrínyi Ilona házasságkötését követően a rokoni szálak még szorosabbak lettek).

Az életrajzi lexikon tömören így emlékezik meg a költőnőről:

Petrőczy és kaszavári báró Petrőczy Kata Szidónia (báró Petrőczy, gróf Pekry Lőrincné) (Kaszavára, 1662 (?) – Beregszentmiklós, 1708. október 21.) a magyar barokk első ismert költőnője, a kegyességi próza alkotója, a pietizmus hazai képviselője.

Buzgó protestáns (evangélikus) családból származott, II., avagy idősebb Petrőczy István báró és Thököly Erzsébet grófnő leánya, édesanyja Thököly Imre fejedelem nagynénje volt. Anyja korai halála után félárva-ként nevelkedett Kaszavárban. Apja 1670-ben a Wesselényi-összeesküvés miatt jószágait veszítve Erdélybe menekült, leánya pedig Wesselényi László és Bakos Zsuzsanna lengyelországi otthonába került. Később ő is Erdélybe ment, ahol 1681. július-augusztus körül feleségül ment a református Petrovinai Pekry Lőrinchez.

Házasságának első éve az ózdi kastélyban és a fejedelmi udvarnál boldogan teltek; utóbb

azonban férje elhidegülése miatt csak lányai nevelésében, a vallásban és a költészetben talált vigaszt. Ez időből származnak s érzékeny szívének akkori fájdalmait fejezik ki költeményei. Férjét 1686-ban, Thököly Imrével folytatott titkos levelezés vádjával elfogták és Nagyszébenben fogságba vetették. Augusztus 12-én a szebeni országgyűlésen hűtlenségi perben elmarasztalták, neje azonban kiszöközte Apafinál, hogy kegyesség és reversalis mellett szabadon bocsássák. Cserei Mihály szerint Pekry ekkor „kibujdosék Erdélyből s mivel különben Magyarországon elő nem mehet, kéntelenség alatt pápistává lön s grófi titulust adának neki Bécsben, úgy jöve vissza Erdélyben.” 1692-ben a császártól grófi címet kapott. Saját birtokán élt Kutyalván, és 1695-ben Alsó-Fehér vármegye főispánja, 1699-ben pedig Udvarhelyszék főkapitánya lett.

A Rákóczi-szabadságharc kitörésekor Pekry kuruc fogságba esett, s fogságában II. Rákóczi Ferenc oldalára állt át, aki 1704 tavaszán tábornokká nevezte ki, az 1704 júliusi gyulafehérvári országgyűlésen pedig erdélyi főgenerálissá választották.

Neje ezalatt Rabutin fogságába került öt leányával, és több mint egy évig raboskodott Szebenben, ahol kisebb mértékű szélütés is érte. 1704 novemberében szabadult kuruc fogságba esett császári foglyokért cserébe. Férje ekközben visszatért református hitére. A hadihelyzet változásai miatt a család kétszer is (1705, 1707) menekülni kényszerült Erdélyből. Petrőczy Kata előbb Huszt, majd a fejedelem beregszentmiklósi kastélyában kapott menedéket, s ott is hunyt el.

Felső-magyarországi (mai szóval élve kárpátaljai) tartózkodása 1706. március 18-án kezdődött Husztban⁸, ahol az erdélyi

rendek kötöttek szövetséget a magyarországiakkal, hogy Ausztriával külön békére nem lépnek és Rákóczit a magyarok is elismerik Erdély fejedelmének. A huszti gyűlésen részt vett gróf Pekry Lőrinc, az erdélyi fővezér is, akinek elveszett erdélyi birtokaiért máramarosiakat adott a fejedelem, illetve huszti kastélyát a generális családjának rendelkezésére bocsátotta. Itt élt egészen 1708-ig, amikor Husztból a közélgő ellenség híre elől a költőnő lányával Beregszentmiklóstra menekült.

Mit is tapasztalhatott Petrőczy Kata Szidónia a valaha jobb napokat is látott Tegledy-Rákóczi kastélyban, ahol a Wesselényi-összeesküvés bukása után a menekülő I. Rákóczi Ferenc is meghúzta magát? A kastély első ismert urbárium 1648-ban készült Nyári Krisztina örököséi számára, ebben boltozott pincéit, palotáját, élésházát említik. Az 1673-as összeírás részletesen tájékoztat a kastély besorolásáról és berendezéséről: a földszint boltozott helyiségei közt Óreg Palotát, Sáfárházat, tömlőcöt találunk, az emeleten pedig a gerendamennyezetes Nagyságok házát, Frayczimerek házát, Ebédlő Palotát. A közlekedést kő Grádics és mindkét szinten kőboltozatos Ambitus biztosította, Fel vono Kapuja előtt orsós-karfás Filegoria húzódik zsindeletető alatt.

1722-ben ismét összeírták a helyiségeit, ekkor négy nagyobb és öt kisebb szobát, három kamrát és konyhát sorolnak föl. A kastély már 1596-ban elnyerte végső formáját, a későbbi urbáriumok is arról tanúskodnak, hogy a helyiségek száma és funkciója alig változott, így az itt lakók elég szűkös körülmények között töltötték mindennapjaikat. A kiszolgáló személyzet az udvaron álló majorsági épületekben élt. A kastély ablakainak egy része üvegtányé-

5 Lehoczky leírása szerint a család 1526 után Horvátországból került Trencsén vármegyébe, ahol megszerezte Kaszavárt és uradalmát. A család első ismert őse Petrőczy Pál, Anna hercegnő kamarása, később királynéi tárnokmester. A család II. Lajos királytól 1523-ban kapott adománylevelében az alábbi címet kapta: kék mezőben felfelé fordult ezüst félhold, fölötté két egymás fölé helyezett hatágú (heraldikai) arany csillag; a sisakdísz: ezüst félhold ráillesztett hatágú arany csillaggal. //Rudnay Béla. Ujfalussyak és Rudnayak pereit a Petrőczyek ellen 1543–1591. Budapest 1910., Franklin Társulat 8r. 259 l. (Lásd még Turul 1910/4)

6 A magyar arisztokrácia családi kapcsolatrendszere a 16–17. században. Főrendi rangemelési oklevelek (1483–1690). // <http://archivum.piar.hu/arisztokrata/12rangemelesek.htm>.

7 A Thököly-család megalapítója 1572-ben kapott címeres nemeslevelet Miksa királytól. Az oklevelet a kitüntetett gazdagságához illő pompával állította ki a kancellária; a címer kerete mellé Thököly Sebestyén képmását is odafestették. // <http://mek.oszk.hu/09100/09175/html/47.html>.

8 Zubánics László. A beregi, ungi és máramarosi várak szerepe a II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharcban. Együtt. 2011/4. 66. old.

PETRÓCZY KATA SZIDÓNIA, AZ ELSŐ MAGYAR KÖLTŐNŐ

■ ros volt, a lakóhelyiségek melegítését külső fűtésű cserépkályhákkal oldották meg. Mivel szebeni rabságában kisebb szélütés érte, Pekryné csöndre, pihenésre vágyott. Némi kutatók szerint itt, szentmiklósi magányában állította össze és írta le szép betűkkel mintegy ötven versből álló énekeskönyvét, szenvedéseinek verses tanúvallomásait.

Augusztus végén még visszavágyott Husztra, de a közel négy esztendeig tartó betegsége, a sürűn megisméltódó rohamok végképp ágyhoz szorították. Innen út már nem volt más előtte, mint amely az örök dicsőségű halhatatlanságba vezetett. Sokan tévesen úgy tudják, hogy Huszton halt meg a magyar irodalom első kiemelkedő költőnője⁹. A huszti református templomban helyezték végső nyugalomra, ideiglenes temetésére 1708. december 23-án, végleges sírba tételére pedig 1709. május 26-án került sor, sírja azonban nem maradt fenn korunkig.

Emlékére álljon itt egy szép versfordítása.

Irodalomjegyzék:

Nagy Iván. Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal. IX. 279. l.

Thaly Kálmán. Irodalom- és műveltségtörténeti tanulmányok a Rákóczy-korból. Budapest, 1885. 117. l.

S. Sárdi Margit. Petrőczy Kata Szidónia költészete. Bp., 1976.

S. Sárdi Margit. Petrőczy Kata Szidónia és a pietista nőeszmény. In: A nő az irodalomban. Zalaegerszeg, 1984. 28–49.

S. Sárdi Margit. Nőköltőink első generációja: a főúri költőnők. In: Szerep és alkotás. Szerk. Nagy Beáta, S. Sárdi Margit, Debrecen, 1997. 41–50.

S. Sárdi Margit. A költőnő szerepe és társadalmi lehetősége a XVII–XVIII. században. In: Hagymányos női szerepek. Szerk. Küllös Imola, Bp., 1999. 135–149.

Szinnyei József. Magyar írók élete és munkái X. (Otócska–Popea). Budapest, Hornyánszky, 1905.

Antalfy Endre. Petrőczy Katalin Szidónia élete és munkái. 1664–1708, Luther-társaság, Budapest, 1904.

Emődi Tamás. A beregszentmiklósi Telegdi-Rákóczi-kastély. Korunk. 2005. december.

Harsányi István, Gulyás József. Petrőczy Kata Szidónia versei. Irodalomtörténeti Közlemények, Budapest, 1915.

S. Sárdi Margit. Petrőczy Kata Szidónia költészete. Irodalomtörténeti Füzetek 90., Budapest, 1976.

Petrőczy Kata Szidónia kézírásos verseskönyve. Trezor, Budapest, 2001.

Jó illattal füstölgő igaz szív. Koinónia, Kolozsvár, 2003.

Kinczler Irén. Petrőczy Kata Szidónia, 1662–1708. 2. kiadás. Fébe Kht, Piliscsaba, 2004.

Sz. Bérczi Margit. Búval teljes esztendeim – Petrőczy Kata Szidónia életregénye. Luther Kiadó, Budapest, 2008.

Németből fordított új ének Ach wie nichtig

Oh, mulandó s változandó az ember élete,
Ki mint egy köd megjelenik,
Ottan mindjárt eltűnik,
Úgy az mi életünk múlik.
Oh, mulandók változandók az ember napjai,
Mint sebes víz áradása,
Tartóztatlan folyása,
Úgy az mi időnk állása.
Oh, mulandó s változandó az ember öröme,
Mint változnak idők s órák,
Békesség, had sötét s világ,
Úgy az öröm is elhervad.
Oh, mulandó s változandó az ember szépsége,
Mint az szép virág meghervad,
Ha erős szél reá fuvand,
Úgy a szépség is megfonnyad.
Oh, mulandó s változandó az emberi erő,
Ki oly bátor mint oroszlány,
Óriással is szemben áll,
De meg gyötri azt az halál.
Oh, mulandó s változandó az ember szerencséje,
Ki forog mint egy kereken,
Egyik helybül másra megyen,
És meg nem állhat egy helyen.
Oh, mulandó s változandó világi böcsület,
Kinek ma kezét csókolják,
Majd Isten gyanánt imádják,
Holnap lábokkal tapodják.
Oh, mulandó s változandó emberi okosság,
Az ki tud bölcsen beszélni,
Es másoknak tanácsolni,
De el kell annak is múlni.
Oh, mulandó s változandó az ember tudománya,
Az ki szép invenciókat,
Kitalál ékes munkákat,
Halállal végzi azokat.
Oh, mulandó s változandó e világi sok kincs,
Kit árvíz és tűz elveszthet,
Porrá és hamuvá tehet,
Örökké tartó nem lehet.
Oh, mulandó s változandó világi uraság,
Ki fen áll nagy hatalomban,
De nem maradhat meg abban,
Feküdni kell koporsóban.
Oh, mulandó s változandó ez világ pompája,
Az ki bíbort, bársonnt viselt,
Mások felett tiszteltetett,
Az sírban elfelejtetett.
Oh, mulandó s változandó ember minden dolga,
Mert majdan minden elmúlik,
Csak az kik az Istent félik,
Azoknak jutalmok finlik.
Oh, megváltóm, szabadítóm, szerelmes Jézusom,
Erősítsd én hitemet,
Hogy semmi mulandó tőled,
El ne szakassza szívemet.

Weinrauch Katalin

Gyerekszaj

Anyák napját köszönteni jött apjával a négy évéhez közeledő unokám. Az alig két éves kislány egy gyerekbetegség miatt ott-hon maradt anyukával, így a két férfiember, a fiam és a még meglehetősen selypítő kisfiú ketten jöttek. Boldogan szaladtam elibük, a fiam megölelt, átadta a rózsákat, majd a gyerekhez fordult: Add oda te is a virágot és mondd el szépen nagymamának a verset, amit az oviban tanultál. Karszika lehajtotta aranszöke fejét és büntudattal mofoyga: elfelejtettem a verset. Aztán rám ragyogtatta nefelejskék szemét és két kis markába fogva a csokrot e szavak kíséretében nyújtotta felém: Nagyitám, itt a világ, nagyon szeletlek!

Mit mondjak, ennél szebb köszöntő szavak aligha voltak abban az elfelejtett anyák napi versikében, ebben biztos vagyok!

* * *

Kellemesen meleg nyári napon kinn az udvaron játszottam két kicsi unokámmal. Hintáztak, csúzdáztak, miközben én már vagy huszadszor énekeltem a kislány határozott kérésére a Hinta-palinta kezdetű gyermekdalocskát, ami a fürtös hajú Rencóknak annyira tetszett, hogy megtanulta és együtt énekelte velem. Karszika viszont már nagyon unta, és a csúszda tetején állva nagyot sóhajtván megjegyezte: Most már jöhetne rögvest, hogy játsszon velem! Értetlenül pillantottam rá: te kire vársz? Mondom, válaszolta komolyan, jó lenne, ha itt lenne rögvest... Tudod, itt lakik a kertben, ott hátul a bokrok között... Karszika, kicsoda? A kisfiú elvesztette a türelmét: nagyitám, te nem érted? Várom Rögvest, atit így hívnak... (Néha még selypítve beszél, ha elfeledkezik magáról.)

Ilyen név nincs is...

De van, csak te nem tudod, nagy! A TV-ben, a Micimackó mesében azt mondta Malackának a Füles, hogy ő most elmegy a pagonyba, oda a bokrokon túl, de majd jön Rögvest, ő csak várja türelmesen. Szívem, a rögvest szó azt jelenti: azonnal, máris, rögtön... Jó, bólogatott a kisfiú, akkor azonnal, máris, rögtön jöjjön a Rögvest, hogy te is meglássad, nagy! Rendben van, adtam meg magam, de addig, amíg ideér, most menjünk és szedjünk pitypangot, fűzzünk belőle láncot, vagy fonjunk koszorút a fejetekre. Így történt aztán, hogy unokám nem szomorkodott tovább, amiért nem jött a számára hiába várt, ismeretlen Rögvest.

⁹ „Melléje helyezték örök nyugalomra Petrőczy Kata Szidóniát, a ki 1708-ban a vár alatti udvarházban halt el Dolhay György özvegyénél és férjét, gróf Pekry Lőrincz tábornagyot, a ki 1709-ben végezte be életét. A negyvenes években a sírboltban talált ékszeres és bársony ruhafosztlányok a Pekry páré és Dolhay Györgyé lehettek.” // Petrovay György. A Dolhai család eredete, leszármazása és története (1366–1708). (Harmadik és befejező közlemény egy czimerrajzzal). Turul 1893/4.

A Kárpátaljai Hírmondó 2012 júniusi számában Kovácsné Fedák Katalin budapesti olvasónk édesapjának, Fedák László kárpátaljai sporttörténésznek az életéről közölt olvasmányos publikációt. A Kárpátaljai Szövetség őszi, balatonföldvári találkozóján arra biztattuk tagtársainkat, hogy a továbbiakban is osszák meg olvasóinkkal közérdeklődésre számot tartó családi emlékeiket.

Az ungvári születésű, tatabányai illetőségű Garaminé Zeke Ildikó hasonlóan érdekes írást bocsátott folyóiratunk rendelkezésére, amellyel édesapjának, Zeke Gyula színésznek állít emléket.

A történelem forgószínpadán

Divat Kárpátalja, az elfeledett...

Ugyanis kényelmesebb volt tabuként, szűk családi körben a megfagyott apákról, fiúkról, fivérekről hallgatni, meg fájts is nagyon, ha suttogtak róla, mert hangosan szólni nem volt érdemes, hiszen a háza a háború áldozatai – akiknek még sírjuk sem volt sehol – hiányoztak a családoknak, de az „új világnak”, a háborút követő „világnak” többé nem.

A leszakadt országrész Kárpátalja, Ungvár, Munkács, Beregszász.

Az ott lakó embereket, a Don-kanyarban maradt halottak emlékeit eltemette a hó, belefagytak a jégbe. Azok, akiknek ez érdekükben állt, még Verecke útját is feledtetni igyekeztek.

A helységnevek is a múltba merültek volna, ha Bartók Béla és Munkácsy Mihály nem örökítették volna meg ezt a vidéket a magyar kultúrának. Nem mintha „a tiszta forrásból” merített magyar kultúra ereje, értéke elapadhatna!

A „kő” a magyar szó Kárpátalján

„Üzenem az otthoni hegyeknek:
a csillagok járása változó.
És törvényei vannak a szeleknek,
esőnek, hónak, fellegeknek
és nincsen ború, örökkévaló.
A víz szalad, a kő marad,
a kő marad...”

(Wass Albert: Üzenet haza,
Bajorerdő, 1948)

Születésem óta tanultam a magyar szót, s lettem annak prófétája: hosszú éveken át – tanár. Tanultam dallamát és kifejezőerejét olyan embertől, akinek mondataira és magyar énekeire figyelt egész Kárpátalja – az 1945 után megmaradt magyarok. Ez az ember édesapám, (C)Zeke Gyula színész, rendező, énekes volt, s kinek nevéből lekopott a „C” betű. Életcélja a szórakoztatás volt, hogy lelket öntsön a légerekbe elhurcolt magyar családok asszonyaiba, gyermekeibe.

... Az ungvári zeneiskolából hazamenet az utcai helyi rádióból éppen Csehov novellája hallatszott, de... magyarul! Apám szép beszédével. Ekkor, a háború után 13 évvel, már csak az idősebbek ismerték Kölcseyt, Vörösmarty Mihályt, a

magyar Himnuszt és a Szózatot. A magyar tannyelvű iskolákban nem tanították Kölcsey Ferenc Himnusz című művét, még a legnagyobb patriotánk, Kormos Adél néni sem (nyugodjon békében, övezze az utókor hálája, s bocsássuk meg néhány feljebbvalójának, hogy a magyar irodalom tanítása Petőfi Sándorral kezdődött, és Ady egy-két versével fejeződött be).

Küzdött Adél néni, a volt magyartanárom, becsempészvén néhány fontos költeményt a tanórára, s küzdött apám is, a színész a magyar szóért, a hirtelen kisebbségbe szakadt magyarokért. A Tisza vonalában húzták meg a határt, s orosz, ukrán diktálta a törvényt. Tragédiák viselték meg a családokat – megtanultunk „hallgatni”, mert ez lett a sorsunk.

Aztán tanultunk oroszul kenyeret venni a boltban, mert különben nem kaptunk. Megszégyenítve oldalogtam el, s nőttem a dac: nem olyan nehéz dolog szólni a nyelvükön, bebizonyítom, hogy Csehovtól, Tolsztojtól tanulok meg oroszul. A zeneiskolában is megalázták, mert a zenetör-

ténet tanítása orosz nyelven folyt, meg a szolfézs is. Nyelvi hátrányom volt.

Ilyen sérelmeket hordoztam magamban, majd érdekelni kezdett az orosz nyelv, megnyílt előttem egy kultúra, s örülök, hogy egy idő után eredetiben olvastam Gogolt, Tolsztojt, Dosztojevszkijt.

Mint fiatal, alkalmazkodtam, de apám színészként minden egyes magyar szóért, minden műsorért, konferanszért, rövid bohózatért, színdarabért elkeseredett harcot vívott. S mikor már majdnem győzött az érveivel a hivatallal szemben, már majdnem engedélyezték, amit elképzelt, közölték vele, hogy beszéljen oroszul, ukránul. Rögvest legyőzött, s kezdhette újra a harcot, idegen nyelven – az anyanyelvért. Micsoda erőpocskolás...

Aztán a magyar színház bezárása, a magyar színtársulat szélnak eresztése következett, mondván: itt már nincsenek magyarok, nincs kinek játszani. Ez annyira elkeserítette, hogy az időközben felépített életét visszahelyezte Budapestre. 1941 óta nem látta a szüleit: fal volt az időközben lezárt határ. 1952-ben apja temetésére sem tudott elmenni. Özvegy édesanyját, a pesti nagymamát 1958-ban látta viszont. Mi pedig, az unokák – akkor találkoztunk vele először. Nagyanyánk bennünket, unokáit gyanúsán méregetett: idegen akcentus ragadt már a nyelvünkre. Az i-ző nyelvjárás bizony kicsit elszíneződött, pedig a Kosuth Rádió, és a traktorhaj háttérrel zavart Szabad Európa Rádió még közvetítette számunkra anyanyelvünket, az irodalmi és a köznyelvet.

A történelem forgószínpadán

■ Emlékképek, amelyeket lelkem őriz

Megáll anyai nagyanyám háza előtt egy mélyzöld színű autó... Ferit, a nagybátyámat, aki akkor 16 éves volt, Donbászról kíséerte haza a nagynéném, Sári. Kényszer-munkásként a bányában dolgozott a többi magyar fiatalal együtt. Tífuszban betegedett meg, sovány kosztón élték. Sok kárpátaljai halt meg ott. Hogyan sikerült a nagynénémnek hazahoznia őt, arról nem beszélt senki. Emlékszem, hogy amikor nagyanyám karjaiba vette erőtlén fiát, mindenkit csendre intve vitte be a házba. „Csak tejet szabad innia, minden órában egy kortyot”, mondta halkan.

Nagybátyám erőre kapott, de hegedűművész sohasem lett. Keze elbizonytalanodott, fogása reszketeggé vált. Így tört félbe egy fiatal élet. Sérülékenysége végigkísérte egész életét s átöröklődött. S egyre szivárogtak be az oroszok...

Anyai nagyapám, aki sohasem szólalt meg oroszul, mindig azt mondta, hogy tanuljanak meg ők magyarul, ők jöttek ide! A szomszéd uradalomban a szovjet hadsereg hadiközpontot rendezett be, nekünk, gyerekeknek nem volt szabad az épületközelébe mennünk, merthogy lőni fognak. Kocsikon, néha tankkal jöttek-mentek, láttuk őket, de csak messziről.

Aztán a család... Két nagylány is volt a családban. A hozzájuk illő magyar férfiak vagy meghaltak, vagy elhurcolták őket. Orosz fiatalemberek kezdték környékezni a lányos házat, vegyes házasságok kötődtek. Ekkor már nem azszámított, ki milyen nyelvet beszél, csak az emberi értékek. Bizonyos hiányosságot csak úgy értékelték: „Mit akarsz tőle, ez csak egy orosz”! A vők szépen harmonikáztak, nagyapám hegedült, a zene nyelvén kommunikáltak, mindenki a saját zenéjét dicsérte.

Utáltuk a sós heringet, nagy szellőztetések voltak utána, de az éhség nagy úr! Házaknál nem volt szabad baromfit meg disznót tartani. Ha a fináncok észrevették, büntettek érte. Így hát mindenki igyekezett

elrejtetni, amiye volt, nem beszéltek arról, mi hogyan került az asztalra. Az emberek összetartottak, segítették egymást a megmaradt magyarok. Később már nem számított, ki hogyan beszél, csak tisztességes legyen.

Ezerkilencszáznolcvanhét

Világútlevél birtokában, hosszas töprengés után beültem a Zsiguliba, elindultam Ungvár felé. Beesteledett. Augusztus lévén, lelkemben csupa izgalom. Fél kilenc volt. – Sztoj! – hangzott a Tisza-híd végéről s abban a pillanatban egy hatalmas reflektor vakított el. Fék. Behajol egy zöldsapka: Dokumenti! Jól van, adom, várakozás, majd beengednek Csapra.

Az utat ismertem: tankok-járta, felszaggatott aszfalt a háború óta nem javították ki, de 1956-ban is ment rajta jó néhány tank Budapest felé, oda-vissza. Rengett a házunk, ahol laktunk.

Lepusztult utak, бүдös, halszagú üzletek, de kefir mindig lehetett kapni. Megremek ásványvizeket, mert olyanokat, mint a szolyvai, a polenai, sehol a világon nem ihat. Emlékszem, gyerekkoromban az ungvári egyetem kémia fakultása előtt volt egy

Zeke Gyula Budapestről elszármazott színész, műsorvezető és bariton hangú énekművész volt. 1940-től szerepelt az ungvári színházban, operett-részleteket, monológokat, jeleneteket adott elő. 1946-tól tagja volt a filharmónia Magyar Melódiák nevű együttesének. Feladatának tartotta, hogy a művészet eszközeivel erősítse a kárpátaljai magyarság összetartozását. Zeke Gyula Kárpátalján a magyar szó, a magyar zene népszerűsítője volt. Szárnyaló hangjával szólístaként híres cigányprímások, cigányzenekarok kíséretével Tallinntól Odesszáig mindenütt meghódította a közönséget.

Annak idején gyakran felhangzott Zeke Gyula szép baritonja az ungvári rádió magyar nyelvű adásaiban: verseket, novellákat olvasott fel, közkinccsé tette a klasszikus magyar és orosz irodalmi alkotásokat. A magyar nyelvű rádióműsorokat akkor Sándor László író és műfordító szerkesztette.

Danilovics Emmi, az ungvári filharmónia műsorszerelője „Tiszaborkúttól Ungvárig” című önéletrajzi könyvében írja: „Zeke Gyula pesti születésű férfi volt, a háború előtt Ungvárra nősült. Rendkívül jóképű, „sármos” fiatalember, kitűnő hangú énekes, nagy repertoárral, ugyanakkor szellemes műsorvezető is egyben.”

Zeke Gyula 1963-ban mint magyar állampolgár családjával Budapestre költözött. Az Országos Rendezőiroda (ORI) kötelékében az Erkel Színházról kezdve a MOM Művelődési Házig sok helyen adott műsort. Énekelt több vendég-látóhelyen, például a Búsuló Juhászbán is. Járt a vidéki városokat, haláláig szórakoztatta a közönséget. 1972-ben hunyt el, 57 évesen.

savanyúvíz-kút. Mindenki ihatott belőle korzózás után.

Apropó a korzó! A korzó volt a társadalmi élet helyszíne. Este ott találkozhatunk sétáló házaspárokkal, menyasszonyvőlegénnyel, akik már karonfogva mentek, de nem illett a társadalmi rendet megszegni.

Titkos szerelmesek apró kacsintásokkal, jeladásokkal, levél-odacsúztatásokkal keresték a kapcsolatokat. Az ilyesmi csak a felszín alatt zajlott, s nagyon izgalmas volt. Mi, gyerekek, csak figyeltünk, és ácsingóztunk a nagy érzésre.

A romantikus környezet, az Ung, a vár, a dimbes-dombos utcácskák, hegyek és fenyvesek olyan Krúdy-regényszerű női lélek formáltak engem, aki képzeletben érlelte, színezte jövő életét.

Visszapillantás

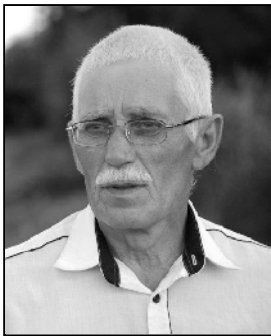
1950-et írtunk. Karácsony volt, mindenki együtt: nagyszülők szülők, Anna néni (valamilyen nagynéni a múltból, de nagy-

„Egyszerűen kötelességemnek tekintem...”

Beszélgetés Nagy Zoltán Mihállyal

Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író, 2002-től hét évén át a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja *Együtt* című folyóiratának főszerkesztője, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. Legismertebb műve *A sátán fátya* című regénye, az azonos című trilógia első része.

– *AMagyar Napló* nemrég újra, immár sokadszorra kiadta *A sátán fátya* című regényed, ami szinte összeforrt a neveddel. Nem érzed úgy, mintha csak ezt a regényt írtad volna, vagy mint a színész, aki nem tud kilépni egy adott karakterből?

– Nem érzem úgy. Besoroltatásom az „egykönyves szerzők” kategóriájába többé-kevésbé irritál ugyan, de ha kézzel-lábbal és a nyilvánosság előtt tiltakozni próbálnék ellene, abban a minutumban nevetségessé válnék. Ezért tartom elegendőnek higgadtan megállapítani a tényt: ez a „lefokozó” jellegű minősítés korántsem egységes szakmai vélemény. Vannak jeles kritikusok – és persze olvasók is –, akik úgy vélik, a szóban forgó regény mellett elkövethetem más, szintén fontos műveket is. Eszemben sincs ezeken a dolgokon rágódni, legyen az ő gondjuk; megítélésemet illetően majd csak kiegyeznek valahogyan.

– *Bő esztendővel ezelőtt szóba került a regény megfilmesítése, ami a kárpátaljai magyarság kultuszfilmje lehetne. Hol tart az ügy?*

– Zsigmond Dezső vállalkozott arra, hogy tv-filmet csinál a regényből. A forgatókönyv elkészült, a pályázat az azonban formai hibák miatt elsőre nem sikerült. Úgy tudom, az MTVA azóta nem írt ki pályázatot tv-filmek támogatására, ezért az ügy megrekedt.

– *Nemrég sikeresen szerepeltél a Nemzeti Kulturális Alap kézirat-előkészítő pályázatán. Megtudhatnánk valami közéletbit a készülő regényről? Mi a témája?*

– Regényírás címen pályáztam egyéves alkotói támogatásra, ennek a felét szavazták meg. Fél sikerről van tehát szó, ami nagy valószínűséggel a pályamű leadási határidejének megfelelését is jelenti. Ezt csak a támogatási szerződés megismerésekor tudhatom meg, s ha balsejtelmem beigazolódná, alaposan megfontolom, aláírom-e a szerződést. Az én esetemben ugyanis – az eddigi tapasztalatokból ítélve – fél év kevésnek tűnik egy 200 oldalasra tervezett regény megírásához. Magáról a regényről nem szeretnék beszélni, hiszen nagyon az elején vagyok még, és lehetnek majd olyan szituációk, amikor a szöveg egészen másként fogja „írni magát”, mint ahogy azt most elképzelem. Egy biztos: témám a ma emberének erkölcsi lezülése és annak következményei.

– *2005 óta az időközben köztestületté alakult Magyar Művészeti Akadémia tag-*

ja vagy. Kárpátaljáról kik vannak még a tagok között, és mennyiben tudják támogatni, segíteni szűkebb hazánk kulturális életét?

– Az akadémiai tagság elsősorban az elismerés egy sajátos formája. Annak idején igencsak meglepett, hogy valakik úgy vélték, Füzesi Magdával, Vári Fábán Lászlóval, Vidnyánszky Attilával, Magyar László és Erfán Ferenc, illetve az azóta elhunyt Tóth Lajos és Horváth Anna (akit Kárpátaljáról elsőként hívtak meg a testületbe) képzőművészekkel együtt méltó vagyok erre az elismerésre. Ami egyébként az alapszabályban tételesen felsorolt kötelezettségekkel is jár. Ezek közül a legfontosabb talán a saját új művek létrehozása és a nemzeti elkötelezettség jegyében tanúsított közéleti szerepvállalás.

– *Egyes vélemények szerint az MMA túlságosan nagy hatalmat kapott a magyar kulturális életben, sőt vannak, akik egyenesen diktatórikus módszerekről beszélnek. Az egyik közgyűlésen történt egy botrány is. Mi a véleményed erről?*

– Nem egyes véleményekről van szó, hanem a balliberálisok által az akadémiaira zúdított ösztörről. A magyarázat rém egyszerű: mivel jobboldali kormány emelte köztestületté, az akadémia is „ellenségnek” tekintendő... Túlhatalomról és az azzal való visszaélésről viszont nem beszélhetünk: semmi más nem történik, mint hogy az akadémia igyekszik megvalósítani céljait, amelyek a művészek és a valódi művészeti értékek védelmére, gyarapítására irányulnak. Köztudott ugyanis, hogy művészet ürügyén némely „alkotók” hajmeresztő „művekkel” botránkoztatják meg az olvasókat vagy nézőket – lásd a szegedi tizenkét büzös „terítéket”. Lehet, hogy az akadémia tisztségviselőinek egy-két megfogalmazása valamilyen szinten kifogásolható, de mentsegiükre szolgál, hogy a voltaképpen művészietlen, csak politikai üzenetük, többek közt kereszténygyalázó jellegük okán „fontos” produktumokkal és elkövetőkkel szemben teljes mértékben indokolt a zéró tolerancia elvéhez való ragaszkodás. Ebben a vonatkozásban a Magyar Művészeti Akadémia muszájszerűen kirekesztő kell hogy legyen; az orvoshoz hasonlóan, aki precíz műtéttel képes megakadályozni egy rosszindulatú daganatnak a gazda-élőlény elpusztítását okozó kiterjedését. Az akadémia tavaly decemberi közgyűlésén az oda alattomos módon, magukat újságíróknak álcázva belopakodó fiatal művészek egy csoportja okozott botrányt. Ott voltam, tanúsíthatom: az akadémikusok túlnyomó többsége értetlenül és jogos felháborodással viszonyult hozzájuk. Többünkben megfogalmazódott, hogy amennyiben a fiataloknak komolyan vehető kifogásaik

voltak az akadémiaival szemben, azokat higgadtan meg lehetett volna beszélni akár azon a közgyűlésen is, ha ők előre jelzik ez irányú igényüket. Biztos vagyok abban, hogy az akadémia kész lett volna napirendre tűzni egy ilyen megbeszélést! A fiatalok azonban a „le-rohanás” eleve kudarcra ítélt taktikáját választották, és ezzel ellehetetlenítették az értelmes párbeszédet.

– *Bár nyugdíjas vagy, továbbra is szerkeszted az Intermix Kiadó könyveit. Korábban sokszor említetted, hogy a kéziratok nagyon sok szerkesztési munkát igényelnek. Időközben változott-e valami ezen a téren?*

– Nem látok változást. Néhány üdítő kivételtől eltekintve a szerzők változatlanul, kiábrándítóan és szégyellnivalóan igénytelenek. Erre a kezdők esetében sincs mentesség – legfeljebb némi magyarázat –, a már ismert, esetleg több könyves szerzők esetében pedig megbocsáthatatlan.

– *Részt vállalsz a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet tehetségtámogató programjában. Az Együtt 2012/5 számában mutatkozott be „tanítványod”, Hájás Csilla. Rajta kívül kiket segítesz még szakmai tanácsokkal? Mi a véleményed a most jelentkező fiatal tollforgatókról? Biztosítva van-e Kárpátalja magyar nyelvű irodalmának utánpótlása?*

– A pusztá tény, hogy egyengetni próbálok egy tehetségesnek tűnő pályakezdő útját, nem jelent aktív részvételt a tehetséggondozási program megvalósításában. Akkor is ezt tenném, ha nem lenne ilyen hivatalosan meghirdetett program, vagy nem lenne maga a KMMI sem. Egyszerűen kötelességemnek tekintem az ilyesmit, pedig nem mindig hálás feladat. Volt olyan fiatal, aki – miután értésére adtam, mennyire „komoly dolog” az írás –, egyszerűen lelécelt, azaz a könnyebb megoldást választva igénytelen közönségnek kínálja irodalmi portékáit az interneten. Hájás Csilla hajlamos megszívelni és hasznosítani a segítő szándékú észrevételeket. Más kezdőkkel egyelőre nem foglalkozom, kell az idő a saját dolgomhoz is. Az írással kacérokodó fiatalokról nincs, nem is lehet egységes véleményem, hiszen ahány ember, annyi jellem és annyiféle talentum. Mindenesetre úgy látom, elhivatott irástudóként kevesen fognak közülük kiteljesedni, mert legtöbbször nem tiszteli az írás szentségét. Az „utánpótlás” szót csak így, idézőjelben vagyok hajlandó leírni, hogy jelezhessem, mennyire helytelen szóhasználat irodalommal kapcsolatos kifejezésekben. Írókat, költőket ugyanis képtelenség szakemberképzéshez hasonló módon „kittenyészteni”.

– *Mikorra várható új köteted megjelenése?*

– Szűkmarkúan ugyan, de támogatták a kiadó ez irányú pályázatát, így az idei könyvhétre valószínűleg megjelenik, az eredetihez képest jóval kisebb terjedelemben. Novelláskötet lesz, régi és új, kötetben még nem publikált írásokkal.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

LENGYEL JÁNOS
Fotó: KOVÁCS LÁSZLÓ, Konkam Stúdió

Nagy Zoltán Mihály

APRÓNOVELLÁK

1

Október utolsó hetében jár az esztendő.

A szomszéd falu határában terpeszkedő dombvonulat mögül kibúj a Nap, bágyadt fénye előnti a tájat.

Szél se rebben, a hűvös reggel szép időt ígér.

A féloldalasan beépített alsó utcán első kisfiú ballag az iskolává avanszált egykori finánc-laktanya felé. Vállán vázontarisznya, benne könyvek, füzetek, tolltartó, két szelet zsíros kenyér.

A házak sorát megszakítja a futballpálya. A kisfiú átugrik a sekély árkon, képzeletbeli labdát pöckölgetve a tizenhatos fűrészporral beszórt vonalán a kapu felé fut, kicselezi a szintén képzeletbeli védőt, kapura lő.

Gól!

Még arcán a siker öröme, mikor ismeretlen zaj csap a falusi reggel megszokott csendjébe: két repülőgép közeledik.

Égészen alacsony szállnak, vöröscsillagos fémtestük riasztóan villog a napsütésben. Már közel, a fútca fölött hasítják az eget, egyenesen a kapu felé, mintha a felső léc alatt akarnának elsuhanni. Dübörgésük elviselhetetlen.

A kisfiú szemében rémület. Felordít, leveti magát a földre, arcát belefúrja a futballpálya elszápadt fűvébe, tenyerével a fülét takarja. Csöpp kis testét ránagatja a rettenet.

A vasszörnyek az ég azúrját felszaggatva húznak el fölött. Arrafelé, ahol apukája szerint tuskés drótkerítés fogságában vergődik a haza.

2

A sorban állás rendjének önjelölt felügyelője, a minden lében két kanál szerepét egyéb ügyekben is vállaló atyafi már az első szűk szállítmány érkezésének napján megbukott: hiába törte magát, nem tudta megfékezni a betevő falatért tülekedő sokaság rohamát.

Azóta pisztolyos milicista strázsál zord arccal a kenyérosszításra váró asszonyok, eladó lányok és meglehetősen idős korú atyafiak sora mellett.

Van köztük néhány kiskamasz is. Egyikük viszonylag jó helyen, a sor közepé táján áll, markában a napi jussként magas hivatalokban megszabott két kenyér ára.

A bolt ajtajának egyik szárnya nyitva, de belépni tilos, egyéb-

ként lehetetlen: keresztben elhelyezett asztal állja el az utat. Mögötte Boltos Bözsi és alkalmi segédje, egy fiatalasszony a rokonságból. Bözsi a kettesével keze ügyébe rakott kenyereket odatolja a vevő elé, a fizetendő harminc kopejkákat pedig belepottyantja egy cipősdobozba.

Az első és az utána következő vevők mellükhöz szorítják a járandóságukat, aláereszkednek a magas lépcsőn, és csak akkor rakják táskájukba a kenyeret.

A többiek morgolódás nélkül, a fél vállával az ajtófelet támasztó milicista miatt fégyelmezetten várnak a sorukra.

Fogy a sor, de a kenyér odabent gyorsabban. Mikor a kiskamasz előtt már csak néhány asszony áll, Boltos Bözsi az asztalon áthajolva, közönyös hangon bejelenti:

– Tíz darab maradt.

Ennyi elég, hogy mindenki megértse: ötnek még jut, a többiek hoppon maradnak.

Csak hogy ebbe nem lehet belenyugodni. A milicistával már senki nem törődik, csapkodnak a szemrehányások:

– Másfél órája várok, és most üres táskával menjek haza?! Mit mondok az uramnak, mit tesztek holnap reggel a tarisznyájába?!

– Na és a pulya? Mit adjak a kezükbe, ha kenyeret kérnek?!

– Miért nem hoznak eleget?!

Szó szót követ, a szavak sokasága haragot lobbant. Mindenki részesülni akar abból a tíz kenyérből. Nincs szomszéd, nincs rokon: a tömeg felbolydul, nekiiramodik az ajtónak.

A milicista idegen nyelven ordít, visszafelé parancsolja a nyomakodókat, de az asszonyneptől álló túlerő elsodorja, letaszítja a lépcső tetejéről. A szegénytől pironkodva értetlenkedik egy sört, aztán határozott mozdulattal a pisztolyért nyúl, gyors egymásutánban kétszer a levegőbe lő.

Az asszonyok felsikoltanak, mozdulatlaná dermednek a félelemtől. A falnak szorított kamasz eszméletét veszti, elernyed markából kihull az aprópénz, szálnalmasan csörren a betonon. A mögötte álló asszony kissé hátrább húzódik, de a fiú nem érzékeli a prés lazulását: oldalvást dől, s mielőtt az asszony kinyújtott keze megakadályozná, lezuhan a lépcső mellett árválkodó hitvány virágok közé.

A döbbenetből felocsúdván többen feljajdulnak:

– Istenem! Meghalt?

A milicista, felemelt kezében a pisztollyal, tanácstalanul ácsorog.

Két asszony odasiet, hátára fordítják a gyereket, kiemelik a bokrok közül. Mellének masszírozásával, fejének rázogatóásával életet lehelnek bele. Mikor kinyitja a szemét és értetlenkedve rábámul a föléje hajló arcokra, buzgón hálálkodnak a jó Istennek.

Boltos Bözsi tenyere az utolsó két kenyéren. Megvárja, amíg a fiú feltápáskodik, akkor odahívja, kezébe nyomja mind a kettőt.

Nem tiltakozik senki. Az elgurult kopejkákat keresik.

4

Este hatkor üstbe zúdul az utolsó tál frissen kimagolt szilva. Az asszonyok szétszélednek, hogy otthoni dolgaik elvégzése után, a késő esti és éjszakai órákban visszajöjjenek kavarvari a fortyogó ciberét. A háziasszony is a konyhába megy, vacsorát készít a családnak.

Az üst körül fiatal lányok és fiúk. Amíg egyikük a kavarófát forgatja, a többiek játszanak.

Cserépdarabban a földre rajzolt körben tizenéves fiúcska áll pironkodva. Biztatják:

– Na, mondjad, amit kell!

A kamasz először áll a körben. Bátorságából nem futja harsány kiáltásra, csak motyogni képes:

– Kútba estem...

– Na végre! – rikkant jókedvűen a Bíró szerepét játszó gondör hajú fiú. – Ki húzzon ki??

A fiú tekintete szégyellősen repdes arcról arcra, a lányok kihívóan, magukat kelletően mosolyognak. Mind az őt a saját nevét szeretné hallani, a fiú azonban hallgat. Pillantása a kavarófát mozgató hatodik lányra esik, aki három osztállyal idősebb a bakfisoknál, szintén odafigyel, de nem mosolyog. Őt választja:

– Irma. Ő húzzon ki!

A Bíró azonnal intézkedik:

– Sári! Vedd át a kavarófát Irmatól!

A megszólított lány méltatlankodik:

– De hát Irma nem is játszik!

– Válsd fel, vagy kizárlak a játékból!

Sári átveszi a kavarófát.

Irma nem igazán szép arcú lány, ráadásul sántít. Emiatt néznek túl rajta a nagyfiúk, pedig egyébként szemrevaló teremtes. Ahogy közeledik, egész lényéből kedvesség árad, és most már mosolyog is.

Amikor belép a körbe, a fiú lélegzete elakad, szívverése felgyorsul.

Irma tenyere megérinti az arcot, ajka a picit szétnyílt száját. A fiú térdét megremegteti az ismeretlen öröm érzése, majd hogyanem nyöszörög tőle. Mikor a lánykeze lassú mozdulattal alászáll és összefonódik a nyaka mögött, puha ajka pedig szelíd erőszakkal összeforr az övével, mintha kiesne a valóságból: behunytszemmel ringatózik egy csodálatos másvilág édes hullámain.

A Bíró megelégedi a jelenetet: – Gergő, ki a körből! Irma, folytasd a játékot!

A lány leereszti a kezét, a fiú kilép a körből. Kelletlenül somfordál a többiekhez, szédelegve áll a sor végén. Amint magához tér a kábulatból, tudatában dörömbölni kezd a gondolat: Sárinak igaza volt – Irma nem játszott...

5

Kisvárosi korzó. A tömeg ön-maga lényegéhez hűen nyüzsgő, lőt-fut a szélrózsa minden irányába.

A kirakatokat kevesen mustarálják. Az illatszerbolt közszemlére tett kínálatát égőpiros ruhájú tini lány, egyedül. Ujját az üvegen huzigálva csillogó szemmel fürkészi a pazar csomagosan rejlő portékák árécudalait. Egy arcfestékes tubushoz és régóta áhított ajakrúzsához többször visszatér, azokat választja. Belép az üzletbe.

Idekint változatlanul hullámszik a tömeg, senki sem figyel a buszmegálló felől szinte futva érkező fejkendős asszonyra, aki kétségbeesetten összevissa repdes tekintettel keres valakit. A korzóra érve megáll, kifújja magát, aztán kérdezősködni kezd:

– Nem látták a lányomat? Píros ruhát visel, a haja szőke...

A járókelők többsége közönyösen vagy kapásból nemet intve tovább megy.

Az asszony tanácstalanul, fel-dült arccal téblábol, majd elindul. Reménykedik, hogy a piac bejáratáig nyújtózó korzón előbb-utóbb megtalálja, akit keres.

Amint az illatszerbolt elé érkezik, a piros ruhás lány épp kilép az utcára, majd hogyanem összeütköznek.

– Hát itt vagy, te anyaszomorító?!

Az asszony megragadja a lány haját, ráncigálja.

– Kitépem egy szálíg, te semmirekellő! – Mert nem érdemelsz mást!

A lány jajgat, de, az asszony egy pillanatra sem enged el a haját.

Páran megállnak mellettük, értetlenkednek.

– Mi történt?

Nagy Zoltán Mihály

APRÓNOVELLÁK

– Mit csinált ez a lány, hogy így bánik velem?

– Nem szégyelli magát?

Az asszony artikulatlan hangon felüvölt:

– Hogy én szégyelljem magamat? Szégyellje magát ő!

Szabad kezével beletúr a lány táskájába, kiemeli az arcfestéket és a rúzszt.

– Látják?! Pirosító és szájfesték! Tizenöt éves sincs, és ez, ezek kellenek neki. Mint a kurváknak...

Maga felé fordítja, felemeli a lány fejét, egészen közről az arcába rikácsol:

– Te is az akarsz lenni, cafta?!

Újra a járókelők felé fordul, magyarázólag mondja:

– Rádásul ellopta az összes pénzemet, azzal szökött be a városba... Most tessék megmondani, ki szégyelli magát?!

Az értetlenkedőket meglepi a fejlemény, fejcsoválva álldogálnak, aztán a dolgukra mennek. Egy feltűnően jól öltözött fiatalember még marad, megkérdezi:

– Az összes pénzt? Mennyit?

– Nyolcvan rubelt! – vágja rá az asszony. – Kimondani is sok, nemhogy megkeresni a mai világban!

A fiatalember csúfondárosan elhúzza a száját.

– Nyolcvan? Az semmi!

Az asszony szája egy pillanatra tátva marad a csodálkozástól. Utána felháborodottan ráivall a fiatalemberre:

– Lehet, hogy magának semmi, de nekünk egy hónapig ennyiből kell megélni! A pirosítót és a szájfestéket pedig nem ehetjük meg!

A fiatalembert nem érdekli az indoklás. Elfordul, megvetően legyint, és ruganyos léptekkel továbbmegy. Az újjával pörgegett karikára fűzött slusszkulcs és a díszes fémlapocská összeütödvé meg-megcsörren, akár az aprópénz.

6

A kényszerűen kolhoztaggá avanszált kaszás atyafiak, marokszedők és kévekötlők befejezték a nagy munkát: hatalmas asztagokba rakva a learatott termést, cséplőgépre vár.

Traktor vontatja kiszemelt helyére az öreg monstrumot. A gépész megolajozza a csapágyakat, felrakja a hajtósíjat, ellenőrzi a beállítás pontosságát. A traktoros megfelelő fordulatszámra kapcsol, az alkalmi cséplőbanda tagjai elfoglalják a helyüket.

Megkezdődik a cséplés.

Hátul, a töreklyukban két suhanc nyeli a port. Egyikük az átlagosnál kissé alacsonyabb természetű, vasgyúró formájú, a másik meglehetősen sovány leányke. Szegény családok sarkai, zokszó nélkül hordják a töreket egy idősebb férfi keze alá, aki takaros, hosszan elnyúló kazlat rak belőle.

Augusztus van, izzadságtól és rárakódó portól lucskos bőrüket átkozottul perzseli a nap. Amíg a láda megtelik, rájárnak a vizesdészára, leöblítik magukról a koszt, meg-meghúzzák a kazal árnyékába dugott korsót.

A harmadik, makulatlanul tiszta öltözetben a cséplőgép mellett lófráló suhancnak jó dolga van: ő az ellenőr. Szemmel tartja a zsákokba csurgó terményt, a mázsálást, kockás füzetbe feljegyzi az eredményt. Két mázsálás közt tulajdonképpen unatkozik. Megteheti: a nagyhatalmú brigádvezető fia.

Mikor a másik két fiút már sokadszor látja a dézsánál, széles jókedvében rájuk szól:

– Mi van? Vízilovak lettetek?

Lassan kipancsoljátok az egész vizet!

Irigységgel és megvetéssel vesszőző tekintet a válasz, sérti felettébb kényes önérzetét. Közlebb megy, kioktatóan hadarja:

– Mit bámultok rám? Irigyletek, ugye? Hát persze! Mert nem tudjátok, hogy mindenkinek érdeme és képessége szerinti munka dukál. Ti csak a töreklyukba valók vagytok, ott a gyagyások is boldogulnak, az én munkámhoz pedig ész kell!

Ezt már nem lehet szó nélkül hagyni. A soványabb suhanc bátrabb, visszaszól:

– Neked – eszed? Sose lesz, azt nem tud lopni az apád. Brigadéros is azért lett, mert az elnök seggét nyalja!

A langaléta, finom ruhás főnökcsemete hirtelenjében se köpni, se nyelni nem tud, csak a szeme mered. Aztán szitkozódva nekiiramodik, mőresre tanítani a két szemtelent.

A suhancok összenéznek, szó nélkül elértik egymás gondolatát. Mikor a finomruhás kölyök odaér, és szitkozódva lökdösni kezdi őket, egyszerre cselekszenek: kétfelől megragadva belegyömöszölik a dézsába.

A vasgyúró egykedvűen kérdezi:

– Na. Milyen érzés vízilónak lenni?

Könyvespolc

Beregtől Máramarosig

Két kurta év alatt (2010–2012) Sebestyén Zsolt, a Nyíregyházi Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének oktatója két kiváló könyvet is letett az asztalra: *Bereg megye helységneveinek etimológiai szótára* és *Máramaros megye helységneveinek etimológiai szótára* címmel. E két nagy vállalkozásához kellő előkészületek után fogott hozzá. Előbb hiteles okmányok alapján megjelentette a Beregvidék huszonegy településének bel- és külterületi földrajzi neveit, majd az egész Kárpátalja 1854 és 1912 közötti külterületi neveit (a városoknál utcaneveket is közöl).

Mindkét kötet azonos elvek alapján íródott: minden lehető forrást összeszedni az adott település leírásához – kezdve az első előfordulástól a 20. század végéig. Bereg területe jelenleg megszlik nagyobb részben Ukrajna, kisebb részben Magyarország között, Máramaros pedig csaknem fele részben Ukrajna és Románia között. Így a szerzőnek a 20. századi forrásokat három ország vonatkozásában is figyelembe kellett vennie, sőt négyben, mert Kárpátalja területe 1920–1938 között Csehszlovákiához tartozott. Mindkét könyv több szócikket tartalmaz, mint amennyi helység található napjainkban. Aszerző felvette a már a középkorban elpusztult, más község határába olvadt falvakat is, pl. Hiúzfalva, Kismuzsaly, Nagymelnicsna, illetve Illyésfalva, Mocsár, Monyorós stb. Az idők folyamán városokhoz csatolt helységek nevei külön szócikkekben szerepelnek, így például a Beregszászhoz csatolt Bulcsu és Ardó, Szilcszi községet pedig Rahóhoz csatolták. Történetek községegyesítések is: Kis- és Nagyutból Gut vált, Kalocsa-Horb és Kalocsa-Lázból (Felső-)Kalocsa lett. Az ellenkezőjére is van példa: Nagybocksó neve előfordul Kárpátalján és Romániában is, vagy ugyanez mondható el Técsőről és Kistécsőről is (tudniillik a Tisza kettévágja őket). Közöl még néhány, 1920 előttről származó külterületi nevet is.

A szócikkek felépítése követi Kiss Lajos *Földrajzi nevek etimológiai szótára* című kétkötetes munkájának elveit, de jóval több történeti adatot tartal-

maznak. Először megadja a többnyire megkülönböztető jellegű előtagok nélküli magyar nevet, majd a mai ukrán, illetve román nevet a hozzávetőleges földrajzi fekvéssel. Majd következnek az évszám szerinti adatok az első előfordulástól a 20. századig – az akkor használatos adatokkal. Nem felejt el a csehszlovák, aztán az 1946/47-ben adott szovjet, mesterségesen létrehozott neveket sem, amelyeknek semmi közük sincs a történetiséghez: például Bányú – Vuzlove, Hetyen – Lipove stb. Közli azt is, hogy az 1990-es években melyik község kapta vissza történelmi nevét. Ezek után következnek a nyelvészeti munkálatok, következtetések a megfelelő helység nevének eredetét illetően. Itt igyekszik megállapítani, hogy a közölt név melyik nyelvből is származik. Az etimologizálás nem könnyű feladat, nagyon alapos utánajárást igényel. Néhányszor csak azt sikerült megállapítani, hogy szláv nyelv alakította ki a nevet, azt már bajos annyi sok év elteltével pontosan kideríteni. Altalában a ruszin, olykor az ukrán. Ezeket kivül a magyar névadási forma az uralkodó, illetve a román is szóba jöhet bizonyos esetekben. Az azonos alakúság is problémát jelenthet, de a szerző mindkét kötetben igyekszik ezt megbízhatóan tisztázni. Megfigyelhetjük a nevek párhuzamosságát, és az itt élő nyelvek egymásra hatását is.

Az irodalomjegyzéke gazdag. Mind a forrásmunkákhoz, mind a feldolgozáshoz szükséges könyvek, tanulmányok bő sorát találhatjuk itt. A magyaron kívül angol, bolgár, cseh, latin, lengyel, német, orosz, román, ruszin, szerbhorvát, szlovák és ukrán nyelvű munkák felhasználása a teljességre való törekvést mutatják.

Sebestyén Zsolt maga is kárpátaljai, itt született, itt végezte alap-, közép- és felsőfokú tanulmányait. Kellő helyismerettel rendelkezik. Munkáiban megmutatkozik a szülőföld szerete. Csak azt sajnálhatjuk, hogy ez a két kiváló könyv csak kis példányszámban jelent meg, így nem mindenki számára hozzáférhető.

MIZSER LAJOS

A Kárpát-medencei Lapok Balatonföldváron megtartott I. Együttműködési Fórumán született megállapodás értelmében a Kárpátaljai Hírmondó tavalyi 4. számában a felvidéki Katedra című folyóiratról közöltünk egy a nyelvtanulás fontosságát hangsúlyozó szacikket. A kolozsvári Művelődés című lap tavalyi októberi számában ugyancsak a „szomszédolás” keretében adott közre fényképes beszámolót a Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári rendezvényéről.

Az alábbi visszaemlékezést az erdélyi folyóiratban találtuk. Igaz, hogy az utóbbi időben több írás is megjelent lapunkban a sztálini munkatáborokról, a „málenyikj robot” áldozatairól, arról azonban keveset tudunk, milyen volt az élet a szovjet hadifoglytáborokban. A cikket azért választottuk, mert arról szól, hogy a megpróbáltatások ellenére is meg lehet őrizni az emberi méltóságot.

A publikáció a folyóirat 2012 szeptemberi számában jelent meg, az érdeklődők a www.muvelodes.ro honlapon olvashatják azt teljes terjedelmében.

Emlékek a szovjet lágerből

A második véres pokol kitörésekor Nagyváradon ügyvédi praxist folytattam. A bécsi döntés után, 1942 nyarán a 25-ös gyalogezredben belül három hónapra, tartalékos tisztai tanfolyamra hívtak be katonai szolgálatra. Ezt követően 1943 márciusában mozgósítottak és megszálló erőként az 55/1. zászlóalj géppuska szakaszpáncsnokaként a brjanszki erdő déli részére kerültem. A hírhedt kurszki csata áttörése után a győztes, nagy erejű szovjet csapatok bennünket a Pripjaty-mocsarakba taszítottak, majd 1944 nyarán a kolomeai és lembergi áttörés után a Kárpátok keleti – galíciai – tájaira kerülünk, ahol egységeink már utóvédharcokat vívtak. Nyugat-Magyarországon, a Kőrmend várostól délre fekvő Halogy község határában 1945. március végén hadifogságba estem. Székesfehérvár, Temesvár légereit érintve a foksányi táborba szállítottak, innen pedig az Uráltól keletre, Szverdlovskba, a Cseljabinszktól északkeletre levő zord szibériai tágakra kerülünk.

A Hova nevű tőzegtáborba vittek bennünket, azzal a feladattal, hogy a közelben lévő szuggesszi hőerőmű részére tüzelőanyagot biztosítsunk.

Az áttekinthetetlen területeket magába foglaló lápos részeken fekvő sok más láger ugyanezt a feladatot látta el. Az Október- vagy a Fehérbarakk-lágerek tőlünk közel 5 kilométernyire helyezkedtek el, bennük apró termetű tatár asszonykák és lengyel polgárok dolgoztak.

Megérkezésünk után lefertőtlenítettek, és közölték velünk a reánk váró feladatokat, amelyek teljesítéséhez a tizennégy napi utazás után hozzá is láttunk. Tettük ezt szigorú katonai szervezés keretén belül. A kiszállított hadifoglyokból három zászlóaljat állítottak fel 3–3 századdal, ezek együttevén egy ezredet képeztek. Ennek élén egy hivatásos őrnagy páncsnok állt. Tiszti állományunk nagyobb része tartalékos zászlós volt, s mint ilyenek, szakaszpáncsnoki beosztást nyertek.

Mielőtt munkába álltunk volna, közölték velünk, hogy azok az egységek, amelyek túlteljesítik a napi normát, például a

tőzegszáritás esetén több mint hétezer téglát mozgatnak meg, azok hatszáz helyett nyolcszázhusz gramm kenyert kapnak. Adott helyzetünkben mindannyiunk vágya az volt, hogy elérjük ezt az eredményt, már csak azért is, mert a kenyérünket a tézta vízesége miatt csak tepsiben lehetett megsütni.

Megérkezésünkkor egy Ocumelov (Csehov) típusú, széles vállú, erősen fejlett fizikumú páncsnok – ruszin Davaj Miska – tolmács segítségével közölte velünk, hogy a reánk váró munkát jó koszt mellett fogjuk végezni, mondván, hogy húsos káposztát eszünk és csak úgy duzzadunk az erőtől. A lelegején valóban kaptunk amerikai disznósonkát konzervdobozokban, de rövid idő múltán ezzel a felbecsülhetetlen élelemmel már többet nem találkoztunk. Sonka helyett olykor fagyaszott állapotban 20 kilós tömbökben préselt marhabendőt kaptunk, még ritkábban halat. Mire beköszöntött az igazi szibériai tél a maga 30–40 fokos hidegével, a káposzta árván került a merítőbe, hús és zsiradék nélkül. Ilyen élelmezés mellett a hadifoglyok fizikai és lelki állapota egyre romlott, embereink legyengültek, disztrófiások lettek, és bizony sokan meghaltak. Különösen vonatkozott ez a nagy dohányosokra, akik a mahorkáért képesek voltak elcsereélni kenyérüket.

Miután megállapítottam, milyen veszélyt jelenthet a nagy dohányosok egészségére a kenyérük elkótyavetyélése, a nemdohányzókat azzal csaltam lépre, hogy dohányadagjuk helyett cukrot kapnak a jövőben; róluk listát állítottam fel, s a továbbiakban nem kaptak dohányt, illetve mahorkát.

Ezzel szemben úgy érzem, a Gondviselés velem szemben igen kegyes volt. Szakaszpáncsnokként szénakaszálást végeztem, amely sokkal magyarosabb férfimunka volt a tőzegszáritásnál, amelyet reggeltől estig hajlott, görnyedt állapotban kellett végezni, hogy a dús tőzeget mozgatni és kezelni lehessen. Mint olyan egyszerűség, amely igazolni tudta a norma túlteljesítését, nemcsak a nagyobb kenyér ked-

vezményében részesültünk, hanem esténként a vacsora után fennmaradt „zufus” maradékot is elsősorban mi kaptuk, pót-lásként. November első napjaiban az egész láger átszervezte a szovjet páncsnokság, megváltoztatva a páncsnokok addigi munkahelyét is. Századpáncsnoki beosztást kaptam, mentesítettek a terepmunka alól.

December harmadikán kiemelték ebből a beosztásomból, és lágerpáncsnoki megbízást, vagyis ezredpáncsnoki beosztást kaptam, amit semmiképpen nem kívántam elfogadni. A szovjet páncsnokság nemleges válaszával azzal kívánta megtorolni, hogy a megbízásom elutasítása esetén még északabbra fekvő idegen lágerbe helyezték át. Ez a fenyegetésük rábírt az ezredpáncsnoki beosztás elfogadására. Meggyőzően elibém tárták azt a nyers valóságot, hogy a szovjet állam a maga költségvetéséből egyetlen kopejkát sem fizet a mi „fasiszta” ellátásunkra, az általunk végzett jóvátételi munkát akként vagyunk kötelesek végezni, hogy az ellátásunkkal felmerült mindennemű költségeket (élelem, ruházat, víz, villany, fűtés, kórházi kezelés stb.) mi tartozunk keresetünk-ből kifizetni.

Akarva, nem akarva, tudomásul kellett vennem, hogy olyan malomkővet helyeznek vállaimra, amelyek súlyát szinte képtelenség elviselni. Ugyanis hadifoglyaink legnagyobb része szeptembertől május végéig hóeltakarítással foglalkozott, hogy a 30–40 tonnás tőzegkaszlakhoz beiktatandó iparvasúti-síneket elhelyezhessük. A terepet, amelyet méteresnél is magasabb hóréteg fedett, meg kellett tisztítani, hogy lehetővé tegyük a tőzeg elszállítását. A rövid három nyári hónapban a tőzeg száritása foglalkoztatta a hadifoglyok többségét.

Sem az egyik, sem a másik munka normáját nem tudtuk teljesíteni, mert a vad északi szelek újra meg újra befedték hóval azokat az általunk hótalánított, kaszlakhoz vezető sávokat, amelyekre le kellett raknunk a vállainkra vett 12 méteres, talpfákra rögzített síneket, így a munkát előlről kellett kezdeni. Emiatt a 8 órára kirótt normát alig 40 százalékban sikerült teljesíteni. Nyáron a tőzegszáritást csupán 50 százalékban teljesítettük. Ilyen helyzetben a hadifoglyok keresete távolról sem fedezhette ellátásuk költségeit, ráadásul rendkívül hátrányos helyzetbe taszítottak bennünket, magyarokat a nyakunkra telepített egy zászlóaljat kitevő német bajtársaink.

A tőzegszáritás és hőeltakarítás mellett a tőzegvállalatnak voltak fedett és fűtött csarnokai, ezekben végezték a kotrók, traktorok, illetve az iparvasúti szállítás számára az alkatrészgyártást és a javításokat. A hivatalos elnevezés remzavod, vagyis remont-nij zavod, azaz javító-gyártelep volt.

A német hadifoglyok messzemenően túlléptek bennünket vasmunkás képzettségükben, hiszen a legalacsony-

Emlékek a szovjet lágerből

nyabb képzettségű német is legalább mestere volt a lakatosmunkának.

Nehezítette lágerünk helyzetét a hadifoglyok kifejezett tisztellenes hangulata is. Ennek fő forrása Voknisek János szakaszvezető hadifogoly-társunk demagóg agitálása volt. Fennhangon hirdette: elég volt a tisztí uralomból, vegyük kezünkbe sorsunk irányítását. Világos volt, hogy ezredparancsnoki beosztásért fejtette ki propagandáját.

Ebben a súlyos, áldatlan állapotban vettem át a láger további irányítását. Első lépésként kiválasztottam azokat az embereket, akiknek a segítségére számíthatam józan emberi gondolkodásuk, parancsnoki adottságaik és nem kevésbé szakmai tudásuknál fogva. A sorozatos és rendszeresített tanácskozásaink során a fő kérdés az volt: miként tudnánk a halálláger életképes légerré, az elcsüggedt és a reménytelenség feneketlen kútjában vergődő hadifogoly-társainkat újból reménykedő emberekké változtatni.

Elsődleges feladatomnak tartottam rábírní a szovjet parancsnokságot, hogy a németeket irányítsák át német légerekbe, hogy a mi szakmunkásaink dolgozhassanak a fedett és fűtött munkacsarnokokban, hóeltakarítás és tőzegmunka helyett. Ezt a kezdeményezésemet rövid időn belül siker koronázta, ami nagymértékben emelte lágerünk hangulatát. Ez a lépés a hadifoglyok egy részét olyan munkahelyekre juttatta be, ahol egyfelől összehasonlíthatatlanul magasabb bért valósíthattak meg, másfelől pedig különböző szerszámok, vasanyagok birtokába juthattak. Vasárnap délutánokként lágerértekezletet tartottunk, és hangsúlyozottan közöltünk hadifogoly-társaimmal, hogy a terepen végzett munkájuk alkalmával kezük ügyébe kerülő bármely felhasználható eszközt vagy anyagot gondolkodás nélkül hozzák be lágerünk zónájába. A gyűjtést esténként kondérmaredekkel jutalmaztam.

Nagymértékben emelték lágerünk jóvedelmét azok a kihelyezett csoportok, amelyek mezőgazdasági munkálatokat végeztek. Ezek a csoportok szerzeményeikkel természetben is hozzájárultak lágerünk jobb élelmezéséhez, a nekik élelmet kiszállító járművekkel zsákszámszámra küldtek be lágerünkbe káposztát és krumplit.

Egyszóval körültekintő gazdálkodással magasabb jóvedelmet valósítottunk meg, amelynek segítségével több élelmiszert vásárolhattunk. Olyannyira, hogy 1946 augusztusában elértük azt a nem várt eredményt, hogy a vacsora utáni asztalokon kisebb kenyérdarabkák maradtak meg. Amikor megpillantottam ezt, örömkönnök futottak alá arcomon.

Ugyancsak 1946 nyarán jól megszervezett házi munkával vérszopó ellenségein-

ket, a poloskákat betapasztottuk barakkjaink gerendáinak hasadékaiba és hézagaiba. A barakkokban lévő mindennemű ingóságot az általunk előre elkészített szárítóba vittük és 110 fokra felhevített száraz levegővel fertőtlenítettük. Ez igen kemény munka volt, de megérte a fáradságot, hiszen így végre poloskamentes fekvőhelyet biztosítottunk magunknak.

Lágerünk udvarát is rendeztük, kezdve a talajszintezésétől, arculatának átalakításáig. A bejáratnál varázslatosan szép székelykaput építettünk, majd az udvar legmélyebb pontján szabadtéri színpadot állítottunk, üléses előtérrel, nyírfaboronából, amelyek a napfényben fehér márványrudakként fényltek. Az udvar két oldalára tíz-tíz méterenként nyírfaoszlopokat helyeztünk, ezek tetejére ugyancsak nyírfából kosarakat, azokba pedig fenyőgallyakat helyeztünk. Az oszlopok közé 4–5 személyes lócákat raktunk. Udvarunknak cívilizált arculata mindannyiunk büszkeségévé vált.

Mindez azt eredményezte, hogy a szovjet parancsnokság, minden egyéb más kérdésben is, a belső vezetésre bízta a felmerült kérdések megoldását. Így kerülhetett sor többek között a vasárnapi műsoraink belátásunk szerinti kialakítására, délelőttönként tehát istentiszteletet tarthattunk. Volt két katolikus és egy református lelkészünk, akiknek isteni csodaként megmentett bibliámat adhattam a kezükbe.

Mi sem bizonyíthatja jobban lágerünk helyzetének javulását és fellendülését, mint az a tény, hogy más légerekből szovjet parancsnokságunk a volt halállágerbe irányított leromlott, egészszélgileg legyengült hadifoglyokat, sőt olyan tisztí szakaszokat is, amelyek a hágai egyezményre való hivatkozással megtagadták a munkát, mondván a tiszték nem kötelezhetők fizikai munkára. Márpedig mi nem akartunk munkát megtagadó heréket eltartani, nálunk testi állapotához és erejéhez mérten mindenkinek dolgoznia kellett. Ez volt a felfogása az én közvetlen baráti körömmnek is, elsősorban Pap István bizalmas cimborámnak, akit félelmetesen megdagadt lábai miatt is, magam mellett irodai teendővel bíztam meg. Ebben a besorolásában, bár közvetlenül nem érintkezett az oroszokkal, szinte hihetetlen módon annyira megtanulta az orosz nyelvet, hogy magyarul szerkesztett jelentéseimet ő fordította le és foglalta írásba. Megszereztem neki az Uralszki rabocsij – Urali Munkás – című terjedelmes napilap egy árva példányát, amelyet a hátsó oldalon közölt mozi-műsorok kislabilizálása után egészében elolvasott.

Akár mennyire is el voltunk szigetelve a világtól, lágeréletünk egyik sajátossága abban állt, hogy az RH (nem létező)

rémhírtérjesztő rádió mindig adott a foglyoknak új híreket. Második telünk vége felé gyakran és egyre hangzatosabban lehetett hallani: Szkoro domoj, vagyis hogy hamarosan hazamegyünk. Szűk baráti köröm arra ösztönzött, hogy havi élelmiszerrünk átvétele alkalmával menjek be személyesen a körülbelül 30 foglyotábor irányító upravlenyára, vagyis felső parancsnokságra, és tudjam meg, mennyi ennek a hírnek a valóságalapja. Az upravlenyán Lisbanov NKVD őrnaggyal talákoztam, aki behívott magához és érdeklődött a láger hangulata, a teljesítések felől. Csupa jót tudtam neki mondani: a fegyelem kifogástalan, munkateljesítményünk normadöntő szinten mozog, a hadifoglyok hangulata kifogástalan. Azt beszélik, hogy hamar hazamegyünk – mondtam. Lisbanov őrnagy derűs arca egyből elborult, s az asztalra csapott: „Vot stó!” És habzó szájjal magyarázta: „Otthon önkönl új társadalmat építünk, régi világuk a múlté!” Az otthoni helyzet felvázolása után retorikusan kérdezte: „Látott-e már ön korhadt gerendákat beépíteni egy új épületbe?” Nem várta meg a választ, kemény szóval, kifelé irányt mutató kézlegyintéssel kiparancsolt. A táborban, mint a Messiás, úgy vártak, én pedig a meghozott élelmiszert elrendezésével, átadásával hátrítottam el a kérdéseikre adandó választ, mondván: el vagyok foglalva, legyenek türelemmel. De nem tudtam elrejtetni csalódásomat, ugyanis savanyúuborka arccal, lógó orral jöttem vissza. Eljött a takarodó, szűk baráti köröm bejött a szobámba és a szentnek sem távozott, míg el nem mondtam, hogy mit tudtam meg. Bekövetkezett a nagy pillanat. Barátaim körbefogtak és várták, hogy megszólaljak, érezve, hogy valami nincs rendben. Végre a velem szemben állóra mutatva kimondtam a drámai szót: „Gnyilok drava”, korhadt gerenda, és körbeforogva mindegyik hadifogolytársamra mutatva korhadt gerendának neveztem. A végén hozzátettem: otthon új társalmi épületet építenek, s ebbe nem raknak korhadt gerendákat. Mint amikor a felfújtt léggömböt túvel kiszúrnak és összeesik, úgy lohadt le barátaim felcsigázott kedélye is. Valamennyien némaságba merültünk. Ám Pista barátom a rá jellemző derűlátásával s halvány mosolyával csak annyit mondott: „Mindez bizonyára akként történne, ha a mi sorsunk fölött Lisbanov őrnagy rendelkezne”.

Sokkal később, amikor már otthon voltunk, tudtuk meg, hogy ezt a kérdést valóban magasabb helyen döntötték el, mégpedig gyakorlatilag az 1947 őszi Magyarországon megrendezett második választás alkalmával, annak érdekében, hogy a magyar választók több szavazatot adjanak a „jószágos” kommunista pártra.

SZATMÁRY FERENC

LENIN VAGY NEM LENIN?

Az egykoron a Szovjetunió nyugati kapujának nevezett Csapon 1977-ig csak a vasútállomás termében volt a világproletariátus vezérének szobra. Egy sárgára festett teljes alakos gipsz "remekmű" dacolt sokáig egy szál magában az idővel. Azért egyedül, mert a vele szemben álló Sztálin szobrot 1953-ban az éj leple alatt ismeretlen helyre szállították az addigi hithű alattvalók. Vlagyimir Iljics tehát hosszú évtizedekre megárvult, mígnem a nagy októberi szocialista forradalom győzelme hatvanadik évfordulójának közeledtével (a fiatalabbak kedvéért: 1977) a városka vezetői gondoltak egy merészet – nyilván felsőbb utasításra – és úgy döntöttek, hogy a nyugatnak mondott kapuban szükség van egy portásra, aki fogadja a külföldi turistákat. Ki lehetett erre a legmegfelelőbb alany? Természetesen az a Lenin, akiről tudni illett minden szovjet embernek, hogy nemcsak élt, hanem él és élni fog. A kommunista Isten már csak ilyen. Sokféle szerepet eljátszhat. Mondhatjuk úgy is: a Vezér karrierje a razlivi nádkunyhótól (ahol egykor bátran bujdosolt) a számára már túlvilági szoborsorsig.

Az állomás előtti szép parkocskát gyorsan feldúlták, aztán hamarosan megérkezett a típus-Lenin egy majd háromméteres bronz monstium formájában. Jobb karjával Záhonyfelé mutatott („Arra tartunk, elvtársak!”), bal kezében pedig összegyűrt sapkáját szorongatta. A szocialista realizmus remeke hamarosan felkeltette az ideológiaiilag meglehetősen képzetlen galambok érdeklődését. A fekete szobor feje időről időre fehérre változott a galambszartól, hiába nézett a rendszer vívmányait éberben őrző helyi KGB-központ ablaka a térre. A kritikai realizmus legyőzte a szocialista realizmust. Lenin elvtárs emlékműve a helyi nem magyarok számára zarándokhelyé vált. Ide jöttek fényképezkedni az ifjú házások, akik meg voltak győződve arról, hogy mindent Leninnek köszönhetnek. A meggyőződést illetően nekik volt igazuk. Minden neki köszönhetünk: a gulagot, a málenkij robotot, a kommunizmust, az üres boltokat, az országot körülvevő szögesdrót rendszert, a szabadság hiányát, a teljes kilátástalanságot. Itt tartották a november 7-ei és május elsejei felvonulásokat is, ahol az emberek megtudhatták, hogy a létező világok legjobbika a miénk, ilyen ország nincs több a világon, legyünk boldogok, hogy a dicső Vörös Hadsereg felszabadította ezt a vidéket, és hogy Kárpátalja „újraegyesülhetett” a Szovjetunióval. Bzzeg, ha Árpád apánk sejtette volna, hogy itt egykor még ilyen jellegű egyesülésre is sor kerül, nagy ívben elkerülte volna a Kárpát-medencét.

1991-ben széthullott a Szovjetunió, Kárpátaljan sorra bontották le az emlékműveket, Csapon azonban a „boldogsághozók” és leszármazottaik görcsösen ra-

gaszkodtak bálványukhoz. Az akkori nem magyar polgármester, aki mára, elvbarátaihoz hasonlóan, jól menő kapitalistává változott, kijelentette, hogy Vlagyimir Iljics a szentek szentje, nemhogy az emléket, de még a szobrát sem szabad bántani. És Lenin még kilenc évig mutogathatott Magyarország irányába, pedig akkor már a szovjet katonák is hazamentek. Így lett belőle mutogató bácsi.

A világproletariátus vezérének szobra azonban egyre inkább közröhej tárgyává vált. Már nem mosták le a fejről a galambguanót, néha leöntötték festékkel, odarondították a talapzatához, ahol egykoron virágcsokrok voltak; szép lassan vége felé közeledett a szobor karrierje. Nyilván érezték ezt a vén "felszabadító" bolsevikok is, akik minden évben, április 22-én, Lenin születésnapján kimasíroztak a térre, hogy imádkozzanak istenükhöz, handabandázzanak egy kicsit, emlékezzenek a számukra dicső múltra, majd amikor ilyetén módon szellemileg kielégültek, boldogan hazacsoszogtak. Ha fizikailag jól bírták magukat, útba ejtettek egy-két kocsmát is, az örömezzet az ilyen helyek, ha mesterségesen is, de tovább tudják fokozni, és ők ezt hosszú életük folyamán gyakran megtapasztalták. Eltelt tehát az ukrán függetlenség kilenc esztendeje, és Vologya bátyánk jelenléte még Csapon is egyre kínosabbá vált.

2000. április 22-én az öreg harcosok vörös zászlókkal ismét „erődemonstrációt” tartottak. Éltették a rég halott Lenint, az egyre távolabb kerülő kommunista eszméket, a nem létező Szovjetunió dicsőségét, aztán elénekelték az egyes budapesti körökben is népszerű Internacionálét. Teljes siker – gondolhatták büszkén ezek az elkötelezett kötőznivalók. Nyugodtan álmra hajthatták fejüket, győztek. Pedig nagyot tévedtek. Elfelejtették a legfontosabb jelszót: „Éberség, elvtársak!”

Az éj leple alatt erőgépek, darus kocsik jelentek meg a téren, és miközben az „elvtársak” az igazak álmát aludták, elszállították a bálványt. Igaz, nem úgy, mint az NKVD-sek, KGB-sek tették ezt az állampolgárokkal korábban, hanem egy teherautó platóján a kommunista öregek csapi otthonába. Lenin tehát megérkezett az elagott bálványimádók zárt telepére. Új életet kezdhetett születésnapj ajándékként. Reinkarnáció kommunista módra! A fémgyűjtők azóta is kerülgetik a szobrot, de itt már szó sincs ideológiai elkötelezettségről...

Egy kis utóirat. Ukrajna még tele van a vezér szobraival, főleg a keleti országrészben. Kárpátalján a szobrok helyén hol szökőkút található, hol földgömb, mint Csapon, de a legjobb megoldást Nagyszőlősen találták ki. Az egykori járási pártház előtti teret a legeredetibb módon hasznosították. Egy szárnyas angyal került a helyére. És ez jó, mondhatnánk égi jel, mert régóta tudjuk: Ugocsa non coronat.

D. M.

Fogporos idők

Ősz elején, amikor nyitott nyári szandálomat zárt cipőre váltom, akarva-akaratlan eszembe jutnak a régi emlékek. Kárpátalja idősebb nemzedéke is emlékezhet még a XX. század 50-es éveiben viselt gumitalpú, fehér színű vászon félcipőre. Szandálokban nem bővelkedtek akkor a szovjet cipőboltok. Az említett vászoncipőt viseltük mi, diákok is tavasztól őszig. Ez volt a „divatos” nyári „néplábbeli”. Tisztítása rendkívül praktikus és olcsó volt, csak egy doboz fogpor és egy kiszuperált fogkefe kellett hozzá. A recept: a cipőt este nedves fogporral kente be a viselője, ami reggelig hófehérre szárad. Igaz, menet közben fehérén porzott az út a vászoncipő nyomában, mert az akkoriban általános viseletnek számító, igen bő, legalább harminc centiméter széles pantalló egykettőre leverte a cipőről a fogport. Egy-egy sötétebb színű nadrág szára bizony a forró nyári napsütésben is deressé vált a magára szedett fogportól.

Tubusos fogkrémet akkor még alig gyártottak a Szovjetunióban. De annál több fogport, amit azonban eredeti céljára igen ritkán alkalmaztak az emberek. A fehér vászoncipők pedig nem bírtak akkora mennyiséget felémészteni, amennyivel a kereskedelmet elárasztották. Hát akkor mi a fenének kellett az a tömérdek fogpor, kérdezhetnénk? Elárulom: fontosabb dologra gyártották: lelkesítő, serkentő jelmondatok írására alkalmazták azt nagy szeretettel a szebb és jobb jövőt építő országban.

Kárpátalja festőművészei is erre a célra használták a fogport: asztalos enyvvél és vízzel összekeverték, aztán kilométerszámra írták a kommunista párt által előre megadott, újságokban publikált ünnepi jelmondatokat. Sajnos, a festőművészek efféle iparos munkát voltak kénytelenek végezni, mert művészi alkotásaikból nehezen tudtak megélni. Valamennyien üzemi dekoratőrként dolgoztak: falújságokat, diagrammákat, lózungokat és egyéb szemléltető agitációt mázoltak. A maga módján „értékes” munka volt ez, hiszen országos viszonylatban elképesztő nagyságrendű összegre rúgott az elhasznált fogpor, festék és szaténgöngyöleg ára. Bizonyos, hogy csupán egyetlen ünnepi alkalomkor elpocsékolta anyag árából egész gyárat fel lehetett volna építeni. De próbáltam volna akkor ezt így megírni: alaposan kimozták volna a fogamat, és nem is fogporral...

Az ünnepek küszöbén a vörös vászonra pingált lózungokat a falakra rögzítették, kerítésekre kötözték, utcák fölött húzták keresztbe-kasba, vagy a nép markába nyomva, magasba tartva vitték a boldog-boldogtalan felvonulók.

Sok idő telt el azóta. Hála Istennek, a lózungok rég feledésbe mentek, a fehérre mázolt vászoncipőket is kimustráltuk. Talán fogport sem gyártanak ma már, így hát mai nemzedékünk nem is tudja, hogy milyen is volt az.

Hát ilyen!!!

SCHOBER OTTÓ

Valahol Magyarországon

(Hivatali párbeszéd)

– Hogy hívják?
 – Takács András.
 – Féltre akar vezetni?
 – Mért akarnám?
 – Itt azt olvasom, hogy Tokacs Andrej Ivánovics.
 – Igen, mert oroszul így írták.
 – Akkor ön orosz?
 – Nem, kérem, én magyar vagyok.
 – Hol született?
 – Ungváron.
 – Akkor ukrán?
 – Nem, kérem, magyar vagyok.
 – De ez egy ukrán város.
 – Most Ukrajnában van, de amikor én születtem, 1942-ben, akkor magyar volt.
 – Anyja neve?
 – Hochdorfer Eugénia.
 – Ó hol született?
 – Kőrmöcbányán.
 – Azt most hogy hívják?
 – Kremnicának. Szlovákiában van.
 – Na, mondom, hogy maga nem magyar! Idejön mindenféle külföldi nevekkal! Azt hiszi, nekem van erre időm! Azt már meg sem merem kérdezni, hogy az apja hol született.
 – Hát, csak kérdezze meg nyugodtan!
 – Mért, hol született?
 – Triesztben.
 – Húú, a nemjóját! Mondja, azon kívül, hogy szépen beszéli a nyelvet, tulajdonképpen mitől lenne maga magyar?
 – Kérdezhetek valamit, kisasszony?
 – Hát persze, ezért vagyunk itt!
 – El tudná nekem énekelni, vagy legalább elmondani a himnuszt?
 – Hazádnak rendületlenül... ugyan, csak nem gondolja, hogy verset fogok itt magának mondani!
 – Esetleg felsorolná a tizenhárom aradi vértanút?
 – Bolondnak néz?
 – Mit olvasott Illyés Gyulától?
 – Na, ebből elég! Ha nem tisztelném a korát, már kihívtam volna a rendőrséget! Ez egy hivatal, kérem! Itt dolgoznak! Tudja mit? Hajlandó vagyok elhinni, hogy maga magyar, csak ne zaklasson a hülye kérdéseivel!

ORÉMUS KÁLMÁN

Ne vessünk!

Meghal egy ember és felkerül a Mennyországba. Békésen telnek a napjai, ám az egyik napon valami halk csilingelést hall. Nem tudja mire vélni a dolgot, így hát megkérdezi Szent Pétert.

– Tudod, fiam, ha valaki a Földön hazudik, akkor mi csilingelünk egyet, hogy mindenki tudjon róla – válaszol Péter.

Nagyritkán hallható a csengettyűszó. Ilyenkor emberünk jót derül magában. Egyszer azonban nagy csengetés, csörgetés, harangzúgás hallatszik. Megijednek a Mennyország lakói, szaladnak Szent Péterhez, hogy mi történt.

– Ja, fiaim, a Földön megkezdődött a választási kampány.

Kárpátaljai életképek

Aranykor

Európa átjáróháza egy nagy piac lett. Nincs a régióknak olyan helysége, ahol ne lenne egyéni, csoportos, csapatos, spontán, vagy szervezeten beindult elárúsítóhely, ahol a használt szögtől a banánig mindent kínálnak és minden kapható.

A piacok lettek a túlélés utolsó szalmaszállai, a társadalmi-közösségi élet színterei, a hírek kútfői, a mindennapi gondok átmeneti temetői, a bukdácsoló remény mankói. Itt nincsenek ünnepek, szabadnapok, zárórák, itt lefokozzák a tél-tábornokok fagy-katonáit, lehűtik a nap sugarait, eltérítik az ég csatornáit, mert élni, túlélni kell!

Neve hagyott standokon, ülőalkalmatosságokon, földre terített újságlapokon, autók csomagtartóin, nyakba akasztott táskákból, ládákban kínálják, ajánlják, ha kell, rád erőszakolják a portékát kopejkás nyereség reményében, a leggyakrabban eredménytelenül; igény van, pénz nincs.

Általában a férfiak a beszerzők, szállítók: hozzák az árut Magyarországról, Romániából, Törökországból, Szlovákiából, a szintén munkanélküli asszonynépre pedig a realizálás feladata nehezedik.

Hovatovább egyre intelligensebb a piac: visszaköszönnek, minősítik a kínálatot, megköszönik a vásárlást. Érthető: tanítók, mérnökök, „jobb családok” sarjai állnak egyre többen a stand másik oldalára.

Én naponta vásárolok napraforgómagot a piacon a cinkéimnek. A minap új arcot fedeztem fel a kínáló csapatában: egykori, már rég nyugdíjas tanárnóm szorított magának helyet a sokaságban, hogy sarkvidéki csukcsokat idéző öltözékben, hokedlijére kitett táskája körül toporogva, „vevőt fogjon”.

A táska mellett egy könyv lapult. „Lám, lám – gondoltam magamban – nem csak prédikált...”

„A vejem is munkanélküli – kezdte kis-sé szégyenkezve, pedig csak napraforgómagot kértem –, nyáron és egész őszön benn dolgozott Ukrajnában egy mezőgazdasági szövetkezetben. Pénzt, mármint fizetséget nem kapott, natúrban, maggal számolták el... Most Görögországban próbál szerencsét, már három hónapja ott van... A lányom meg az unokáim pörkölik otthon a magot, én meg próbálom eladni... Kell a kis nyugdíjhoz a pótlék, csak hát nem nagyon veszik...”

Nyult a könyvért, felütötte és kitépett belőle egy lapot, tölcsért csavart, abba öntötte a decinyi napraforgót.

Kérdőjelbe merevedett pillantásom rövid megálljt parancsolt dermedt ujjainak.

„Ebből tanítottalak téged is... Nem kell senkinek. Próbáltam eladni a többit is, de nincs rá igény. Újságra nem jut, a tasak meg annyiba kerül, amennyit nyerek egy-egy pohárka magon...”

Otthon kisimítottam a könyvlapot és beleolvastam. Erdély aranykoráról szolt a fejezet.

Főnyeremény

Naponta elsőként vonszolta magát a piac bejáratához, holott nem kellett volna sietnie, mert az ő helye megvolt évek óta, nem foglalta volna el senki.

Mankóit maga alá tette, rájuk ült kinyújtva mozdulatlan sámba merevedett bal lábát, maga elé tette vele egyidős kalapját és várt. Várta az érmékben megjelenő reményt, Ariadné fonálát, amibe megkapaszkodhat egy napig, kettőig.

Oda tartozott, része volt a piacnak: a botorkáló vevő is, a bóklászó kutya is szinte automatikusan kikerülte, vagy éppen átlépte mozdulatlan végtagját.

Majd eltűnt hosszú hetekre.

Tegnap visszatért – láb nélkül.

„Már teljesen elüszkösödött – válaszolt kérdő pillantásomra –, le kellett vágni, mert különben rámegegyek. De nem baj – suhant át arcán valami mosolyféle –, így legalább több hely van, ide ülhet a fiam is.”

Megér egy mosolyt

1993. május 2-re volt kitűzve Hollósy Simon szobrának leleplezése Técsőn. Hónapokkal előtte kezdetét vette a szervezés, az előkészület. Menet közben tanultunk: számtalan előre nem látott akadályt kellett leküzdenünk, mert a „fehérházi” illetékesek „nem mindenben értettek egyet” velünk (mi sem velük). Az ünnepnap közeledtével szinte égett lakásomban a telefon: szűkebb pátriánkából, de külföldről is fokozódott az érdeklődés. A tájékoztatás maximális felelősséggel énram, a Hollósy Kör elnökére, a szoborállítás kezdeményezőjére hárult.

A Nagy Nap reggelén csörgött a telefon és izgatott leányhang derített jókedvre:
 – Hollósy bácsi! – édesanyám kérdezteti, hogy mikor lesz Szöllősy bácsi szobrának avatása?

– Köszönöm megtisztelő érdeklődésüket, de nem tartom valószínűnek, hogy arra valaha is sor kerül, ám Hollósy Simon festőművész szobrát délelőtt, az ökumenikus istentiszteletet követően leplezzük le – reagáltam jókedvre hangoltan.

SZÖLLŐSY TIBOR

Popovics Béla Budapesten, a Hegyvidéken

Popovics Béla nem ismeretlen a hegyvidékiek előtt. Kitűnő kultúrtörténeti vállalkozásának első kötetét, a „Munkács kultúrtörténete a sajtó tükrében” című munkáját már 2006-ban bemutatta Budapesten a XII. kerületi MOM Művelődési Központban. A könyv a Hegyvidéki Önkormányzat támogatásával jelent meg, és eljutott a helyi iskolai könyvtárak polcaira is.

A szerző hihetetlen gazdag forrásanyagot – több mint harminc magyar nyelvű újságot – dolgozott fel, az első munkácsi újság megjelenésétől (1884) a szovjet csapatok megszállásig (1944) tartó időszakról. Helytörténelemként két alkalommal kalauzolta a Kárpátján szakmai tanulmányúton résztvevő XII. kerületi oktatási, nevelési, közművelődési és szociális intézmények vezetőit, megismertette velük a trianoni diktátummal elszakított terület múltját, sorsát.

Ő az, aki megtalálta azt a földrajzi pontot, ahol Feszty Árpád a magyarok bejövételét ábrázoló körképét mintázta. Reményei szerint e helyen a magyar közösség hamarosan emlékhelyet létesít.

Popovics Béla évekig kutatta a munkácsi Vár bástyáján álló milleniumi turulszobor sorsát. Feltárta azt is, hogy a csehszlovák megszállás alatt lebontott turulmadaras szoborból öntötték a Magyarországon, Csehszlovákiában és a Szovjetunióban felállított egyes szovjet emlékművek ötágú csillagjait.

Popovics Béla középiskolai tanár, helytörténész, túravezető, szakíró, a kárpátaljai művelődéstörténet megszállott kutatója, cserkész-tiszt, a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség tiszteletbeli elnöke. Ismerői szerint mindent tud Kárpátaljáról, a történelmi eseményeket éppúgy, mint a turistaösvények nevét.

Erről adott bizonyosságot 2013. január 10-én az újjávarázsolt MOM Kulturális Központ zsűfőlési megtelet kupolatermében tartott, Kárpátalja történetét ismertető vetített képes előadásán. Az est során nemcsak szeretett szülőföldjét, Munkácsot és környékét mutatta be a hallgatóságnak, hanem elkalauzolt Beregszász, Ungvár, Huszt, Nagyszőlős, Ruszt, Akna-szlatina festői tájaira, az újjávarázsolt verekkei emlékműhöz, és bemutatta az Árpád-vonal védművek megmaradt részeit is. Anekdotákkal színesített előadásán nemcsak a táj híres szülöttjeiről mesélt, hanem az egykor ottélt és ma is ott élő emberek tartását, szülőföldjük iránt érzett ragaszkodását, sokszor küzdelmekkel teli életét is megismertette.

Köszönjük, Béla!

GONDA ATTILA,
Budapest XII. kerülete Önkormányzatának
közművelődési referense

Találkozás a költővel

1991 március 15-én Beregszász, de az egész Kárpátalja magyarsága is ünnepre, Petőfi Sándor szobrának avatására készült. Megjegyzem: nagy nap volt ez az életünkben, hiszen 1944 óta nem állítottak városunkban egész alakos szobrot magyar személyiségnek. Körösi Tamás budapesti szobrász alkotását akkor egy kis dombra állították, hiszen senki nem gondolta, hogy akadnak nacionalista érzelmű egyének, akik megrongálhatják azt. Pedig hamarosan erre is sor került: egy rendőrségi dolgozó letörte a szobor karját. A helyreállítás után már szükség volt a talapzatra. Hála Istennek 1991-ben Ukrajna még nem felejtette el, hogy a magyarok is az ország függetlenségére szavaztak, ugyanis a bíróság 3 évre ítélte a milicistát. Annak ellenére, hogy ezemél is több aláírást gyűjtöttek össze, hogy ne szülessen elmarasztaló ítélet. Így egy darabig nyugton maradtak az emléktábláink meg a szobraink.

A Petőfi-szobor avatása a rendszerváltás utáni egyik legnagyobb ünnepünk volt, több ezren hazalátogattak, illetve eljöttek ismerkedni Beregszászsal. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) is meghívott 150 vendéget. Mint a KMKSZ járási szervezetének pénzügyi felelőse, én voltam megbízva a vendégek ellátásával. Pár óra alatt sok em-

berrel ismerkedtem meg. Beszélgettünk múlt-ról és jövőről. Találkoztam egy szimpatikus fiatalemberrel, aki azt kérdezte, hogyan élünk, mit várunk a jövőtől. Azt találtam mondani, van egy költőnk, S. Benedek András, aki válaszolt helyettünk. Emlékezetből citáltam egyik versének négy sorát:

„Apáink csak nevet, gögöt,
De hazát, nem hagytak örökül.
Papjaink csak jó tanácsot,
Tanulj tótul, törökül!”

A fiatalember a nyakamba ugrott, magához szorított. Kiderült, ő maga Stumpf Benedek András, aki egy csomó könyvet hozott ajándékba az ünnepségre. A sajtója nem volt köztük, az én példányom meg nem volt nálam, hogy dedikáltassam vele.

Elmondta, hogy átköltözött Magyarországra, most ott próbál a kárpátaljaiakért tenni valamit. Szomorúan értesültem korai haláláról. Már nem találkozhatunk, de a versei itt maradnak nekünk, nem csak a „Vesztett csaták után” című költeménye, hanem az egész életműve.

Meg vagyok győződve arról, hogy látnoki képességgel volt megáldva. 1995-ben megírta a „Barbárok/Új hódítókra. várva/” című, még sokáig időszerű versét. Az Európai Unióból érkező hírek hallatán gyakran eszembe jutnak sorai. Boldog vagyok, hogy a mostani kormánypártokat már nem nekünk, külfoniaknak kell megtanítani arra, miképpen kell küzdeni a magyarságért.

RÉVAY LÁSZLÓ, Ják

Cserkészkedés télen is

Február elején a Beregszászi 4. Sz. Bendász István Cserkészcsapat néhány tagja – az idősebbek és a vállalkozó szelleműek – elindultak felfedezni Kárpátalja talán leghavasabb vidékét, a Dra-hobrat-hegyet. Mert cserkésznek lenni nemcsak nyáron, hanem télen is jó!

Amikor elindultunk, még nem gondoltuk, hogy a tél folyamán ez lesz az egyetlen olyan hétvége, amit igazán télies környezetben, csodás, hóval borított vidéken tölthetünk. No, de azt sem gondoltuk, hogy ilyen sok jut majd a „jóból”... Ottlétünk minden egyes percét sűrű hóesés, olykor hóvihár kísérte, és ez kicsit megnehezítette a programok kivitelezését. A benti programok, a közös étkezések, beszélgetések, játékok mind kiváló hangulatban és cserkészies szellemben történtek, s közben az ablakon keresztül gyönyörködtünk a havas tájban.

A neheze csak ezután jött. Másnap, dacolva a hóviharral és a hideggel, mondhatni az egész napot a szabadban töltöttük. Feltérképeztük a hegyoldalt, ki sílécclal, ki snowboarddal, ki gyalog, ki pedig négykézláb próbálta sikerrel venni az akadályokat. A nap végén kissé megfáradva élveztük a szaunázást.

A hazautazás ismét sok izgalmat hozott. A csúszós utak, a hólepte, elakadt járművek és a közösen énekelt „buszfóhász” még jobban összekovácsolta a csapatot. Hálásak vagyunk mindazoknak, különösen a Bethlen Gábor Alapnak, akik a tavalyi év után idén is lehetővé tették, hogy a téli havasok között „cserkészkedhessünk” egy kicsit.

Sok mindent tudnánk még írni erről a pár napról, de a lényeg megfogalmazható így is: „Bármerre is járunk, folyton azt kérdezik: kik vagytok ti, cserkészek?”. Mi pedig örömmel válaszolunk, és mutatjuk meg azt, hogy cserkésznek lenni ebben a világban nem más, mint az Isten, a haza és az embertársaink szolgálatában élni vidáman és erős meggyőződéssel.

ifj. BARNÁ GYÖRGY szervező,
Beregszász

2012. DECEMBER

* December 1-jén tartotta huszadik közgyűlését a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség (KáMCSZ). Az alapszabály módosítása után tisztújítás következett. A szövetség elnökévé ismét Popovics Pált választották.

* December 4. A budapesti Klebelsberg Kultúrkúriában megrendezték Matl Péter Szervátiusz Jenő-díjas szobrászművész „Verecke híres útján jöttem én...” című kiállítását.

* December 6. Zárórendezvényt tartott a csepei születésű, jelenleg az anyaországban szolgáló Varga Antal Tarziciusz atya ikonfestő-kurzusa a beregszászi római katolikus plébánián. Az egyhetes képzésen heten vettek részt.

* December 8. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola előadótermében lépett fel a Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítvány Vonós Kamarazene-kara. Az egyórás koncert keretében Weiner-, Vivaldi-, Corelli- és Mozart-darabok csendültek fel. Az est szövegírója és koncertmestere a beregszászi származású Hegyi Miklós volt.

* December 9. Száz éve, 1912. december 9-én látott napvilágot a Beregi Hírlap jogelődjének első száma.

* December 9. Beregszászi Olga művész nő idén immár kilencedik alkalommal szervezte meg játékonysággal koncertjét. A nagyszabású gálaműsort Budapesten, a MOM Kulturális Központban rendezték meg. Az est fővédnöke Tarlós István, Budapest főpolgármestere, védnökei Mádl Dalma és Schmittné Makray Katalin voltak. A programban neves művészek, együttesek léptek fel, köztük földink, Vári Fábrián László költő is. Köszöntőt Zán Fábrián Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke mondott. Az est bevételéből Beregszászi Olga minden évben szülővárosa száznehéz sorsú lakosának teszi szebbé a karácsonyi ünnepeket. Az ajándékok a Beregszászi Művészeti Iskola nagytermében egy kisebb koncert keretében kerültek átadásra.

* December 11-én Jankovics Marcell rendező találkozott a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diákjaival.

* December 11. Dél előtt író-olvasó találkozó és könyvbe-

mutató volt a Munkácsi Állami Egyetem Humán-Pedagógiai Katedzsének magyar tagozatán, délután pedig a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat beregszászi könyvtárában. Az előbbi helyszínen Kótun Jolán magyartanár, az utóbbin Varga Éva igazgató köszöntötte a vendégeket. Mindkét intézményben Bakos Kiss Károly *Része még* és Lőrincz P. Gabriella *Fény-hiány* című új verseskötetének, az *Együtt 2012/5* számának és Dupka György „*Hova tűnt a sok virág...*” című könyvének, valamint az *Idegen ég alatt* című, uráli utazást megörökítő filmnek (alkotói Havasi János és Jurkovicz János) bemutatójára került sor a KMMI szervezésében.

* December 13-án a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold kiállítótermében Imre Ádám *Fény* című kiállítását tekinthették meg az érdeklődők.

* December 14-én a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szervezésében az Európa–Magyar Ház Munkácsy Mihály kiállítótermében sor került Harangozó Miklós festőművész jubileumi kiállításának ünnepélyes megnyitójára. A megjelenteket Zubánics László, a KMMI elnöke köszöntötte. A Beregszászi Művészeti Iskola tanárai és diákjai műsorral kedveskedtek az ünnepeltnek. A művész életútját, munkásságát Kovács László műgyűjtő, kiállítás-szervező ismertette. A KMMI képtára Harangozó Miklós *Ősz a Kárpátokban* című festményével gyarapodott. További alkotói sikereket kívánva köszöntötte a születésnapját ünneplő festőművészt többek között Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja.

* December 14-én a szolvai közönség előtt lépett színpadra a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulata, bemutatva a *Tekintetes úr* című székely népmesét.

* December 15-én tartott közgyűlést Budapesten a Magyar Művészeti Akadémia. A fórumon jelen volt Vidnyánszky Attila színházi rendező, illetve Füzési Magda, Vári Fábrián László költő és Nagy Zoltán Mihály író, akiket Kárpátaljáról 2005-ben hívtak meg az MMA tagjainak soraiba.

* December 17-én Balog Zol-

tán, az emberi erőforrások minisztere Budapesten bejelentette: 2013 nyarától földink, Vidnyánszky Attila lesz a Nemzeti Színház új igazgatója.

* December 18-án a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet szervezésében Beregszászban vendégszerepelt a miskolci Anima vonósnegyes, amelynek földink, Krajnik Agoston is tagja. Az Anima vonósnegyest a Miskolci Szimfonikus Zenekar muzsikusi hozták létre 2000-ben.

* December 19-én a nagyszőlősi Perényi-kastélyban megnyílt Harangozó Miklósnak, Ukrajnai Képzőművészeti Szövetsége tagjának jubileumi kiállítása, ahol a festő több mint fél száz munkáját mutatták be a műértő közönségnek. A családi hangulatú rendezvényen a művészek gratulálók sorában ott voltak Kutlán Pál és Hudák Elvira, Harangozó Miklós egykori mentorának, Kutlán István fanszcai festőművészeknek a lezámazottai is. A Nagyszőlősi Bartók Béla Művészeti Iskola népzenei csoportja (vezetője Maruska Viktor) rövid műsorral kedveskedett az ünnepeltnek.

* December 20-án Jankovics Mária születésének 50. évfordulója alkalmából a Pro Cultura Subcarpathica szervezésében emlékkiállítás rendeztek a Rákóczi-főiskolán. A festőművész hosszas betegség után 2007. október 3-án hunyt el. A tárlatot Cserniczkó István, a főiskola rektorhelyettese nyitotta meg. Egykori tanítványa, Kulin Ágnes hangsúlyozta, hogy Jankovics Mária halálával jellegzetes színfolt távozott a kárpátaljai és az egyetemes művészetből. A kiállított 47 festmény mindegyike magántulajdonban van. A szervezők köszönetet mondtak mind azoknak, akik segítették a tárlat létrejöttét. Akiállításán Majoros Alexandra (fuvola) és Amócki Júlia (zongora), a Beregszászi Művészeti Iskola növendékei adtak műsort.

* December 21. A Kisebbségért-díjas Kárpátaljai Képző-és Iparművészek Révész Imre Társasága (RIT) összegző kiállítással zárta az évet. A tárlatnak a Boksay József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeum adott otthont.

* December 23-án a Péterfalvai Képtárban *Karácsony várva* címmel ünnepi rendezvényre került sor a KMMI, a

MÉKK és a Péterfalvai Polgármesteri Hivatal támogatásával. A vendégeket Borbély Beáta képtárigazgató köszöntötte, majd Varga Katalin karácsonyi és istenes énekeket adott elő.

* December 25-én a beregszászi Bagolyvár Bábcsoport karácsonyi műsorral ajándékozta meg a gyerekeket. A nemrég alakult csoport művészeti vezetője Híres-László Kornélia. Segíti őket Olasz Tímea hitoktató, meseíró is. A most előadott *Egérkarácsony* című mesét külön erre az alkalomra írta Kurmai-Ráti Szilvia. A bábcsoport céljai közé tartozik, hogy minden óvodába elvigyék meséiket, történeteiket, hogy a gyerekek anyanyelvükön élvezhessék a játékokat, az előadásokat, minél több mondatot, versikét tanulhassanak meg.

* December 28-án Bagu Balázs emlékére szerveztek rendezvényt a bátyúi könyvtárban, amelyen a pedagógus és közíró pályafutásával kapcsolatosan emlékbeszédet tartott Dupka György és Nagy Zoltán Mihály író, valamint dr. Deák Ferenc pedagógiai szakíró.

2013. JANUÁR

* Január 1-jén Petőfi Sándor születésének 190. évfordulóját méltatták Kárpátalja magyar szervezetei. A költő ungvári szobránál az ünnepi koszorúzáson többek között jelen volt Bacskai József, Magyarország ungvári külképviseletének főkonzulja, Szalipszki Endre konzul, Dupka György, a MÉKK elnöke. A Tisza-háti Badalóban a református istentiszteletet követően került sor a megemlékezésre a Petőfi-emléktáblánál. Beregszászban a Petőfi-emléktáblánál, majd az Arany Páva étterem előtti Petőfi-szobornál Dudar Fanni, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzulja, Babják Zoltán, Beregszász alpolgármestere köszöntötte a jelenlévőket, majd Imre Margit, a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesületének elnöke méltatta a költőt.

* Az Ukrajna Igazságügyi Minisztériumának kárpátaljai főosztályán bejegyezték a Kárpátaljai Szlovák Képző- és Iparművészek Andy Warhol Egyesületét.

* Január 8-án a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színházban bemutatták Shakespeare *A vihar* című, legutolsó befejezett színművét, amelyet

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

◀ Szergej Maszlobojcsikov ukrán film- és színházi rendező, díszlet- és jelmeztervező, képzőművész állított színpadra.

Aznap a nagyszőlősi Szent Ferenc templomban adott orgonahangversenyt Csuprik Etelka, Ukrajna érdemes művésze.

Ugyancsak január 8-án tartotta idei első nagy rendezvényét a Kárpátaljai Magyar Nagycsaládosok Egyesülete. Az eseménynek, amelyen mintegy kétszáz gyerek és felnőtt vett részt, a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola adott otthont. Közreműködött a budapesti *Kolompos* együttes.

* Január 12. Munkácson lezajlott a „Vörösbőr – 2013” fesztivál.

* Január 18-án Ungváron, a Boksaj József Kárpátaljai Megyei Szépművészeti Múzeumban megnyílt Ivan Brovdi, Ukrajna érdemes művésze kiállítás.

* Január 18–19. *Határtalan Színjátszás* címmel rendezett konferenciát az amatőr színházakat tömörítő Magyar Szín-Játékos Szövetség Zentán a Vajdasági Magyar Művelődési Intézetben. A fórumon kárpátaljaiak is részt vettek.

* Január 22-én Kárpátalján is számos rendezvénnyel méltatták a magyar kultúra napját. Beregszászban a Pro Cultura Subcarpathica civil szervezet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolával és a Beregszászi Művészeti Iskolával együttműködve színvonalas zenés-irodalmi műsorral várta az érdeklődőket. Ünnepi beszédet mondott Farkasné Böcs Judit, Magyarország Beregszászi Konzulátusának konzul asszonya. A Rákóczi-főiskola színjátszó szakköre Himnusz-feldolgozást adott elő (művészeti vezető Gál Natália, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház színművésze).

* Aznap az Ungvár környéki magyarság a hagyományokhoz híven színházi est keretein belül emlékezett meg a magyar kultúra napjáról. Ezúttal a KMKSZ szervezésében William Shakespeare *A vihar* című drámáját láthatta a közönség a beregszászi színház előadásában.

* Január 23-án az Ungvári 10. Sz. Dayka Gábor Középiskolában 13. alkalommal rendezték meg a Himnusz-mondó versenyt.

* Január 24-én a Verke-parti

városban hagyományosan Kölcsey Ferenc emléktáblájánál szerveztek ünnepi rendezvényt. Beszédet mondott Babják Zoltán, Beregszász alpolgármestere és Pomogáts Béla, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága – Anyanyelvi Konferencia tiszteletbeli elnöke. A civil szervezetek képviselői megkoszorúzták a Kölcsey-emléktáblát.

* Január 25-én a Munkácsi Állami Egyetem Humán-Pedagógiai Katedzsének magyar tagozatán is méltatták a magyar kultúra napját. A hallgatók Kótun Jolán magyartanár szervezésében szavaltokkal kedveskedtek a megjelenteknek. Pomogáts Béla irodalomtörténész a Himnusz születéséről értekezett. Dr. Hajdú Lajos, Beregfürdő polgármestere „*Mit jelent magyarnak lenni*” címmel tartott előadást. Dupka György az *Együtt* című folyóirat legújabb számát és a *Szárnypróba* című antológiát mutatta be. A magyarországi Kocsis Csaba megzenésített költeményeket adott elő gitárkísérettel. A résztvevők tisztelegtek a Latorca-parti város híres szülöttének, Munkácsy Mihálynak a szobránál, majd a várba, Zrínyi Ilona és akis Rákóczi szobrához zárandokoltak el.

* Január 25-én Ungváron, a néprajzi múzeumban a IV. Carpathica Art Expón 27 alkotó – a Munkácsy Mihály Képzőművészeti Egyesület és más art-műhelyek tagjai – mutatták be alkotásaikat. A megnyitón Dupka György, a MÉKK elnöke és Angyal Gabriella, az Ungvári Néprajzi Múzeum igazgatója köszöntötte az egybegyűlteket. Beszédet mondott Balogh Dénes, Magyarország Ungvári Főkonzulátusának konzulja, Vaszil Maruhnic, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal művelődési főosztályának helyettes vezetője, Borisz Kuzma, az Ukrán Nemzeti Képzőművészeti Szövetség kárpátaljai tagozatának elnöke, Soltész Péter és Beleny Mihajlo képzőművészek, Zubánics László, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet elnöke. Az ünnepi műsorban közreműködött Kácsér Enikő versmondó (Ungvári Drugeth Gimnázium), Marcsák Gergely és Kocsis Csaba versénekklő, a BorzsaVári zenekar (vezetője Kovács Sándor).

* Január 27-én a holokauszt

áldozataira emlékeztek Munkácson a három évvel ezelőtt felavatott emlékműnél.

* Január 29-én *Nyelvképek a határon* címmel nyílt kiállítás a Nemzetpolitikai Kutatóintézet szervezésében Budapesten, a Magyarok Házában. A kiállítás két részből áll, aposzterek, fotók és dokumentumok a kárpátaljai és a felvidéki kétnyelvűség történetébe kalauzolják el a látogatókat a 20. század elejétől egészen napjainkig. A kárpátaljai anyag a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán működő Hodinka Antal Intézetből, a felvidéki a Fórum Intézetből származik. A Hodinka Antal Intézet munkatársai (Híres-László Komélia, Márku Anita, Molnár D. István és Karmacsai Zoltán) által *Látható kétnyelvűség* címmel szerkesztett tárlat anyagát Cserniczkó István mutatta be.

FEBRUÁR

* Február 6-án Budapesten, a Magyarság Házában tartották meg a Kárpát-medencei Közművelődési Kerekasztal (KKK) ez évi első találkozóját. A tanácskozáson a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézetet Zubánics László elnök képviselte.

* Február 7–8-án a Cantemus kórus meghívására Nyíregyházán koncertezett a munkácsi kórusiskola fiúénekkara.

* Február 13-án író-olvasó találkozót szerveztek a Nagyszőlősi Járási Könyvtár olvasótermében, amelynek keretében

Dupka György mutatta be a „*Hova tűnt a sok virág...*” című szociográfiai kötetét. Ezután levetítették Jurkovics János és Havasi János *Idegen ég alatt* című filmjét. A kötet és a film az Ural vidékére légerekbe elhurcolt civilek és a hadifogságban meghalt katonák emlékére szervezett utazást örökíti meg.

* Február 15-én a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Nagyszőlősi Középszintű és Városi Szervezete *Kárpátaljai kortárs magyar költészet* címmel irodalmi estet szervezett. Az est vendége volt Vári Fábián László József Attila-díjas, Balassi-emlékkardos költő, aki életéről és munkásságáról beszélt, majd felolvasott műveiből.

* Február 16-án Raoul Wallenberg-emléktáblát avatott Munkácson Németh Zsolt, Magyarország Külügyminisztériumának parlamenti államtitkára és Lengyel Zoltán, a város polgármestere.

* Február 22. Szent Márton lovas szobrának felállításáról hoztak döntést Munkácson a tudományos-művészeti bizottság rendkívüli ülésén.

* Február 28-án Magyarország egyik legszínvonalasabb és legnépszerűbb turisztikai börzeje nyílt meg Budapesten a Hungexpo Vásárközpontban. Kárpátalját a szakmai seregszelen a Rahói járás képviselte.

Összeállította:

**DUPKA GYÖRGY
és ZUBÁNICS LÁSZLÓ**

In memoriam Kolozsvári László

2013. február 11-én elhunyt Kolozsvári László (Szürte, 1950 – Tiszaújlak, 2013), a kárpátaljai magyar képzőművészet egyik jelentős alakja. Tanulmányait az Ungvári Iparművészeti Szakiskolában végezte. Tagja volt a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának (RIT) és a Magyar Képző- és Iparművészek Társaságának (MKIT). A XIX. századi realista festészet tudatos követője volt, az Alföld, a „nagy sömni” megigézett művésze. Hitelesen ábrázolta a falusi embert, a Latorca és a Tisza menti tájakat. Alkotásai főként a táj, a természet és az emberek kapcsolatát, harmóniájának fontosságát sugallják. Képeinek ma már szokatlan realizmusa és közvetlensége nagyon sok hívet és csodálót szerzett neki itthon és szerte a nagyvilágban. Alkotásait hazai és külföldi kiállításokon mutatták be.

Emlékét megőrizzük.

Barátai és tisztelői

Elismerések

* A Szent Márton Palástja-díj emlékérméit (Pro Caritate és Pro Fide) a Munkácsi Egyházmegye területén végzett kiemelkedő szociális-karitatív, illetve hitoktatói munkáért lehet elnyerni. A Pro Fide-emlékérem első kitüntetettje Balogné Sverha Anna mezőkaszonyi születésű munkácsi lakos, aki 45 éven keresztül titokban tanította hittanra a gyermekeket a szovjet időszakban. A Pro Caritate-emlékérmét Szedlák Istvánnak, az aknaszlatinai Karitás vezetőjének ítelték, aki Karitás-munkatársként hosszú ideje folytat széles körű és kiemelkedő tevékenységet.

* Díszoklevéllel ismerte el Harangozó Miklós festőművész munkásságát Olekszandr Ledida, a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal elnöke.

* Tóth István, Magyarország Beregszászi Konzulátusának főkonzulja dicséret oklevéllel tüntette ki Harangozó Miklóst 75. születésnapja alkalmából.

* Harangozó Miklós 75. születésnapja alkalmából a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet díszoklevelét vehette át Zubánics Lászlótól, a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet (KMMI) elnökétől.

* December 11-én este a Petőfi Irodalmi Múzeumban átadták a Kortárs Költőverseny 2012 díjait. A díjazottak között volt Vári FABIÁN László, az Együtt főszerkesztője is.

* A Falvak Kultúrájáért Alapítvány kuratóriuma a Magyar Kultúra Lovagja címet adományozta PUNYKÓ Mária pedagógusnak, az Irka c. gyermeklap főszerkesztőjének.

* Az Együtt című irodalmi-művészeti-kulturális folyóirat szerkesztőbizottsága Együtt Nívódíjban részesítette Lórinz P. Gabriella beregszászi költőt.

* A Magyar Kultúra Napja alkalmából a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága–Anyanyelvi Konferencia olyan személyeket részesített elismerésben, akik kiemelkedő munkát végeztek a kárpátaljai magyar kultúra fejlesztése tekintetében. Oklevelet kapott dr. Györke Magdolna nyelvész, az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) Magyar Tannyelvű Humán- és Természettudományi Karának docense, Keszler Stella, a Dayka Gábor Középfiskola igazgatója, Iváncsik Attila, a Tisza-1 – a Kárpátaljai Megyei Állami Televízió és Rádió Társaság magyar szerkesztőségének rádiós riportere, Nigriny Szabolcs újságíró, Tárczy Andor újságíró, az Ung-vidéki Hírek munkatársa, Szec Elvira, a Munkácsi Állami Egyetem Humán–Pedagógiai Kollégiuma magyar tagozatának tanára, Szabó Árpád, a Beregszászi Magyar Gimnázium igazgatója, Varga Éva, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat igazgatója, Tuba Gizella, a Bányai Nagyközségi Könyvtár vezetője, Kovács Elemér újságíró, a KárpátInfo munkatársa, Kovácsné Marton Erzsébet, a Közoktatás című folyóirat főszerkesztője, Molnár Natália, a Beregszászi Járási Központosított Könyvtárhálózat könyvfeldolgozó osztályának vezetője, Birta Zoltán, a Sion Rádió főszerkesztője, Kurmay Sándor, a Kezünkben a Jövő Alapítvány elnöke, Kokas Károly, a tiszapéterfalvai Kokas-banda népi zenekar művészeti vezetője, Harangozó Miklós festőművész, Hudák Elvira helytörténész, Újfalusi Irén, a Péterfalvai Kölcsey Ferenc Középfiskola igazgatója.

* VIZHI-3000 emlékjelvényt kapott a Kárpáti Igaz Szó kollektívája a VIZHI-3000 Nemzetközi Tanácstól.

* Kövér László, a Magyar Országgyűlés házelnöke Arany Országgyűlési Emlékérmét adományozott a Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetségnek.

* A Vitézi Rend főkapitánya a Vitézi Rendért Érdemérem kitüntetést adományozta v. Dupka Györgynek.

* Kijevben a lutheránus templomban tartott istentiszteletet követően a Magyarok Kijevi Egyesülete nevében dr. Tóth Mihály és Petneházy Gyula köszöntötte Pocsai Vince lelkipásztort 60. születésnapja alkalmából, és az ünnepeltnek Etelköz-díjat adományozott.

Két beregvidéki fiatalalkotó, Lizák Alex és Kárpáti P. Zoltán munkáiból a dunk izelítőt, akik grafikával és fényképezéssel foglalkoznak. Az alkotói hitvallások és a mellékelt fotográfiák önmagukért beszélnek.

„A grafika azóta érdekel, amióta kezembe adtak egy fehér lapot. Persze először ákombákomokat rajzoltam. Később a vonalak rajzokká álltak össze, amelyek az idő múlásával egyre jobb-

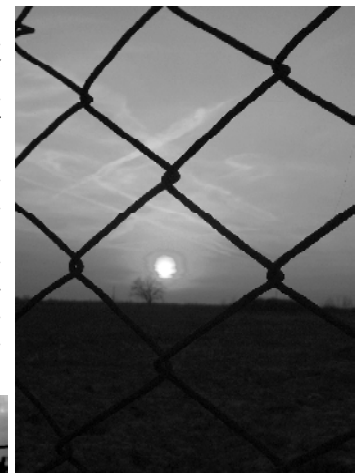

ra és jobbra sikeredtek. Örültem, hogy alkothatok. Egyszerűen megnyugtat és kikapcsolódok, amikor egy tiszta fehér lapon szöszmötölök, tudva azt, hogy ezzel létrehozok valamit.

A fotózás? Mindig is szerettem azokat a képeket, amelyek élé az ember odaáll és ottragad, amelyek megfogják az emberi lelket és megtöltik érzésekkel. Fotózni csak azt lehet, amit az ember egy bizonyos pillanatban, egy bizonyos szögéből lát. Én sok szép dolgot láttam, amit szívesen megörökítenék volna, hogy mások is lássák, ne csak én.”

Lizák Alex

„Már gyermekkorom óta vonzottak a művészetek, mindig szerettem az ilyen jellegű dolgokban egy kicsit elmélyülni, először csak fogyasztói szinten. Minden tekintetben fontosnak tartom, hogy az ember kamatoztassa azokat a talentumokat, amiket kapott. Leginkább az alapvető erkölcsi értékek, az emberi cselekedetek és a különlegességek hatnak a munkásságomra. Mindenkinek azt tudom javasolni,

amit nekem is tanácsoltak annak idején, és ami nagyon jól esett, s útnak indított: merjen mindenki az lenni, aki, és bontakozzon ki, ne zárja magát korlátok közé. Véleményem szerint ez az, ami az embereket egyedivé, megismételhetetlenné teszi. S ez nem csak a művészeltekre vonatkozik, hanem mindenkire, hiszen minden ember alkot.”

Kárpáti P. Zoltán

A Kárpátaljai Hírmondó galériája

ARTISZA MŰVÉSZETI EGYESÜLET

Elek István

Fényes András

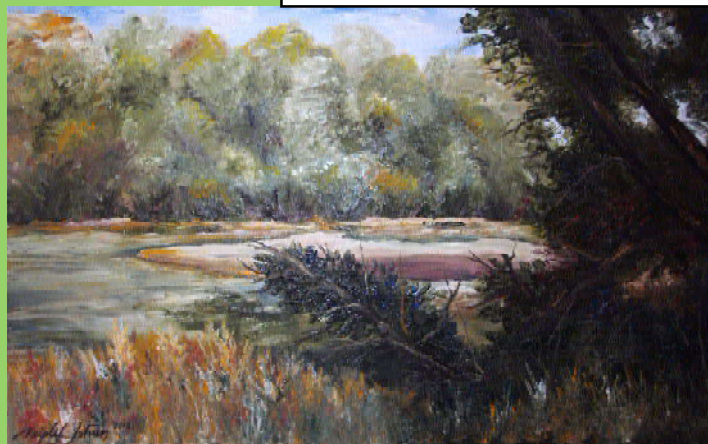
Tokár József

Dobai István

Sárközi Kitti

Replik István

Új kirajzás a kárpátaljai művészvilágban

Az ArtTisza Művészeti Egyesületet tizenöt kárpátaljai képzőművész alapította 2011 áprilisában. Azóta még tízen csatlakoztak a közösséghez. Vannak köztük festők, grafikusok, fotóművészek, fagrafók, szobrászok, amatőr művészek, autodidakták, és olyanok is, akik most tanulnak. Az egyesület elnöke Szilágyi Sándor.

Az ArtTisza célja a hazai képző- és iparművészeti alkotó tevékenység támogatása, népszerűsítése. Hagyományos művészeti értékek létrehozásával a hazai kultúrát kívánják gazdagítani, ugyanakkor művészeti újítások ösztönzésével újszerű alkotások létrehozására törekszenek.

A többségében fiatal alkotókat tömörítő egyesület viszonylag rövid fennállása óta jelentős eredményeket ért el. 2011 augusztusában mutatkoztak be a Szent Kristóf Művésztelep Alapítvánnyal és az Olajág Keresztény Művészeti Társasággal Ünneppel közös szervezett nemzetközi kortárs képző- és iparművészeti kiállítás keretében. Másfél év alatt 15 egyéni és csoportos kiállításuk volt, többek között Beregszászban az Európa-Magyar Házban, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Gross Arnold kiállítótermében. Több tagnak volt egyéni kiállítása a beregszászi Beatrice művészkafeban. 2012 októberében a Bethlen Gábor Alap pályázati lehetőségének köszönhetően festői környezetben, a felső-Tisza völgyében, Gyertyánligeten (Kobilecka Poljana) megtartották első, Havasi Gyopár elnevezésű alkotótáborukat. Az ott készült műveket több kiállításon is bemutatták.

Az ArtTisza csoportos kirajzás azzal a reménnyel tölti el a műpártolókat, hogy tehetséges utánpótlásban nincs hiány. Merthogy a kárpátaljai képzőművészet mindig is a megújulásról volt híres. Olvasóink figyelmébe ajánljuk az alkotókat: meg vagyunk győződve arról, hogy a jövőben sokat hallunk még róluk.

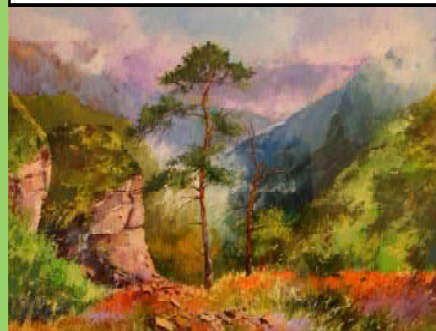
Sz. J.

Molnár Sándor

Barató Ágnes

Gogola Zoltán